

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Кафедра української мови і літератури

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СВІТОВА ЛІТЕРАТУРА

Для напряму/спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська та друга іноземна мова))

035.04 Філологія (Германські мови та літератури
(Мова і література (англійська), Мова і
література (німецька))

Автор:

доцент кафедри української мови
і літератури Гурдуз А. І.

Затверджено на засіданні кафедри від «28» серпня 2017 р.

Затверджено на засіданні навчально-методичної комісії філологічного
факультету «28» серпня 2017 р.

Затверджено на засіданні вченої ради філологічного факультету
«28» серпня 2017 р.

Зміст навчально-методичного комплексу

1. Титульна сторінка.
2. Зміст НМК.
3. Витяги з ОКХ, ОПП спеціальності.
4. Навчальна програма дисципліни (*знаходиться в окремій папці 21.1-06*).
5. Робоча навчальна програма дисципліни (*знаходиться в окремій папці 21.1-07*).
6. Програми навчальної, технологічної і професійної практик (*не передбачено навчальним планом*).
7. Засоби діагностики навчальних досягнень студентів.
8. Навчальні-наочні посібники, технічні засоби навчання тощо (*навчально-методичні рекомендації та вказівки до самостійної роботи студентів „Історія світової літератури” (Миколаїв, 2017. – 78 с.) знаходяться в окремій папці 21.1-15*).
9. Конспект лекцій з дисципліни.
10. Комплекс контрольних робіт (ККР) для визначення залишкових знань з дисципліни, завдань для контрольних робіт.
11. Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять.
12. Завдання на курсові та дипломні проекти (*не передбачено навчальним планом*).
13. Контрольні завдання до практичних занять, завдання для заліків.
14. Питання до екзаменаційних білетів, екзаменаційні білети.
15. Методичні рекомендації та розробки викладача (*навчально-методичні рекомендації та вказівки до самостійної роботи студентів „Історія світової літератури” (Миколаїв, 2017. – 78 с.) знаходяться в окремій папці 21.1-15*).
16. Методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу студентів (зокрема, банк тестів, теми рефератів, глосарій).
17. Методичні матеріали щодо виконання контрольних робіт для заочної форми навчання (*не передбачено навчальним планом*).
18. Інші матеріали: Концепція курсу.

Список рекомендованої літератури до дисципліни.

Витяг з ОПП

Кредит 1. Романтизм у німецькій, французькій та італійській літературі I пол. XIX ст.

Тема 1. Естетика німецького романтизму.

Романтизм у літературі I пол. XIX ст. Вступ (передумови виникнення і проблема періодизації романтизму; генетичний зв'язок із сентименталізмом і преромантизмом; філософські й естетичні засади, типологія романтизму; поняття «хвороби віку», «космічного песимізму», романтичного двосвіту).

Динаміка розвитку та специфічні риси німецького романтизму (єнска школа; Новаліс; Ф.Гельдерлін; гейдельберзький гурток; Г. фон Клейст; гротескно-фантастичний романтизм Е.Т.А. Гофмана; «нова казка»).

Романтизм як творчий метод і літературний напрям. Єнска школа: специфіка творчості провідних представників. Творчість Новаліса. Художні завоювання Ф.Гельдерліна Творчість і трагедія Г. фон Клейста («Міхаель Кольхаас», «Розбитий глечик»). Роман Е.Т.А. Гофмана «Життєві погляди кота Мурра». Творчість Г.Гайне: «стовпи слави». «Романтична» Франція I пол. XIX ст. (становлення й «молодість» літератури романтизму) (Ж. де Сталь; Ф.Р. де Шатобріан; А. де Ламартін; А. де Віньї). Творчість Ж. де Сталь Художній світ Ф.Р. де Шатобріана. Повість «Рене». Художня спадщина А. де Ламартіна та А. де Віньї

Тема 2. Французька романтична література.

Романістика Жорж Санд Романтична драма В.Гюго «Ернані». Вічне мистецтво «старого Орфея» [В.Гюго]. Проза Жорж Санд («Ернані», «Собор Паризької Богоматері», «Знедолені», «93-й рік», а також «Консуело» і «Графіня Рудольштадт»). Особливості італійського романтизму (У.Фосколо, Д.Леопарді).

Тема 3. Розвиток англійської романтичної літератури.

Англійський романтизм. Поети «озерної школи». Творчість Дж.Г.Байрона (В.Вордсворт, С.Т.Колрідж і Р.Сауті (лейкисти); байронізм; поезія та «східні поеми» Дж.Г.Байрона тощо). Творчість В.Блейка Художня своєрідність «східних» поем Дж. Г. Байрона

Роман Дж.Г.Байрона «Дон-Жуан» (специфіка інтерпретації традиційного образу, проблематика й художня природа). Поема Дж.Г.Байрона «Паломництво Чайльд-Гарольда». Шляхом англійських романтиків. П.Б.Шеллі. Всесвіт «шотландського чарівника» [Вальтера Скотта] («Звільнений Прометей»; історичний роман; вальтерскоттівська романтична течія: особливості і школа; «Айвенго», «Роб Рой»).

Творчість П.Б.Шеллі. Історичний роман Вальтера Скотта «Айвенго». Романи Вальтера Скотта «Пертська красуня, або Валентинів день» та «Роб Рой» (особливості аналізу на макро- і мікрорівнях – стиль, нарація, образи, проблематика тощо).

Тема 4. Романтизм у польській літературі.

Своєрідність польського романтизму. Ю.Словацький («Мазепа»). Творчість А.Міцкевича (поезії (зокрема, «Кримські сонети») та поеми; «Конрад Валленрод», «Пан Тадеуш», валленродизм). Поема А.Міцкевича «Дзяди». У галереї «вічних образів». Конрад Валленрод А.Міцкевича. Поезія Ю.Словацького. Поема А.Міцкевича «Пан Тадеуш» (історія створення, особливості художньої природи; «енциклопедичність» національного змісту поеми. Українська рецепція літератури польського романтизму

Тема 5. Американська література доби романтизму.

Американська література доби романтизму (В.Ірвінг, Дж.Ф.Купер, Е.А.По, Г.Лонгфелло, В.Вітмен). Е.А.По як теоретик літератури. Пенталогія Дж.Ф.Купера про Шкіряну Панчоу: «Останній з могікан» (структура, загальна характеристика образної системи роману, художні принципи автора). Жанр новели в літературі романтизму (Е.Т.А.Гофман, В.Ірвінг, Е.А.По. Художня спадщина Н.Готорна. Міфосвіт роману Г.Мелвілла «Мобі Дік». Пісня про Гайавату» Г.Лонгфелло (джерела написання. Проблемно-тематичний комплекс твору; поняття міфологічно-легендарного національного епосу). Пантеїстичний світ В.Вітмена (аналіз збірки «Листя трави»).

Кредит 2. Розвиток реалізму в світовій літературі II половини XIX ст.

Тема 6. Розвиток реалізму в англійській літературі XIX ст.

Реалізм у літературі II пол. XIX ст. Вступ (передумови виникнення і проблема періодизації; генетичний зв'язок; філософські й естетичні засади, типологія).

Динаміка розвитку та специфічні риси в національних літературах.

Характеристика основних літературно-мистецьких напрямів ХІХст. (романтизм, реалізм). Естетика реалізму. Реалізм і романтизм. Реалізм у живопису, графіці, музиці. Критичний характер реалістичного мистецтва. Новий підхід до зображення середовища і соціального характеру, розвиток типізації і індивідуалізації.

Естетика англійського критичного реалізму, його національні особливості. Вплив чартизму на літературу. Блискуча плеяда англійських романістів – Ч.Диккенс, У.Теккерей, Ш.Бронте, Е.Гаскел.

Творчість Ч.Диккенса. «Нариси Боза». Урбанізм. Гумор, сатира, іронія, гіпербола в романі «Посмертні записки Піквікського клубу». Твори 1830 – 1840рр. проблеми виховання та освіти в романі «Олівер Твіст», «Ніколас Нікльбі», «Крамниця старожитностей». Соціальні і моральні проблеми в романі «Домбі і син». Моральний конфлікт у романі. Романи 1850 – 1860рр. («Холодний дім», «Важкі часи»). Зміна реалістичної типізації.

В.Теккерей – великий сатирик Англії. «Книга снобів» та її ідейний та художній зв'язок з романом «Ярмарок марнославства». Ідейно-художня своєрідність роману «Ярмарок марнославства». Твори В.Теккерей 1850–1860 рр. («Історія Пенденіса», «Історія Генрі Едмонда», «Дені Дюваль»).

Тема 7. Розвиток французької реалістичної літератури.

Реалізм у Франції та особливості його розвитку. Письменники-романтики. Драматургія 30-40-х років. Сатиричний напрям пісень П.Ж. Беранже. Засоби розкриття сатиричного персонажу. Фредерік Стендаль. Естетичні принципи, зв'язок і полеміка з романтизмом. Серія книжок з мистецтва, дорожні нариси, твори філософсько-психологічного та публіцистичного характеру («Історія живопису в Італії», «Про любов», «Расін і Шекспір», «Прогулянки по Риму»).

Стендаль і романтизм. Реалістична розробка характерів і конфлікту в «Італійських хроніках» («Ваніна Ваніні», «Вітторія Аккорамбоні», «Абатиса із Кастро»). Соціально-психологічний роман «Червоне і чорне». Доля Жюльєна. Значення соціального середовища для формування характеру. Тема кохання. Особливості психологізму. Особливості реалізму Стендаля. Стендаль і світова література. Переклади українською мовою М.Рильського, В.Вражливого, Є.Старинкевича.

Творчість О. де Бальзака. Ранні романи: від предромантизму до реалізму. Роман «Шуани» – історичний пролог до циклу сучасних романів. Задум циклу «Людська комедія». Основні принципи творчості. Художня структура «Людської комедії». Зовнішній та внутрішній зв'язок. Художній світ. Художній простір. «Етюди про нрави». Композиційна структура роману «Батько Горіо». Тема загибелі безкорисливого почуття. Реалістична майстерність Бальзака. Соціальне тло новели «Гобсек» і засоби його художнього втілення. Образ Гобсека – філософське узагальнення доби. Драматургія Бальзака. Теми, ідеї, проблематика, конфлікт («Вотрен», «Мачуха», «Діло»). Своєрідність літературного стилю Бальзака.

Творчість Проспера Меріме. Романтична тема в збірці «Гузла». Меріме і Пушкін. Драматургія. Історичні сюжети (драма «Жакерія», роман «Хроніка часів Карла ІХ»). Меріме і Україна. Нарис «Українські козаки та їхні останні гетьмани», есе «Богдан Хмельницький». Образ сильної особистості в новелістиці П.Меріме («Таманго», «Кармен», «Матео Фальконе»).

Тема 8. Реалістичні тенденції в російській літературі ХІХ ст.

Тенденції розвитку літератури середини та другої половини ХІХ ст.

Виникнення основних напрямів і течій, культурних тенденцій на межі ХІХ–ХХ століть. Виникнення ранніх форм натуралізму, символізму, імпресіонізму. Протиставлення романтизму і реалізму. Нова генерація письменників (Флобер, Бодлер, Гонкури, Еліот, Уїтмен та ін.) Теорія «мистецтво задля мистецтва». Т.Готье. Роман «Мадемуазель де Мопен». Група «Парнас».

Романтизм і реалізм в літературі США середини та другої половини ХІХ ст. (Г.Бічер-Стоу, Н.Готорн, Г.Мелвіл; романтична символіка, реалістичний конфлікт). Естетика Бодлера та її зв'язок з «Парнасом». Збірка «Квіти зла» і своєрідність реалізму Бодлера.

Г. Флобер. Філософські та естетичні погляди. Типізація та психологізм. Письменницька техніка. Розвиток бальзаківських традицій в романі Флобера «Виховання почуттів». Флобер і романтизм. Прихована полеміка з романтизмом в романі «Пані Боварі».

Кредит 3. Модернізм у світовій літературі кінця ХІХ – початку ХХ ст.

Тема 9. Розвиток французької літератури кін. ХІХ – поч. ХХ ст.

Особливості розвитку літератури Західної Європи і США межі ХІХ–ХХ століть.

Модернізм, передумови виникнення, філософська природа, течії, національна специфіка.

Панестетизм, пантеїзм.

Натуралізм, експериментальна проза (брати Гонкури. Е.Золя, Гі де Мопассан). Символізм. Синкретизм мистецтв. Французька поезія (П.Верлен, А.Рембо, С.Малларме).

Імпресіонізм, експресіонізм. Стильова домінанта. Новелістика Гі де Мопассана.

Тема 10. Англійська література модернізму.

Творчість і філософія О.Вайлда як визначного представника англійського естетизму.

Новаторство модерністської п'єси. Б.Шоу, М.Метерлінк.

Літературна діяльність Г.Гауптмана, Т.Манна і Г.Манна.

Тема 11. Модернізм у літературі США.

Життєвий і творчий шлях О.Генрі. Роль його новел у формуванні реалістичної літератури США. Творчість М.Твена і її значення в історії американської і світової літератури. Своєрідність життєвого і творчого шляху Джека Лондона. Неоромантичні і реалістичні твори письменника та їхнє місце в історії зарубіжної літератури ХХ століття.

Тема 12. Розвиток російської літератури кін. ХІХ – поч. ХХ ст.

Особливості російського модернізму. О.Блок – поет російського символізму. Творчий метод А.Чехова, І.Буніна. В.Маяковський і футуризм.

Тема 13. Модернізм у літературах країн Скандинавії.

Скандинавський модернізм, його зв'язок зі слов'янськими авторами. Зріла творчість Г.Ібсена, „нова драма”. Кнут Гамсун.

Витяг з ОКХ

Бакалавр повинен *знати*:

складові літературного процесу загалом і конкретно матеріал історії світової літератури ХІХ – поч. ХХ ст., визначальні явища і жанри цього періоду.

Бакалавр повинен *уміти*: аналізувати твори в єдності їх змісту й художньої форми, володіти літературознавчою термінологією.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває відповідними компетентностями:

I. Фахові:

- знати складові світового літературного процесу загалом і конкретно матеріал історії літератур Західної Європи й Північної Америки XIX – поч. XX ст., визначальні явища і жанри цього періоду;
- знати характерні особливості індивідуальних стилів письменників-романтиків; тенденції пошуків нових засобів художньої виразності, естетичних орієнтирів Романтизму, Реалізму і Модернізму;
- визначати риси поетики творів Романтизму, Реалізму і Модернізму; теоретичні аспекти функціонування відповідної термінології, наводити приклади втілення в оповіданнях. Повістях, романах тощо рис названих мистецьких епох;
- висловлювати особисте ставлення до проблем, що порушуються в художніх творах, аргументувати свою точку зору прикладами і цитатами з текстів; пояснювати соціоісторичні, культурно-філософські та естетичні чинники розвитку художньої літератури;
- знати термінологічний апарат навчальної дисципліни;
- володіти навичками аналізу літературних творів у єдності змісту та форми;
- уміти розкривати характерні особливості індивідуального стилю митця.
- знати закономірності пошуків засобів художньої виразності, естетичних орієнтирів доби;
- порівнювати літературно-мистецькі напрями, течії, характеризувати їх специфіку;
- уміти встановлювати співвідношення загальних явищ літературного процесу зі специфікою окремих видів та жанрів;
- знати методологічні й теоретичні основи методики навчання світової літератури;
- критично оцінювати набутий досвід із позицій сучасних досягнень методичної науки;
- уміти проводити міжлітературні та міжмистецькі паралелі;
- виявляти риси взаємовпливу у світовому літературно-мистецькому процесі;
- використовувати навички літературознавчого аналізу різних типів;
- здійснювати аналіз та інтерпретацію художніх творів з використанням опанованого теоретичного матеріалу;
- виявляти діалог вітчизняної культурно-літературної системи з аналогічними зарубіжними;
- уміти виконувати самостійні творчі роботи, застосовувати набуті знання;
- уміти аналізувати художнє явище як складову світового літературно-мистецького процесу;
- удосконалювати уявлення про оригінальну художню творчість та протилежні їй вияви;
- виявляти характерні ознаки запозичення, наслідування і моделі власного шляху письменників.

II. Загальнопредметні:

- володіти етичними та правовими нормами організації навчально-виховного процесу під час навчання предмета літератури;
- мати належний рівень знань з історії й теорії світової культури й літератури;
- вміти застосовувати набуті під час вивчення навчальної дисципліни знання, вміння і навички у практиці шкільного викладання літератури;
- мати навички наукової організації праці і застосовувати їх у практичній діяльності;
- уміти працювати з довідковими джерелами, базами даних різного типу, здійснювати загальнонауковий пошук, аналіз першоджерел;
- мати розвинений художньо-естетичний смак;
- усвідомлювати зв'язок літератури з життєвою дійсністю;
- використовувати здобуті знання на практиці при проведенні прес-конференцій, «круглих столів», «літературних віталень», презентацій книг тощо;
- уміти творчо застосовувати набуті знання під час проходження шкільної практики;
- мати вміння наукової організації педагогічної праці.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ Н. І. Василькова
28 серпня 2017 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СВІТОВА ЛІТЕРАТУРА

Ступінь бакалавра

Галузь знань 01 Освіта, 03 Гуманітарні науки

014 Середня освіта, 035 Філологія

014.02 Середня освіта (Мова і література),

035.04 Філологія (Германські мови та літератури (переклад включно))

Середня освіта: Мова і література (англійська та друга іноземна мова)

Філологія: Мова і література (англійська), Мова і література (німецька)

Факультет: іноземної філології

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Гурдуз Андрій Іванович, доцент кафедри української мови і літератури, кандидат філологічних наук, доцент

Програму схвалено на засіданні кафедри української мови і літератури
Протокол від «28» серпня 2017 року № 1

Завідувач кафедри
української мови і літератури _____ (Філатова О. С.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією філологічного факультету

Протокол від «28» серпня 2017 року №
Голова навчально-методичної комісії _____ (Мхитарян О. Д.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від «28» серпня 2017 року № 12
Голова навчально-методичної комісії університету _____ Василькова Н. І.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни „Світова література” складена Гурдузом А. І. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальностей 014 Середня освіта, 035 Філологія, предметна спеціалізація 014.02 Середня освіта (Мова і література). Мова і література (англійська та друга іноземна мова); 035.04 Філологія (Германські мови та літератури (переклад включно)). Мова і література (англійська), Мова і література (німецька).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є своєрідність світового літературного процесу XIX – поч. XX ст., його особливості, репрезентативні літературні твори митців указанного періоду.

Міждисциплінарні зв'язки: комплекс літературознавчих і мовознавчих дисциплін, історія, етнографія, психологія, філософія.

Програма навчальної дисципліни складається з 3 кредитів:

Кредит 1. Романтизм у світовій літературі I половини XIX ст.

Кредит 2. Розвиток реалізму в світовій літературі II половини XIX ст.

Кредит 3. Модернізм у світовій літературі кінця XIX – початку XX ст.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Світова література» є ознайомити студентів з найвагомішими творчими здобутками і тенденціями розвитку зарубіжного літературного процесу XIX – поч. XX ст.; законами естетики і поетики Романтизму, Реалізму і Модернізму, акцентуючи увагу на аспектах традиції й новаторства, міжлітературних зв'язках і зв'язках з українською літературною; на конкретному матеріалі з'ясовувати історичну змінюваність напрямів, жанрів і стилів, посилювати акцент щодо питань розвитку художньої свідомості, майстерності, естетичного і морального потенціалу літератур Західної Європи і Північної Америки, рецепції їх мистецьких набутків вітчизняною культурно-літературною системою;

виховання у студентів почуття власної гідності, потреби в читанні, інтерес до художнього слова, формування естетичних смаків, високої загальної та читацької культури.

Завдання:

- ознайомити студентів з найвагомішими творчими здобутками всесвітнього літературного процесу вказаних періодів;
- закріпити знання літературознавчих понять;
- розкрити характерні особливості індивідуального стилю митців;
- вдосконалювати вміння студентів аналізувати й зіставляти художні твори та явища всього жанро-видового спектру;
- підвищувати рівень знань студентів із світової культури і літератури вказаного періоду;
- забезпечити максимально повне володіння студентами фактичним матеріалом з курсу, а також їх термінологічну грамотність;
- спрямовувати увагу на ознайомлення з кращими зразками перекладів творів світового письменства українською мовою та з творчістю майстрів художнього перекладу;
- формувати вміння та навички практики наукової роботи студентів під час виконання ними рефератів і доповідей з питань, відведених на самостійне опрацювання, тощо;
- розвивати художній смак і творчу уяву студентів.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває відповідними компетентностями:

I. Загальні компетентності:

- Здатність до навчання.
- Здатність працювати самостійно, готовність удосконалювати й розвивати свій інтелектуальний та загальнокультурний рівень.
- Здатність до аналізу і синтезу.
- Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

- Здатність застосовувати знання на практиці.

II. Фахові компетентності:

- Знання складових світового літературного процесу загалом і конкретно матеріалу історії літератур Західної Європи й Північної Америки XIX – поч. XX ст., визначальних явищ і жанрів цього періоду.
- Знання характерних особливостей індивідуальних стилів письменників-романтиків, реалістів і модерністів; тенденцій пошуків нових засобів художньої виразності, естетичних орієнтирів доби.
- Здатність визначати риси потоки творів Романтизму, Реалізму і Модернізму; теоретичні аспекти функціонування відповідної термінології, наводити приклади втілення в оповіданнях, повістях, романах тощо рис указаних періодів.
- Здатність висловлювати особисте ставлення до проблем, що порушуються в художніх творах, аргументувати свою точку зору прикладами і цитатами з текстів; пояснювати соціоісторичні, культурно-філософські та естетичні чинники розвитку художньої літератури.
- Знання термінологічного апарату навчальної дисципліни.
- Володіння навичками аналізу літературних творів у єдності змісту та форми.
- Уміння розкривати характерні особливості індивідуального стилю митця.
- Здатність порівнювати літературно-мистецькі напрями, течії, характеризувати їх специфіку.
- Уміння встановлювати співвідношення загальних явищ літературного процесу зі специфікою окремих видів та жанрів.
- Знання методологічних й теоретичних основ методики навчання світової літератури.
- Уміння критично оцінювати набутий досвід із позицій сучасних досягнень методичної науки.
- Уміння проводити міжлітературні та міжмистецькі паралелі.
- Здатність виявляти риси взаємовпливу у світовому літературно-мистецькому процесі.
- Спроможність використовувати навички літературознавчого аналізу різних типів.
- Уміння здійснювати аналіз та інтерпретацію художніх творів з використанням опанованого теоретичного матеріалу.
- Здатність виявляти діалог вітчизняної культурно-літературної системи з аналогічними зарубіжними.
- Уміння виконувати самостійні творчі роботи, застосовувати набуті знання.
- Здатність удосконалювати уявлення про оригінальну художню творчість та протилежні їй вияви.
- Уміння виявляти характерні ознаки запозичення, наслідування і моделі власного шляху письменників.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Кредит 1. Романтизм у німецькій, французькій та італійській літературі I пол. XIX ст.

Тема 1. Естетика німецького романтизму.

Романтизм у літературі I пол. XIX ст. Вступ (передумови виникнення і проблема періодизації романтизму; генетичний зв'язок із сентименталізмом і преромантизмом; філософські й естетичні засади, типологія романтизму; поняття «хвороби віку», «космічного песимізму», романтичного двосвіту).

Динаміка розвитку та специфічні риси німецького романтизму (єнска школа; Новаліс; Ф.Гельдерлін; гейдельберзький гурток; Г. фон Клейст; гротеско-фантастичний романтизм Е.Т.А. Гофмана; «нова казка»).

Романтизм як творчий метод і літературний напрям. Єнска школа: специфіка творчості провідних представників. Творчість Новаліса. Художні завоювання Ф.Гельдерліна Творчість і

трагедія Г. фон Клейста (“Міхаель Кольхаас”, “Розбитий глечик”). Роман Е.Т.А. Гофмана “Життєві погляди кота Мурра”. Творчість Г.Гайне: “стовпи слави”. “Романтична” Франція I пол. XIX ст. (становлення й “молодість” літератури романтизму) (Ж. де Сталь; Ф.Р. де Шатобріан; А. де Ламартін; А. де Віньї). Творчість Ж. де Сталь Художній світ Ф.Р. де Шатобріана. Повість “Рене”. Художня спадщина А. де Ламартіна та А. де Віньї

Тема 2. Французька романтична література.

Романістика Жорж Санд Романтична драма В.Гюго «Ернані». Вічне мистецтво “старого Орфея” [В.Гюго]. Проза Жорж Санд («Ернані», “Собор Паризької Богоматері”, “Знедолені”, “93-й рік”, а також “Консуело” і “Графіня Рудольштадт”). Особливості італійського романтизму (У.Фосколо, Д.Леопарді).

Тема 3. Розвиток англійської романтичної літератури.

Англійський романтизм. Поети “озерної школи”. Творчість Дж.Г.Байрона (В.Вордсворт, С.Т.Колрідж і Р.Сауті (лейкисти); байронізм; поезія та “східні поеми” Дж.Г.Байрона тощо). Творчість В.Блейка Художня своєрідність “східних” поем Дж. Г. Байрона

Роман Дж.Г.Байрона “Дон-Жуан” (специфіка інтерпретації традиційного образу, проблематика й художня природа). Поема Дж.Г.Байрона “Паломництво Чайльд-Гарольда”. Шляхом англійських романтиків. П.Б.Шеллі. Всесвіт “шотландського чарівника” [Вальтера Скотта] (“Звільнений Прометей”; історичний роман; вальтерскоттівська романтична течія: особливості і школа; “Айвенго”, “Роб Рой”).

Творчість П.Б.Шеллі. Історичний роман Вальтера Скотта “Айвенго”. Романи Вальтера Скотта “Пертська красуня, або Валентинів день” та “Роб Рой” (особливості аналізу на макро- і мікрорівнях – стиль, нарація, образи, проблематика тощо).

Тема 4. Романтизм у польській літературі.

Своєрідність польського романтизму. Ю.Словацький (“Мазепа”). Творчість А.Міцкевича (поезії (зокрема, «Кримські сонети») та поеми; “Конрад Валленрод”, “Пан Тадеуш”, валленродизм). Поема А.Міцкевича “Дзяди”. У галереї “вічних образів”. Конрад Валленрод А.Міцкевича. Поезія Ю.Словацького. Поема А.Міцкевича “Пан Тадеуш” (історія створення, особливості художньої природи; “енциклопедичність” національного змісту поеми. Українська рецепція літератури польського романтизму

Тема 5. Американська література доби романтизму.

Американська література доби романтизму (В.Ірвінг, Дж.Ф.Купер, Е.А.По, Г.Лонгфелло, В.Вітмен). Е.А.По як теоретик літератури. Пенталогія Дж.Ф.Купера про Шкіряну Панчоу: “Останній з могікан” (структура, загальна характеристика образної системи роману, художні принципи автора). Жанр новели в літературі романтизму (Е.Т.А.Гофман, В.Ірвінг, Е.А.По. Художня спадщина Н.Готорна. Міфосвіт роману Г.Мелвілла “Мобі Дік”. Пісня про Гайавату” Г.Лонгфелло (джерела написання. Проблемно-тематичний комплекс твору; поняття міфологічно-легендарного національного епосу). Пантеїстичний світ В.Вітмена (аналіз збірки “Листя трави”).

Кредит 2. Розвиток реалізму в світовій літературі II половини XIX ст.

Тема 6. Розвиток реалізму в англійській літературі XIX ст.

Реалізм у літературі II пол. XIX ст. Вступ (передумови виникнення і проблема періодизації; генетичний зв’язок; філософські й естетичні засади, типологія).

Динаміка розвитку та специфічні риси в національних літературах.

Характеристика основних літературно-мистецьких напрямів XIXст. (романтизм, реалізм). Естетика реалізму. Реалізм і романтизм. Реалізм у живопису, графіці, музиці. Критичний характер реалістичного мистецтва. Новий підхід до зображення середовища і соціального характеру, розвиток типізації і індивідуалізації.

Естетика англійського критичного реалізму, його національні особливості. Вплив чартизму на літературу. Блискуча плеяда англійських романістів – Ч.Діккенс, У.Теккерей, Ш.Бронте, Е.Гаскел.

Творчість Ч.Діккенса. «Нариси Боза». Урбанізм. Гумор, сатира, іронія, гіпербола в романі «Посмертні записки Піквікського клубу». Твори 1830 – 1840рр. проблеми виховання та освіти в романі «Олівер Твіст», «Ніколас Нікльбі», «Крамниця старожитностей». Соціальні і моральні проблеми в романі «Домбі і син». Моральний конфлікт у романі. Романи 1850 – 1860рр. («Холодний дім», «Важкі часи»). Зміна реалістичної типізації.

В.Теккерей – великий сатирик Англії. «Книга снобів» та її ідейний та художній зв'язок з романом «Ярмарок марнославства». Ідейно-художня своєрідність роману «Ярмарок марнославства». Твори В.Теккерей 1850–1860 рр. («Історія Пенденіса», «Історія Генрі Едмонда», «Дені Дюваль»).

Тема 7. Розвиток французької реалістичної літератури.

Реалізм у Франції та особливості його розвитку. Письменники-романтики. Драматургія 30-40-х років. Сатиричний напрям пісень П.Ж. Беранже. Засоби розкриття сатиричного персонажу. Фредерік Стендаль. Естетичні принципи, зв'язок і полеміка з романтизмом. Серія книжок з мистецтва, дорожні нариси, твори філософсько-психологічного та публіцистичного характеру («Історія живопису в Італії», «Про любов», «Расін і Шекспір», «Прогулянки по Риму»).

Стендаль і романтизм. Реалістична розробка характерів і конфлікту в «Італійських хроніках» («Ваніна Ваніні», «Вітторія Аккорамбоні», «Абатиса із Кастро»). Соціально-психологічний роман «Червоне і чорне». Доля Жюльєна. Значення соціального середовища для формування характеру. Тема кохання. Особливості психологізму. Особливості реалізму Стендаля. Стендаль і світова література. Переклади українською мовою М.Рильського, В.Вражливого, Є.Старинкевича.

Творчість О. де Бальзака. Ранні романи: від предромантизму до реалізму. Роман «Шуани» – історичний пролог до циклу сучасних романів. Задум циклу «Людська комедія». Основні принципи творчості. Художня структура «Людської комедії». Зовнішній та внутрішній зв'язок. Художній світ. Художній простір. «Етюди про нрави». Композиційна структура роману «Батько Горіо». Тема загибелі безкорисливого почуття. Реалістична майстерність Бальзака. Соціальне тло новели «Гобсек» і засоби його художнього втілення. Образ Гобсека – філософське узагальнення доби. Драматургія Бальзака. Теми, ідеї, проблематика, конфлікт («Вотрен», «Мачуха», «Ділок»). Своєрідність літературного стилю Бальзака.

Творчість Проспера Меріме. Романтична тема в збірці «Гузла». Меріме і Пушкін. Драматургія. Історичні сюжети (драма «Жакерія», роман «Хроніка часів Карла IX»). Меріме і Україна. Нарис «Українські козаки та їхні останні гетьмани», есе «Богдан Хмельницький». Образ сильної особистості в новелістиці П.Меріме («Таманго», «Кармен», «Матео Фальконе»).

Тема 8. Реалістичні тенденції в російській літературі XIX ст.

Тенденції розвитку літератури середини та другої половини XIX ст.

Виникнення основних напрямів і течій, культурних тенденцій на межі XIX–XX століть. Виникнення ранніх форм натуралізму, символізму, імпресіонізму. Протиставлення романтизму і реалізму. Нова генерація письменників (Флобер, Бодлер, Гонкури, Еліот, Уїтмен та ін.) Теорія «мистецтво задля мистецтва». Т.Готье. Роман «Мадемуазель де Мопен». Група «Парнас».

Романтизм і реалізм в літературі США середини та другої половини XIX ст. (Г.Бічер-Стоу, Н.Готорн, Г.Мелвіл; романтична символіка, реалістичний конфлікт). Естетика Бодлера та її зв'язок з «Парнасом». Збірка «Квіти зла» і своєрідність реалізму Бодлера.

Г. Флобер. Філософські та естетичні погляди. Типизація та психологізм. Письменницька техніка. Розвиток бальзаківських традицій в романі Флобера «Виховання почуттів». Флобер і романтизм. Прихована полеміка з романтизмом в романі «Пані Боварі».

Кредит 3. Модернізм у світовій літературі кінця XIX – початку XX ст.

Тема 9. Розвиток французької літератури кін. XIX – поч. XX ст.

Особливості розвитку літератури Західної Європи і США межі XIX–XX століть.

Модернізм, передумови виникнення, філософська природа, течії, національна специфіка. Панестетизм, пантеїзм.

Натуралізм, експериментальна проза (брати Гонкури. Е.Золя, Гі де Мопассан). Символізм. Синкретизм мистецтв. Французька поезія (П.Верлен, А.Рембо, С.Малларме).

Імпресіонізм, експресіонізм. Сильова домінанта. Новелістика Гі де Мопассана.

Тема 10. Англійська література модернізму.

Творчість і філософія О.Вайлда як визначного представника англійського естетизму.

Новаторство модерністської п'єси. Б.Шоу, М.Метерлінк.

Літературна діяльність Г.Гауптмана, Т.Манна і Г.Манна.

Тема 11. Модернізм у літературі США.

Життєвий і творчий шлях О.Генрі. Роль його новел у формуванні реалістичної літератури США. Творчість М.Твена і її значення в історії американської і світової літератури. Своєрідність життєвого і творчого шляху Джека Лондона. Неоромантичні і реалістичні твори письменника та їхнє

місце в історії зарубіжної літератури ХХ століття.

Тема 12. Розвиток російської літератури кін. ХІХ – поч. ХХ ст.

Особливості російського модернізму. О.Блок – поет російського символізму. Творчий метод А.Чехова, І.Буніна. В.Маяковський і футуризм.

Тема 13. Модернізм у літературах країн Скандинавії.

Скандинавський модернізм, його зв'язок зі слов'янськими авторами. Зріла творчість Г.Ібсена, „нова драма”. Кнут Гамсун.

3. Рекомендована література

Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс „Світова література”. – URL : <https://mnu.mk.ua/course/index.php?categoryid=257>.
2. Гурдуз А.І. Авторський міф та його варіант: специфіка „уесекського світу” Томаса Гарді в романі „Удалині від збожеволілого натовпу” // Новітня філологія. – Миколаїв : Вид-во Миколаїв. держ. гуманітарного ун-ту ім. Петра Могили, 2007. – № 6. – С. 150-157.
3. Гурдуз А.І. Чекання як життя: типологічна паралель творів О. Генрі та Т. Гарді // Зарубіжна література в школах України. – Київ, 2007. – № 2. – С. 55-56.
4. Гурдуз А.І., Здоренко К.І. Шляхи Франкенштейна: творчий діалог Брайана Олдісса – Мері Шеллі // Новітня філологія. – Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2007. – № 7. – С. 138-145.
5. Гурдуз А. Міфопоетична парадигма в українській та західноєвропейській “прозі про землю” кінця ХІХ - першої третини ХХ ст.: монографія. – Миколаїв : Вид-во Миколаїв. держ. гуманітарного ун-ту ім. Петра Могили, 2008. – 216 с.
6. Гурдуз А.І. Літературна мінотавріана ХХ - початку ХХІ ст. // Зарубіжна література в школах України. – Київ, 2009. – № 1. – С. 13-17; № 6. – С. 51-56.
7. Наливайко Д.С. Зарубіжна література ХІХ ст.: Доба романтизму : підруч / Д.С.Наливайко, К.О.Шахова. – Тернопіль : Навч. книга - Богдан, 2001. – 416 с. (20 прим. у бібл.).
8. История зарубежной литературы XX века: учеб. / под ред. Е.М.Апенко. – М.: Проспект, 2001. – 413 с. (3 прим. у бібл.).
9. Давиденко Г. Й. Історія зарубіжної літератури ХІХ – початку ХХ століття / Г. Й. Давиденко, О. М. Чайка ; 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Центр учбової літератури, 2009 – 400 с. (5 прим. у бібл.).
10. Давиденко Г.Й. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів / Г.Й.Давиденко, Г.М.Стрельчук, Н.І.Гричаник. – Вид. 3-тє. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 488 с. (20 прим. у бібл.).
11. Історія зарубіжної літератури ХХ ст.: навч. посіб. / В.І.Кузьменко, О.О.Грачковська, М.В.Кузьменко та ін. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 496 с. (20 прим. у бібл.).
12. Гиленсон Б.А. История литературы США : учеб. пособие для студ. вузов. – М. : Academia, 2003. – 704 с.
13. История зарубежной литературы XIX века : учеб. / под ред. Е.М.Апенко. – М. : Проспект, 2001. – 413 с.
14. История зарубежной литературы XIX века: Учеб. для вузов / под ред. Н.А.Соловьевой. – М. : Высш. школа: Академия, 2000. – 558 с.
15. Михальская Н.П. История английской литературы : учеб. для гуманит. фак. вузов / Н.П.Михальская, Г.В.Аникин. – М.: Академия, 1998. – 516 с.
16. Рада І.М. Американський романтизм у літературі та живописі: Навч. посібник для студ.-філологів і вчителів зарубіж. л-ри. – Миколаїв : МННЦ ОНЦ ім. І. Мечникова; Одеса: Тов. В і Д, 2001. – 122 с.
17. Шумкова Т.Л. Зарубежная и русская литература XIX века. Романтизм : учеб. пособие / Т.Л.Шумкова. – М. : Флинта: Наука, 2002. – 237 с.
18. История всемирной литературы : в 9 т. / АН СССР. Ин-т мировой лит. им. А.М.Горького ; редкол. : Ю.Б.Виппер (гл. ред.) и др. – М. : Наука, 1987. – Т.4-6.

Базова

1. Михальская Н.П. История английской литературы : учеб. для гуманит. фак. вузов /

- Н.П.Михальская, Г.В.Аникин. – М. : Академия, 1998. – 516 с.
2. Храповицкая Г.Н. История зарубежной литературы: Западноевропейский и американский романтизм : учеб. пособие для вузов / Г.Н.Храповицкая, А.В.Коровин. – М.: Флинта: Наука, 2002. – 406 с.
 3. Андреев Л.Г. История французской литературы : учеб. для филол. спец. вузов / Л.Г.Андреев, Н.П.Козлова, Г.К.Косиков. – М.: Высш. шк., 1987. – 543 с.
 4. Зарубежная литература второго тысячелетия. 1000 – 2000: Учеб. пособие [Л.Г.Андреев, Г.К.Косиков, Н.Т.Пасхарьян и др.] ; под ред. Л.Г.Андреева. – М. : Высшая школа, 2001. – 335 с.
 5. Історія зарубіжної літератури ХХ ст.: навч. посіб. / В.І.Кузьменко, О.О.Грачківська, М.В.Кузьменко та ін. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 496 с.

Допоміжна

1. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. М.Зубрицької. 2-е вид., доповнене. – Львів : Літопис, 2001. – 832 с.
2. Зарубіжна драма ХХ сторіччя (уклад. Є.В.Волощук). – К. : Навчальна книга, 2003. – 319 с.
3. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник : в 2 т. / за ред. Н.Михальської та Б.Щавурського. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2005.
4. Літературознавча енциклопедія: в 2 т. / авт.-уклад. Ю.І.Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 624 с.
5. Наливайко Д. Искусство: направления, течения, стили. – К., 1985. – 364 с.

Інформаційні ресурси

1. Посилання на сайти викладача: <https://mnu.mk.ua/course/index.php?categoryid=257> .
2. Підручники:
 - История зарубежной литературы XIX века : учеб. / под ред. Е.М.Апенко. – М. : Проспект, 2001. – 413 с. (3 прим. у бібл.).
 - Наливайко Д.С. Зарубіжна література XIX ст.: Доба романтизму : підруч / Д.С.Наливайко, К.О.Шахова. – Тернопіль : Навч. книга - Богдан, 2001. – 416 с. (20 прим. у бібл.).
3. Електронні підручники, статті:
 - Гурдуз А. Міфопоетична парадигма в українській та західноєвропейській “прозі про землю” кінця XIX - першої третини ХХ ст. – Миколаїв: вид-во МДГУ ім. П.Могили, 2008. – 216 с. – URL : <http://lib.chdu.edu.ua/index.php?m=9&b=20>.
 - Бібліотека світової літератури (оригінали та переклади): <http://ae-lib.narod.ru>
 - Електронна бібліотека «Джерело»: <http://ukrlib.com>
 - Бібліотека українського центру: <http://ukrcenter.com>
 - Національна бібліотека України з віртуальною бібліографічною довідкою: <http://chl.kiev.ua>
 - Сайт <http://philolog.in.ua>
 - Бібліотека світової літератури (оригінали та переклади): <http://ae-lib.narod.ru>
4. **Форма підсумкового контролю успішності навчання:** залік.
5. **Засоби діагностики успішності навчання:** контрольні роботи (КР): усні / письмові, відкриті / закриті, комбіновані тестові завдання тощо; усне й письмове опитування, підготовка доповідей, захист рефератів.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ Н. І. Василькова
28 серпня 2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СВІТОВА ЛІТЕРАТУРА

Ступінь бакалавра

Галузь знань 01 Освіта, 03 Гуманітарні науки

014 Середня освіта, 035 Філологія

014.02 Середня освіта (Мова і література),

035.04 Філологія (Германські мови та літератури (переклад включно))

Середня освіта: Мова і література (англійська та друга іноземна мова)

Філологія: Мова і література (англійська), Мова і література (німецька)

Факультет: іноземної філології

2017–2018 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Світова література» для студентів спеціальностей 014 Середня освіта, 035 Філологія, шифр спеціальностей 014.02 Середня освіта (Мова і література). Мова і література (англійська та друга іноземна мова); 035.04 Філологія (Германські мови та літератури (переклад включно)). Мова і література (англійська), Мова і література (німецька).

Розробник: Гурдуз Андрій Іванович, доцент кафедри української мови і літератури, кандидат філологічних наук, доцент _____ (Гурдуз А. І.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри української мови і літератури

Протокол № 1 від «28» серпня 2017 р.

Завідувач кафедри _____ (Філатова О. С.)

«28» серпня 2017 р.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітньо-кваліфікаційний рівень (ступінь)	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта 03 Гуманітарні науки	Нормативна	
	Спеціальність 014 Середня освіта, 035 Філологія		
Індивідуальне науково-дослідне завдання – реферат, аналіз художніх творів	014.02 Середня освіта (Мова і література). Мова і література (англійська та друга іноземна мова); 035.04 Філологія (Германські мови та літератури (переклад включно)). Мова і література (англійська), Мова і література (німецька).	<i>Рік підготовки:</i>	
		II	
<i>Семестр</i>			
III			
Загальна кількість годин – 90		<i>Лекції</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання: 2 аудиторних – 1,2 самостійної роботи студента – 0,8	Ступінь бакалавра	10	
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		20	
		<i>Лабораторні</i>	
		-	-
		<i>Самостійна робота</i>	
		60	
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: для денної форми навчання – 30 год. – аудиторні заняття, 60 год. – самостійна робота (33,3 % / 66,7 %).

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: ознайомити студентів з найвагомішими творчими здобутками і тенденціями розвитку світового літературного процесу XIX – поч. XX ст.; законами естетики і поезики доби Романтизму, Реалізму і Модернізму, акцентуючи увагу на аспектах традиції й новаторства, міжлітературних зв'язках і зв'язках з українською літературною; на конкретному матеріалі з'ясовувати історичну змінюваність напрямів, жанрів і стилів, посилювати акцент щодо питань розвитку художньої свідомості, майстерності, естетичного і морального потенціалу літератур Західної Європи і Північної Америки, рецепції їх мистецьких набутоків вітчизняною культурно-літературною системою;

виховання у студентів почуття власної гідності, потреби в читанні, інтерес до художнього слова, формування естетичних смаків, високої загальної та читацької культури.

Завдання курсу:

- ознайомити студентів з найвагомішими творчими здобутками всесвітнього літературного процесу;
- закріпити знання літературознавчих понять;
- розкрити характерні особливості індивідуального стилю митців;
- вдосконалювати вміння студентів аналізувати й зіставляти художні твори та явища всього жанро-видового спектру;
- підвищувати рівень знань студентів із світової культури і літератури вказаного періоду;
- забезпечити максимально повне володіння студентами фактичним матеріалом з курсу, а також їх термінологічну грамотність;
- спрямовувати увагу на ознайомлення з кращими зразками перекладів творів світового письменства українською мовою та з творчістю майстрів художнього перекладу;
- формувати вміння та навички практики наукової роботи студентів під час виконання ними рефератів і доповідей з питань, відведених на самостійне опрацювання, тощо;
- розвивати художній смак і творчу уяву студентів.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальні компетентності:

- Здатність до навчання.
- Здатність працювати самостійно, готовність удосконалювати й розвивати свій інтелектуальний та загальнокультурний рівень.
- Здатність до аналізу і синтезу.
- Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- Здатність застосовувати знання на практиці.

II. Фахові компетентності:

- Знання складових світового літературного процесу загалом і конкретно матеріалу історії літератур Західної Європи й Північної Америки XIX – поч. XX ст., визначальних явищ і жанрів цього періоду.
- Знання характерних особливостей індивідуальних стилів письменників-романтиків, реалістів і модерністів; тенденцій пошуків нових засобів художньої виразності, естетичних орієнтирів доби.
- Здатність визначати риси потоки творів Романтизму, Реалізму і Модернізму; теоретичні аспекти функціонування відповідної термінології, наводити приклади втілення в оповіданнях, повістях, романах тощо рис указаних періодів.
- Здатність висловлювати особисте ставлення до проблем, що порушуються в художніх творах, аргументувати свою точку зору прикладами і цитатами з текстів; пояснювати соціоісторичні, культурно-філософські та естетичні чинники розвитку художньої літератури.
- Знання термінологічного апарату навчальної дисципліни.
- Володіння навичками аналізу літературних творів у єдності змісту та форми.
- Уміння розкривати характерні особливості індивідуального стилю митця.
- Здатність порівнювати літературно-мистецькі напрями, течії, характеризувати їх специфіку.

- Уміння встановлювати співвідношення загальних явищ літературного процесу зі специфікою окремих видів та жанрів.
- Знання методологічних й теоретичних основ методики навчання світової літератури.
- Уміння критично оцінювати набутий досвід із позицій сучасних досягнень методичної науки.
- Уміння проводити міжлітературні та міжмистецькі паралелі.
- Здатність виявляти риси взаємовпливу у світовому літературно-мистецькому процесі.
- Спроможність використовувати навички літературознавчого аналізу різних типів.
- Уміння здійснювати аналіз та інтерпретацію художніх творів з використанням опанованого теоретичного матеріалу.
- Здатність виявляти діалог вітчизняної культурно-літературної системи з аналогічними зарубіжними.
- Уміння виконувати самостійні творчі роботи, застосовувати набуті знання.
- Здатність удосконалювати уявлення про оригінальну художню творчість та протилежні їй вияви.
- Уміння виявляти характерні ознаки запозичення, наслідування і моделі власного шляху письменників.

2. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Романтизм у світовій літературі I половини XIX ст.

- Тема 1. Естетика німецького романтизму.
 Тема 2. Французька романтична література.
 Тема 3. Розвиток англійської романтичної літератури.
 Тема 4. Романтизм у польській і російській літературі.
 Тема 5. Американська література доби романтизму.

Кредит 2. Розвиток реалізму в світовій літературі II половини XIX ст.

- Тема 6. Розвиток реалізму в англійській літературі XIX ст.
 Художні особливості критичного реалізму.
 Проблематика творчості Ч. Діккенса.
 Художні особливості роману В. Теккерея «Ярмарок марнославності».
 Пантеїстичний світ поезії В. Вітмена.
 Тема 7. Розвиток французької реалістичної літератури.
 Своєрідність літературного стилю О. де Бальзака.
 Естетика Ш. Бодлера.
 Образ сильної особистості у новелістиці П. Меріме.
 Мистецькі принципи Фредеріка Стендаля.
 Особливості письменницької техніки Г. Флобера.
 Тема 8. Реалістичні тенденції в російській літературі XIX ст.
 Філософська проблематика творчості Ф. Достоевського.
 Проблематика романістики Л. Толстого.
 Мистецька палітра творчості М. Гоголя.

Кредит 3. Модернізм у світовій літературі кінця XIX – початку XX ст.

- Тема 9. Розвиток французької літератури кін. XIX – поч. XX ст.
 Тема 10. Англійська література модернізму.
 Тема 11. Модернізм у літературі США.
 Тема 12. Розвиток російської літератури кін. XIX – поч. XX ст.
 Тема 13. Модернізм у літературах країн Скандинавії.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1. Денна форма навчання

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усьо-го	у тому числі				
1		л	п	лаб	інд	ср
2	3	4	5	6	7	
Кредит 1. Романтизм у світовій літературі I половини XIX ст.						
Тема 1. Романтизм у літературі I пол. XIX ст. Вступ (передумови виникнення і проблема періодизації романтизму; генетичний зв'язок із сентименталізмом і преромантизмом; філософські й естетичні засади, типологія романтизму; поняття «хвороби віку», «космічного песимізму», романтичного двосвіту).	1	1				
Динаміка розвитку та специфічні риси німецького романтизму (ієнська школа; Новаліс; Ф.Гельдерлін; гейдельберзький гурток; Г. фон Клейст; гротескно-фантастичний романтизм Е.Т.А. Гофмана; «нова казка»).	1					1
Романтизм як творчий метод і літературний напрям.	1		1			
Єнська школа: специфіка творчості провідних представників.	1					1
Творчість Новаліса.						
Художні завоювання Ф.Гельдерліна	1					1
Творчість і трагедія Г. фон Клейста («Міхаель Кольхаас», «Розбитий глечик»).						
Роман Е.Т.А. Гофмана «Життєві погляди kota Мурра».	1		1			
Творчість Г.Гайне: «стовпи слави».	1					1
Тема 2. «Романтична» Франція I пол. XIX ст. (становлення й «молодість» літератури романтизму) (Ж. де Сталь; Ф.Р. де Шатобріан; А. де Ламартін; А. де Віньї).	1	1				
Творчість Ж. де Сталь.						
Художній світ Ф.Р. де Шатобріана. Повість «Рене».	1					1
Художня спадщина А. де Ламартіна та А. де Віньї						
Вічне мистецтво «старого Орфея» [В.Гюго]. Проза Жорж Санд («Ернані», «Собор Паризької Богоматері», «Знедолені», «93-й рік», а також «Консуело» і «Графіня Рудольштадт»).	1					1
Романтична драма В.Гюго «Ернані».	2		2			
Романістика Жорж Санд.	1					1
Особливості італійського романтизму (У.Фосколо, Д.Леопарді).	1					1
Тема 3. Англійський романтизм. Поети «озерної школи». Творчість Дж.Г.Байрона (В.Вордсворт, С.Т.Колрідж і Р.Сауті (лейкисти); байронізм; поезія та «східні поеми» Дж.Г.Байрона тощо).	1	1				
Творчість В.Блейка.	1					1
Художня своєрідність «східних» поем Дж. Г. Байрона.	1					1
Роман Дж.Г.Байрона «Дон-Жуан» (специфіка інтерпретації традиційного образу, проблематика й художня природа).	1					1
Поема Дж.Г.Байрона «Паломництво Чайльд-Гарольда».	1					1
Шляхом англійських романтиків. П.Б.Шеллі. Всесвіт «шотландського чарівника» [Вальтера Скотта] («Звільнений Прометей»; історичний роман; вальтерскоттівська романтична течія: особливості і школа; «Айвенго», «Роб Рой»).						
Творчість П.Б.Шеллі.	1					1
Романи Вальтера Скотта «Пертська красуня, або Валентинів день» та «Роб Рой» (особливості аналізу на макро- і мікрорівнях – стиль, нарація, образи, проблематика тощо).	1					1
Історичний роман Вальтера Скотта «Айвенго».	2		2			
Тема 4. Романтизм у польській і російській літературі						
Своєрідність польського романтизму. Ю.Словацький («Мазепа»).	1					1
Творчість А.Міцкевича (поезії (зокрема, «Кримські сонети») та поеми; «Конрад Валленрод», «Пан Тадеуш», валленродизм).						
Поема А.Міцкевича «Дзяди».						
Українська рецепція літератури польського романтизму.						
Поезія Ю.Словацького.						
Поема А.Міцкевича «Пан Тадеуш» (історія створення, особливості						

художньої природи; “енциклопедичність” національного змісту поеми).						
У галереї “вічних образів”. Конрад Валленрод А.Міцкевича.	2		2			
Поезія Ф.Тютчева й А.Фета.	1					1
Тема 5. Американська література доби романтизму (В.Ірвінг, Дж.Ф.Купер, Е.А.По, Г.Лонгфелло, В.Вітмен).	1	1				
Е.А.По як теоретик літератури						
Пенталогія Дж.Ф.Купера про Шкіряну Панчоу: “Останній з могікан” (структура, загальна характеристика образної системи роману, художні принципи автора).	1					1
Жанр новели в літературі романтизму (Е.Т.А.Гофман, В.Ірвінг, Е.А.По).	1					1
Художня спадщина Н.Готорна.						
Міфосвіт роману Г.Мелвілла “Мобі Дік”.						
“Пісня про Гайавату” Г.Лонгфелло (джерела написання. Проблемно-тематичний комплекс твору; поняття міфологічно-легендарного національного епосу).						
Пантеїстичний світ В.Вітмена (аналіз збірки “Листя трави”).	1					1
Проблема національних романтизмів та їх типологія. Відлуння романтизму в літературі пізнішого часу.						
Україна очима зарубіжних романтиків. Стан перекладу й дослідженості західноєвропейського романтизму в Україні. Американський романтизм в Україні: творча рецепція, студії.						
Разом за кредит 1	30	4	8			18
Кредит 2. Розвиток реалізму в світовій літературі II половини XIX ст.						
Тема 6. Розвиток реалізму в англomовній літературі XIX ст. Художні особливості реалізму як літературного напрямку. Критичний реалізм.	1	1				
Проблематика творчості Ч. Діккенса. Художній доробок Ш. та Е. Бронте.	1					3
Художні особливості роману В. Теккерея «Ярмарок марнославства».	3		1			2
Пантеїстичний світ поезії В. Вітмена.	2					2
Тема 7. Розвиток французької реалістичної літератури. Своєрідність літературного стилю О. де Бальзака.	2	1	1			
Естетика Ш. Бодлера.						
Образ сильної особистості у новелістиці П. Мериме.	2					2
Мистецькі принципи Фредеріка Стендаля.	2		1			
Особливості письменницької техніки Г.Флобера.	4		1			4
Тема 8. Реалістичні тенденції в російській літературі XIX ст. Філософська проблематика творчості Ф.Достоевського.	4	1				3
Проблематика романістики Л.Толстого.	5					5
Мистецька палітра творчості М.Гоголя.	4					2
Разом за кредит 2	30	3	4			23
Кредит 3. Модернізм у світовій літературі кінця XIX – початку XX ст.						
Тема 9. Розвиток французької літератури кін. XIX – поч. XX ст.	7	1	2			4
Тема 10. Розвиток англійської літератури кін. XIX – поч. XX ст.	9	1	2			6
Тема 11. Розвиток літератури США кін. XIX – поч. XX ст.	4					4
Тема 12. Розвиток російської літератури кін. XIX – поч. XX ст.	3					3
Тема 13. Розвиток скандинавської літератури кін. XIX – поч. XX ст.	5	1	2			2
Разом за кредит 3	30	3	8			19
Усього годин	90	10	20			60

6. Теми практичних занять
6.1. Теми практичних занять (для денної форми навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 1. Романтизм у світовій літературі I половини XIX ст.	
1.	Романтизм як творчий метод і літературний напрям	1
	Утілення романтичної концепції в романі Е.Т.А.Гофмана „Життєві погляди кота Мурра”	1
2.	Романтична драма В.Гюго “Ернані”	2
3.	Історичний роман Вальтера Скотта. “Айвенго”.	2
	Кредит 2. Розвиток реалізму в світовій літературі II половини XIX ст.	
4.	„Комедія помилок” у романі В.Теккеря „Ярмарок марнославства”.	2
5.	Особистість і світ у романі Ч. Диккенса „Домбі і син”.	1
	Проблемно-тематичний комплекс роману О. де Бальзака «Батько Горіо».	1
6.	Пристрасть і злочин у романі Ф.Стендаля «Червоне і чорне».	1
	Роман Гюстава Флобера «Пані Боварі»: конфлікт мрії й реальності.	1
	Кредит 3. Модернізм у світовій літературі кінця XIX – початку XX ст.	
7.	Поезія французького символізму 70–90-х рр. XIX ст. (П. Верлен, А. Рембо, С. Малларме).	1
	Новелістика Гі де Мопассана.	1
8.	Філософія Оскара Вайлда в романі «Портрет Доріана Грея».	2
9.	Особливості п’єси Бернарда Шоу. «Пігмаліон».	2
10	Драматургія Генріха Ібсена. «Ляльковий дім».	1
	Роман Кнута Гамсуна „Пан” як зразок світового психологічного імпресіонізму.	1
	Разом	20

8. Самостійна робота
8.1. Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 1. Романтизм у світовій літературі I половини XIX ст.	
1	Художній світ Персі Біші і Мері Шеллі (аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання). Або:	4
	Творчість і трагедія Г. фон Клейста (аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)	
2	Творчість Г.Гайне: “стовпи слави” (поезія напам’ять, письмові відповіді на питання). Або:	4
	Художній світ Ф.Р. де Шатобріана. Повість “Рене” (аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)	
3	Жанрова своєрідність роману Віктора Гюго „Собор Паризького Богоматері” (аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)	2
4	Жорж Санд. Романи «Консуело», «Графиня Рудольштадт» (аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання). Або:	4
	Роман Дж.Г.Байрона “Дон-Жуан” (специфіка інтерпретації традиційного образу, проблематика й художня природа) (зіставний аналіз інтерпретацій образу Дон Жуана в творах світової літератури)	
5	Естетичні виклики Шарля Бодлера (поезія напам’ять, письмові відповіді на питання). Або:	4
	Особливості лірики Афанасія Фета	

	(поезія напам'ять, письмові відповіді на питання)	
6	У галереї “вічних образів”. Конрад Валленрод А.Міцкевича (реферат). Або:	4
7	Поетична творчість Юліуша Словацького (поезія напам'ять, письмові відповіді на питання)	
8	Пенталогія Дж.Ф.Купера про Шкіряну Панчоку: “Останній з могилок” (аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)	6
9	Жанр новели в літературі романтизму (Е.Т.А.Гофман, В.Ірвінг, Е.А.По) (аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)	4
10	Пантеїстичний світ поезії Волта Вітмена (поезія напам'ять, письмові відповіді на питання). Або:	4
	Міфопоетична концепція «Пісні про Гайавату» Г.Лонгфелло (письмові відповіді на питання)	
	Кредит 2. Розвиток реалізму в світовій літературі II половини XIX ст.	
11	Новела Проспера Меріме. «Кармен» (письмові відповіді на питання)	4
12	Міфосвіт роману Г.Мелвілла “Мобі Дік” (аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)	4
13	Художня концепція і філософія поеми Миколи Гоголя «Мертві душі» (письмові відповіді на питання)	4
14	Злочин і кара в однойменному романі Ф.Достоевського (аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)	4
15	Жанрова своєрідність „Війни і миру” Л.Толстого (аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)	4
16	Закономірності романістики Лева Толстого (аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)	3
	Кредит 3. Модернізм у світовій літературі кінця XIX – початку XX ст.	
17	Проза Еміля Золя як художній експеримент (аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)	2
18	Конан Дойл і детективний жанр (медіапрезентація, письмові відповіді на вказані в плані питання)	2
19	Своєрідність романістики Т. Драйзера (аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання). Або:	5
	Творчий метод Джека Лондона (аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)	
20	Стильові особливості поезії О.Блока і В.Маяковського (поезія напам'ять, письмові відповіді на питання)	4
21	Поетика і міфопоетика «Смерті у Венеції» Томаса Манна (аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)	2
22	Новаторство методу А.Чехова (аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)	4
	Всього	60

9. Індивідуальні завдання

Реферат, художній аналіз творів різних жанрів, виконання творчих завдань, добір ілюстративного матеріалу.

10. Методи навчання

Усний виклад матеріалу, проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, порівняльний аналіз, виразне читання текстів.

11. Методи контролю

Усне опитування, письмове опитування, написання рефератів, тестування, читання та аналіз художніх творів, написання самостійних та контрольних робіт.

Основними критеріями оцінювання навчальної діяльності студентів з курсу є її

систематичність, активність і результативність.

Показниками систематичності навчальної діяльності є відвідування студентами практичних занять з курсу та своєчасне виконання навчальних і контрольних робіт. Активність студента на практичних заняттях визначається якістю підготовки до нього і рівнем виконання практичних завдань. Показником результативності є правильність виконання на практичних заняттях усіх видів робіт (зокрема, контрольних), ґрунтовність опрацювання тем для самостійного вивчення, а також участь у науково-дослідній роботі.

Основними формами поточного контролю є такі види робіт:

- перевірка (усна, письмова) рівня засвоєння теоретичного матеріалу за навчальними темами;
- контрольні завдання;
- усний або письмовий експрес-контроль;
- тестування;
- перевірка рівня засвоєння студентами навчальних тем, призначених для самостійного та індивідуального опрацювання;
- підсумкова комплексна контрольна робота.

Об'єктами поточного контролю знань студента є:

1) систематичність та активність роботи на практичних заняттях (оцінці підлягає рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних заняттях; активність при обговорюванні питань, що винесені на практичні заняття);

2) виконання завдань для самостійного опрацювання. Самостійна робота є позааудиторною і призначена для самостійного ознайомлення студента з певними розділами курсу за рекомендованими викладачем матеріалами і підготовки до виконання індивідуальних завдань. Організація самостійної роботи студентів має здійснюватися з дотриманням індивідуального підходу. Індивідуальні завдання можуть виконувати за бажанням усі студенти або окремі з них (творчо обдаровані, вимогливі, з досвідом практичної діяльності, навчання та роботи за кордоном тощо). Індивідуалізація самостійної роботи сприяє самореалізації студента, розкриваючи в нього такі грані особистості, які допомагають професійному розвитку.

Основними видами самостійної роботи з друкованим матеріалом є:

- самостійне вивчення за підручником або іншими джерелами тем і розділів, визначених викладачем;
- попереднє ознайомлення з матеріалом наступного заняття з метою введення студентів у коло питань, що доведеться вивчати;
- аналіз, синтез, порівняння, ґрунтування явищ, фактів, закономірностей, викладених у друкованих джерелах інформації, з метою підготування відповідей на поставлені напередодні викладачем запитання та з метою закріплення здобутих знань;
- розгляд і аналіз таблиць та ілюстрацій, вміщених у підручнику;
- конспектування самостійно прочитаного;
- підготування доповідей, рефератів, анотацій тощо.

3) виконання контрольних завдань. Контроль передбачає перевірку стану засвоєння визначеної системи елементів знань того чи іншого кредиту, до якої включаються елементи знань з планового повторення попередніх кредитів. Завдання для контролю складаються з двох рівнів: репродуктивного і творчого. Завдання репродуктивного рівня складаються з двох частин: нові знання і елементи знань з повторення попередніх кредитів. Загальна сума балів за одну контрольну роботу становить 45 балів. Завдання першого рівня «ознайомчо-орієнтований» – 10 балів, завдання другого рівня «понятійно-аналітичний» – 10 балів, завдання третього рівня «продуктивно-синтетичний» – 25 балів. Сума балів становить 300: 90 балів за КР + 90 балів за інші види робіт + 120 балів за іспит.

12. Розподіл балів, які отримують студенти Іспит

Поточне тестування та самостійна робота													Конт- рольна робота	Іс- пит	Накопичу- вальні бали/ Сума
													90	120	300/100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13			
7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	6			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ECTS	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

13. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс. – URL до електронного варіанта: <https://mnu.mk.ua/course/index.php?categoryid=257>.
2. Гурдуз А.І. Авторський міф та його варіант: специфіка „уесекського світу” Томаса Гарді в романі „Удалині від збожеволілого натовпу” // Новітня філологія. – Миколаїв : Вид-во Миколаїв. держ. гуманітарного ун-ту ім. Петра Могили, 2007. – № 6. – С. 150-157.
3. Гурдуз А.І. Чекання як життя: типологічна паралель творів О.Генрі та Т.Гарді // Зарубіжна література в школах України. – Київ, 2007. – № 2. – С. 55-56.
4. Гурдуз А.І., Здоренко К.І. Шляхи Франкенштейна: творчий діалог Брайана Олдісса – Мері Шеллі // Новітня філологія. – Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2007. – № 7. – С. 138-145.
5. Гурдуз А. Міфопоетична парадигма в українській та західноєвропейській “прозі про землю” кінця ХІХ - першої третини ХХ ст.: монографія. – Миколаїв : Вид-во Миколаїв. держ. гуманітарного ун-ту ім. Петра Могили, 2008. – 216 с.
6. Гурдуз А.І. Літературна мінотавріана ХХ - початку ХХІ ст. // Зарубіжна література в школах України. – Київ, 2009. – № 1. – С. 13-17; № 6. – С. 51-56.
7. Наливайко Д.С. Зарубіжна література ХІХ ст.: Доба романтизму: підруч. / Д.С.Наливайко, К.О.Шахова. – Тернопіль : Навч. книга - Богдан, 2001. – 416 с. (20 прим. у бібл.).
8. История зарубежной литературы XX века: учеб. / под ред. Е.М.Апенко. – М.: Проспект, 2001. – 413 с. (3 прим. у бібл.).
9. Давиденко Г. Й. Історія зарубіжної літератури ХІХ – початку ХХ століття / Г. Й. Давиденко, О. М. Чайка ; 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Центр учбової літератури, 2009 – 400 с. (5 прим. у бібл.).
10. Давиденко Г.Й. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів / Г.Й.Давиденко, Г.М.Стрельчук, Н.І.Гричаник. – Вид. 3-тє. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 488 с. (20 прим. у бібл.).
11. Історія зарубіжної літератури ХХ ст.: навч. посіб. / В.І.Кузьменко, О.О.Грачківська, М.В.Кузьменко та ін. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 496 с. (20 прим. у бібл.).
12. Гиленсон Б.А. История литературы США : учеб. пособие для студ. вузов. – М.: Academia, 2003. – 704 с.
13. История зарубежной литературы XIX века : учеб. / под ред. Е.М.Апенко. – М.: Проспект, 2001. – 413 с.

14. История зарубежной литературы XIX века : учеб. для вузов / под ред. Н.А.Соловьевой. – М.: Высш. школа: Академия, 2000. – 558 с.
15. Михальская Н.П., Аникин Г.В. История английской литературы : учеб. для гуманит. фак. вузов. – М.: Академия, 1998. – 516 с.
16. Рада І.М. Американський романтизм у літературі та живописі: Навч. посібник для студ.-філологів і вчителів зарубіж. л-ри – Миколаїв: МННЦ ОНЦ ім. І. Мечникова; Одеса: Тов. В і Д, 2001. – 122 с.
17. Шумкова Т.Л. Зарубежная и русская литература XIX века. Романтизм : учеб. пособие / Т.Л.Шумкова. – М. : Флинта: Наука, 2002. – 237 с.
18. История всемирной литературы : в 9 т. / АН СССР. Ин-т мировой лит. им. А.М.Горького ; редкол.: Ю.Б.Вишпер (гл. ред.) и др. – М.: Наука, 1987. – Т.4-6.

14. Рекомендована література

Базова

1. Михальская Н.П. История английской литературы : учеб. для гуманит. фак. вузов / Н.П.Михальская, Г.В.Аникин. – М. : Академия, 1998. – 516 с.
2. Храповицкая Г.Н., Коровин А.В. История зарубежной литературы: Западноевропейский и американский романтизм: Учеб. пособие для вузов. – М.: Флинта: Наука, 2002. – 406 с.
3. Андреев Л.Г. История французской литературы: Учеб. для филол. спец. вузов / Л.Г.Андреев, Н.П.Козлова, Г.К.Косиков. – М.: Высш. шк., 1987. – 543 с.
4. Зарубежная литература второго тысячелетия. 1000–2000: Учеб. пособие [Л.Г.Андреев, Г.К.Косиков, Н.Т.Пасхарьян и др.]; под ред. Л.Г.Андреева. – М.: Высшая школа, 2001. – 335 с.

Допоміжна

1. Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. / за ред. М. Зубрицької. 2-е вид., доповнене. – Львів: Літопис, 2001. – 832 с.
2. Зарубіжна драма XX сторіччя (укладач Є.В.Волошук). – К. : Навчальна книга, 2003. – 319 с.
3. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник в 2 т. / за ред. Н.Михальської та Б.Щавурського. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2005.
4. Літературознавча енциклопедія: в 2 т. / авт.-уклад. Ю.І.Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 624 с.
5. Наливайко Д. Искусство: направления, течения, стили. – К., 1985. – 364 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Посилання на сайти викладача: <https://mnu.mk.ua/course/index.php?categoryid=257> .
2. Підручники:
 - История зарубежной литературы XIX века : учеб. / под ред. Е.М.Апенко. – М. : Проспект, 2001. – 413 с. (3 прим. у бібл.).
 - Наливайко Д.С. Зарубіжна література XIX ст.: Доба романтизму: підруч / Д.С.Наливайко, К.О.Шахова. – Тернопіль : Навч. книга - Богдан, 2001. – 416 с. (20 прим. у бібл.).
3. Електронні підручники, статті:
 - Гурдуз А. Міфопоетична парадигма в українській та західноєвропейській “прозі про землю” кінця XIX - першої третини XX ст. – Миколаїв: вид-во МДГУ ім. П.Могили, 2008. – 216 с. . – URL : <http://lib.chdu.edu.ua/index.php?m=9&b=20>.
 - Бібліотека світової літератури (оригінали та переклади): <http://ae-lib.narod.ru>
 - Електронна бібліотека «Джерело»: <http://ukrlib.com>
 - Бібліотека українського центру: <http://ukrcenter.com>
 - Національна бібліотека України з віртуальною бібліографічною довідкою: <http://chl.kiev.ua>
 - Сайт <http://philolog.in.ua>
 - Бібліотека світової літератури (оригінали та переклади): <http://ae-lib.narod.ru>

Засоби діагностики навчальних досягнень студентів

Методи контролю

Усне опитування, письмове опитування, написання рефератів, тестування, читання та аналіз художніх творів, написання самостійних та контрольних робіт.

Основними критеріями оцінювання навчальної діяльності студентів з курсу є її систематичність, активність і результативність.

Показниками систематичності навчальної діяльності є відвідування студентами практичних занять з курсу та своєчасне виконання навчальних і контрольних робіт. Активність студента на практичних заняттях визначається якістю підготовки до нього і рівнем виконання практичних завдань. Показником результативності є правильність виконання на практичних заняттях усіх видів робіт (зокрема, контрольних), ґрунтовність опрацювання тем для самостійного вивчення, а також участь у науково-дослідній роботі.

Основними формами поточного контролю є такі види робіт:

- перевірка (усна, письмова) рівня засвоєння теоретичного матеріалу за навчальними темами;
- контрольні завдання;
- усний або письмовий експрес-контроль;
- тестування;
- перевірка рівня засвоєння студентами навчальних тем, призначених для самостійного та індивідуального опрацювання;
- підсумкова комплексна контрольна робота.

Об'єктами поточного контролю знань студента є:

1) систематичність та активність роботи на практичних заняттях (оцінці підлягає рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних заняттях; активність при обговорюванні питань, що винесені на практичні заняття);

2) виконання завдань для самостійного опрацювання. Самостійна робота є позааудиторною і призначена для самостійного ознайомлення студента з певними розділами курсу за рекомендованими викладачем матеріалами і підготовки до виконання індивідуальних завдань. Організація самостійної роботи студентів має здійснюватися з дотриманням індивідуального підходу. Індивідуальні завдання можуть виконувати за бажанням усі студенти або окремі з них (творчо обдаровані, вимогливі, з досвідом практичної діяльності, навчання та роботи за кордоном тощо). Індивідуалізація самостійної роботи сприяє самореалізації студента, розкриваючи в нього такі грані особистості, які допомагають професійному розвитку.

Основними видами самостійної роботи з друкованим матеріалом є:

- самостійне вивчення за підручником або іншими джерелами тем і розділів, визначених викладачем;
- попереднє ознайомлення з матеріалом наступного заняття з метою введення студентів у коло питань, що доведеться вивчати;
- аналіз, синтез, порівняння, ґрунтування явищ, фактів, закономірностей, викладених у друкованих джерелах інформації, з метою підготування відповідей на поставлені напередодні викладачем запитання та з метою закріплення здобутих знань;
- розгляд і аналіз таблиць та ілюстрацій, вміщених у підручнику;
- конспектування самостійно прочитаного;
- підготування доповідей, рефератів, анотацій тощо.

3) виконання контрольних завдань. Контроль передбачає перевірку стану засвоєння визначеної системи елементів знань того чи іншого кредиту, до якої включаються елементи знань з планового повторення попередніх кредитів. Завдання для контролю складаються з двох рівнів: репродуктивного і творчого. Завдання репродуктивного рівня складаються з двох частин: нові знання і елементи знань з повторення попередніх кредитів. Загальна сума балів за одну контрольну роботу становить 40 балів. Завдання першого рівня «ознайомчо-орієнтований» – 10 балів, завдання другого рівня «понятійно-аналітичний» – 10 балів, завдання третього рівня «продуктивно-синтетичний» – 20 балів. Сума балів становить 400: 120 балів за КР + 120 балів за інші види робіт + 160 балів за іспит.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота													Іспит	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	160	400
18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	20	20	20		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ECTS	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54	2 (незадовільно)	Не зараховано
FX	35-49		

1. "Відмінно"

Студент володіє набутими знаннями та використовує їх для вирішення нової навчальної проблеми. Оцінка „відмінно” передбачає повні відповіді на всі запропоновані в білеті питання з наведенням необхідних теоретико-методологічних передумов, вираженням творчим підходом до вирішення проблеми, зазначенням прикладів, які б ілюстрували відповідний аспект певного питання. Студент виявляє розуміння історико-літературних явищ і процесів; робить аргументовані висновки; характеризує історико-літературні явища і процеси, використовуючи різні джерела інформації. Вміє:

- диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання;
- застосовувати правила, методи, принципи, закони у конкретних ситуаціях;
- аналізувати й оцінювати факти, події та прогнозувати очікувані результати;
- викладати матеріал на папері логічно, послідовно, системно і повно;
- аргументовано висловлювати свої думки, вміти формулювати висновки;
- виявляти творчий підхід до виконання завдань;
- правильно оформити письмову роботу.

2. "Добре".

Студент у достатній мірі оперує навчальним матеріалом, узагальнює окремі факти, формулює та обґрунтовує нескладні висновки; може дати порівняльну характеристику літературних явищ, дає визначення поняттям; самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки явищ і процесів; може узагальнювати й застосовувати знання, але припускається певних негрубих помилок чи неточностей у відповідях, не ілюструє свої відповіді прикладами. У роботі виконано переважну більшість поставлених завдань (не менш як дві третини), виявлено належні знання, вміння й навички порівняльного вивчення художніх творів.

3. "Задовільно".

Студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу, вміє застосовувати знання у стандартних ситуаціях. Студент самостійно відтворює фактичний матеріал теми; може дати стислу характеристику мовному або літературному явищу (за алгоритмом); правильно вживає літературознавчі терміни. Студент володіє навчальним матеріалом поверхово і фрагментарно.

У роботі виконано не менш як одну третину поставлених завдань, коли студент володіє основами літературознавчого зіставлення і не може на практиці застосувати теоретичні знання, навести приклади обговорюваних у роботі мистецьких явищ і процесів; проводить можливі й переважно (частково) правильні зіставлення творів чи інших явищ міжлітературного процесу і не демонструє при цьому певні теоретичні знання.

4. "Незадовільно".

Студент не володіє навчальним матеріалом, не зміг виконати жодного з поставлених питань, не володіє теоретичними знаннями і практичними вміннями компаративного аналізу художніх творів.

Конспект лекцій з дисципліни

Лекція № 1

Тема: Романтизм у літературі I пол. XIX ст.

План

1. Романтизм як творчий метод.
 - 1.1. Історичні передумови виникнення романтизму. Світоглядні засади романтизму, його естетика і поетика.
 - 1.2. Формування романтизму як творчого методу, генетичний зв'язок із сентименталізмом і преромантизмом.
 - 1.3. Особливості відображення дійсності у творах романтиків. Суть романтичного двосвіту.
 - 1.4. Своєрідність романтичної типізації.
 - 1.5. Романтичний ідеал. Поняття романтичного героя (його типи).
2. Романтизм як літературний напрям.
 - 2.1. Романтична концепція і світогляд письменника.
 - 2.2. Національна своєрідність розвитку романтизму в окремих країнах. Романтизм і національна літературна традиція.
 - 2.3. Періодизація розвитку романтизму в літературі та його типологія (коротка характеристика течій).
3. Естетичні досягнення романтизму, його новаторство і значення у світовому літературному процесі.
 - 3.1. Романтичне “відкриття особистості” та його значення в літературі.
 - 3.2. Сутність романтичного історизму.
 - 3.3. Романтизм і фольклор.
4. Романтизм – закономірна ланка в розвитку світового літературного процесу. Романтизм і реалізм: характер співіснування в літературі XIX ст. і не тільки.

Література

1. Анастасьєв М. Етюди про американську літературу // Вікно в світ. – 1999. – № 4. – С.6-110.
2. Берковский Н.Я. Романтизм в Германии. – СПб.: Азбука-классика, 2001. – 512 с.
3. Грешных В.И. Ранний немецкий романтизм: фрагментарный стиль мышления. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1991. – 144 с.
4. Зверев А.М. Американский романтизм // История литературы США. Т.2. Литература эпохи романтизма. – М.: Наследие, 1999. – С.13-51.
5. Литературные манифесты западноевропейских романтиков / Сост. А.Дмитриев. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – 683 с.
6. Лімборський І.В. На підступах до романтичного типу художнього мислення: преромантизм в європейських літературах // Укр. літ. в загальноосв. школі. – 2004. – № 1. – С.53-56.
7. Наливайко Д. Гельдербеський гурток романтиків // Вікно в світ. – 1999. – № 1. – С.93-99.
8. Наливайко Д. Ієнський гурток романтиків // Вікно в світ. – 1999. – № 1. – С.115-118.
9. Наливайко Д. Німецький романтизм // Вікно в світ. – 1999. – № 1. – С. 90-93.
10. Павличко С. Философская поэзия американского романтизма: Эмерсон, Уитмен, Дикинсон. – К.: Наук. думка, 1988. – 227 с.
11. Рада І.М. Американський романтизм у літературі та живописі: Навч. посібник для студ.-філологів і вчителів зарубіжної літ-ри. – Миколаїв: МННЦ ОНУ ім. І.Мечникова; Одеса: Тов. ВіД, 2001. – 122 с.
12. Соловьёва Н.А. У истоков английского романтизма. – М.: Изд-во МГУ, 1988. – 230 с.

Конспект лекції

Зверніть увагу на те, що охарактеризувати метод – це визначити принципи одбирання, оцінки і відтворення дійсності перш за все щодо героя і конфлікту. А охарактеризувати напрям – це значить дати уявлення про те, які письменники реалізували в своїй творчості певний художній метод, дати просторово-часову характеристику літературним явищам,

розкрити генезіс, етапи розвитку, взаємозв'язку з іншими напрямками, виділити течії, школи, історичні умови, соціальні фактори, які породили романтизм.

Розпочнемо з передумов виникнення романтизму.

Світоглядні: ідеї братів Шлегелів, Ф.Шеллінга, І.Канта, Й.Фіхте та ін.

Естетичні: сентименталізм, угруповання «Буря й натиск», творчість Й.Гете і Ф.Шиллера, теорія народності Гердера.

Історичні: історичні події в Європі, зокрема Велика французька революція 1789-1794 рр.

Зрозуміло, що романтизм виник не на пустому місці. Він мав попередників в особі Руссо, який у століття Розуму заговорив про першочерговість почуттів, про своєрідність та неповторність кожної людини. В якості найважливіших джерел потрібно вказати також на філософію Фіхте з її абсолютизацією творчої свободи, й Шопенгауера з ідеєю сліпого, нерозумного бажання, що створює світ за своєю сваволею. Ці ідеї були цікавими та близькими романтикам.

Далі пояснить, що назва виникла від французького слова «romantisme», яким позначалося щось таємне, дивне, нереальне. Що стосується терміну, найменування цілого літературного напрямку, то слово «романтизм» почало вживатися в кінці XVIIIст. в Німеччині. Там же школою «кієнських романтиків» - братами Шлегелями, Новалисом, Тиком, Ваккенродером та ін. була створена перша теорія романтизму.

Панування романтизму в художній культурі людства припадає на першу третину XIXст., але романтизм продовжує розвиток і протягом усього XIXст. і в XX. Згадаймо творчість, скажімо Гюго, Жорж Санд, Делакруа, Шумана, Вагнера, Ліста, Костомарова, Марка Вовчка, Лесі Українки, Коцюбинського, Кобилянської, а згодом Врубеля, раннього Горького, Гріна, Гончара, Стельмаха, Довженка.

Зосередимо увагу на етапах розвитку романтизму:

Ранній романтизм (кінець XVIII – початок XIX ст.) Доба наполеонівських війн та період Реставрації утворили першу хвилю романтизму. В Англії це творчість поетів Дж. Байрона, П.Шеллі, Дж.Кітса, романіста В.Скотта, у Німеччині – майстра сатиричної прози Т.Гофмана і лірика Г.Гейне.

Риси:

- універсалізм, прагнення охопити життя в його повноті;
- тісний зв'язок із філософією;
- тяжіння до символу й міфу;
- розлад з дійсністю;
- різке протиставлення дійсності й ідеалу, розчарування й негативізм.

Розвинені форми (20-40-ві роки XIX ст.)

Друга хвиля романтизму розпочинається після липневої революції у Франції. Найкращі твори у цей час пишуть у Франції – В.Гюго, Ж.Санд, О.Дюма; у Польщі – А.Мицкевич, Ю.Словацький, в Угорщині – Ш.Петефі. Під впливом європейського романтизму розвивається американська література, яка представлена романтичними творами Ф.Купера, Е.По.

Візьмись до уваги той факт, що митець завжди мусить вирішити філософсько-естетичне питання, без якого неможлива жодна творчість – питання співвідношення між тим, що є, і тим, що має бути, між дійсністю та ідеалом, до якого прагне автор. Наприклад, митець-реаліст прагне до об'єктивного зображення дійсності. Він не приписує їй того, що хотів би бачити. Свій ідеал реаліст виводить з умов самої об'єктивної реальності. Отже, митець-реаліст зображує те, що є і відбувається насправді, а романтик – бажане, те, що мало б, на його думку, бути. Тому визначальна риса романтизму – перевага суб'єктивного начала в осмисленні явищ та процесів дійсності і як невідворотний наслідок – розв'яз між ідеалом та дійсністю.

Варто розкрити загальні естетичні принципи романтизму:

1.Несприйняття сучасного буржуазного суспільства. Реальна дійсність сприймається як щось абсолютно вороже ідеалу романтиків. У його утвердженні вони звертаються або до минулого (епоха античності, Відродження), або до утопічних уявлень про майбутнє. Політ

фантазії потребує особливих художніх засобів. Звідси – використання умовних прийомів: символу, алегорії, гротеску.

2. Суб'єктивізм у зображенні дійсності, підвищена роль емоційного начала та уяви в романтичному мистецтві.

3. Звернення до внутрішнього світу людини, до розкриття її почуттів, думок, переживань. Особистість, вважали романтики, має бути вільна, навіть якщо вона перебуває в рабстві. Для них особистість стоїть над суспільством, світом, який досить віддалений від ідеального.

Слід звернутися до особливостей та прикмет романтичної поетики. Передовсім до романтичного героя. Він має ворожі стосунки з навколишнім середовищем, протистоїть прозі життя, «натовпу». Це незвичайна людина, найчастіше самотня і трагічна. У творчості Байрона, Лермонтова, Гюго, Гофмана ці особливості романтичного героя проявилися, можливо, якнайповніше. Їхній романтичний герой – людина великих пристрастей, глибоко незадоволена дійсністю, здатна на незвичайні вчинки.

Зверніть увагу на прагнення романтиків до виняткових характерів та обставин. Їх шукали на Сході, якого не зачепила буржуазна цивілізація (Байрон, Гюго), в історичному минулому (Гюго, Скотт, Меріме, Жорж Санд), у тогочасній дійсності, але відбираючи в ній знову-таки незвичайне, фантастичне (Гофман). Тяжіння до виняткових обставин та героїв привело до використання символіки, гротеску, карикатури, фантастики.

Виділіть основні риси, властиві романтизму як літературному напрямку:

- інтерес до незвичайної людської особистості та тяжіння до всього яскравого, екзотичного, виняткового;
 - сильні пристрасті, могутні характери, високі подвиги та жахливі злочини;
 - типово романтична структура образу головного героя: самотник, перебуває в гострому конфлікті з оточенням;
 - романтичний сюжет сповнений таємниць, неочікуваних поворотів подій;
 - фрагментарність композиції;
 - пейзаж вражає засліплюючою яскравістю або похмурим трагічним колоритом;
 - діалог сповнений таємничих натяків, недомовок;
 - портрет також будується за принципом винятковості. Герої наділяються засліплюючою красою або винятковою потворністю (Цахес, Квазімодо);
 - мова надзвичайно барвиста, сповнена яскравих епітетів, метафор, порівнянь;
 - зацікавленість минулим, народною творчістю;
 - улюблені жанри: романтична поема, романтична драма, новела, казка, історичний роман.

Лекція № 1 (ч. 2)

Тема: Динаміка розвитку та специфічні риси німецького романтизму

План

1. Загальна характеристика романтизму в Німеччині.
 - 1.1. Місце роману “Життєві погляди кота Мурра” у творчості Е.Т.А.Гофмана. Історія написання твору.
2. Основна проблематика “Життєвих поглядів кота Мурра”.
 - 2.1. Сатирична спрямованість роману, його соціальна проблематика. Зігхартсвейлер та його мешканці. Німецька дійсність в алегоричному зображенні “суспільства” котів і собак.
 - 2.2. Сутність філістерства в розумінні Е.Т.А.Гофмана.
 - 2.3. Естетичний ідеал письменника, своєрідність його втілення у творі.
Постать Йоганнеса Крейсlera в образній системі роману.
 - 2.4. Двосвіт у “Життєвих поглядах кота Мурра” та його філософські основи.
Своєрідність типізації.
 - 2.5. Проблема мистецтва та його місця в житті людини. Авторська позиція в романі.

3. “Життєві погляди кота Мурра” Е.Т.А.Гофмана як зразок романтичного синтетичного роману. Особливості жанру.
- 3.1. Романтична естетика як художня основа твору.
- 3.2. Особливості композиції роману, його багатоплановість і поліфонічність.
- 3.3. Палітра художніх прийомів у творі. Фрагментарність і дисонанс як принципи організації оповідання.
- 3.4. Роль романтичної іронії в романі.

Література

1. Берковский Н.Я. Романтизм в Германии. – СПб.: Азбука-классика, 2001. – 512 с.
2. Литературные манифесты западноевропейских романтиков / Сост. А.Дмитриев. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – 683 с.
3. Наливайко Д. Гельдербезький гурток романтиків // Вікно в світ. –1999. – № 1. –С.93-99.
4. Сverdlov M. Романтический гротеск: Гофман // Литература. – 2004. – № 4. – С.6-8.
5. Тертерян И.А. Романтизм // История всемирной литературы: В 9 т. Т.6 / АН СССР. Ин-т мировой лит. им. А.М.Горького. – М.: Наука, 1989. – С.16-27.
6. Фюман Франц. Эрнст Теодор Вильгельм Амадей Гофман // Встреча. Повести и эссе : сборник / Пер. с нем.: сост. М.Рудницкого; предисл. и коммент. А.Гугнина. – М.: Радуга, 1983. - С. 419-434.
7. Художественный мир Гофмана. – М., 1982.

Конспект лекції

В історію культури людства Е.Т.А.Гофман увійшов як великий письменник-романтик. Усебічно обдарований та енциклопедично освічений, він був юристом, художником слова, театральним режисером і декоратором. Але počував себе перш за все музикантом. Тому у творчості жодного письменника світу музикант не має такого величезного значення, як у Гофмана. Але не музикант, а письменник Гофман пережив час. Музика і література гармонічно поєднувались у нього як образи його творів та особисті переживання. Навіть завоювавши визнання і славу як письменник, він продовжував вірити у непереможну художню силу музики, її вплив на думки і почуття людини.

Гофман – найсуперечливіший і найскладніший німецький письменник. Жодна епоха не ставилась до нього байдуже – його захоплено сприймали або зневажливо відкидали. Великим був вплив Гофмана на письменників різних часів, країн та напрямів, особливо на Пушкіна (“Пікова дама”, “Трунар”), Гоголя (“Вій”, “Записки божевільного”, “Ніс”), Достоєвського (“Двійник”), Бальзака (“Невідомий шедевр”), Е.По, О.Уайльда (мотиви страшного, незвичайного, казкового, божевілья).

Незважаючи на зміни, що відбулися в житті і свідомості людей протягом півтора століття, проблеми, яких торкнувся Гофман у своїх творах, залишаються актуальними і в наші дні: це суперечність між духовними й матеріальними цінностями, незалежність у виборі життєвого шляху, співіснування прекрасного і потворного.

Визначте характер і призначення фантастики в романі (рекомендуємо скласти тези усної відповіді або законспектувати статтю Г.Гайне: Гейне Г. Романтическая школа // Собр. соч.: В 6 т. – М.: Худ. лит., 1982. – Т.4. – С.393-395). Гайне, приміром, виділяє серед поетів “містиків” і “заклинателів”: одні занурюються у природу всіма людськими почуттями, інші знайшли чаклунські формули для проникнення в неї й змусити заговорити її людською мовою. Перші були істинними містиками, інші – швидше заклинателями – вони за власним бажанням викликали ворожих духів природи. До других Гайне відносить Гофмана, який скрізь бачив привиди, у творах був “чаклуном”, що перетворював людей на диких звірів, міг викликати мертвого з могили. Але Гофман завжди тримався земної реальності, більш реалістично, ніж просвітники, розглядав природу людини, яка в умовах німецької дійсності вироджувалася у філістера, – так, як шляхетна “людина природи” Свіфта під впливом англійської буржуазної дійсності вироджувалася в “ієху”. Звідси деяке зближення Гофмана із Свіфтом: у методі – реалістична фантастика в дусі тваринного епосу; у ставленні до природи людини – більший проникливості, ніж у просвітників.

Готуючи питання про сатиричну спрямованість роману, варто пригадати художні прийоми сатири, знайти в тексті приклади стилізації, алегорії, пародіювання, гротеску, гіперболізації, фантастичного загострювання тощо. Доведіть, що сатиричний образ завжди умовний. Виявіть різницю між гротеском і гіперболою, пам'ятаючи, що в гіперболі зберігається правдоподібність зображуваного, у гротеску правдоподібність поступається перед фантазмагорією, перебільшення типового явища чи образу доходить до абсурду, жаху, безглуздя.

Гофман розподілив весь рід людський на дві нерівні частини: одна складається тільки з “гарних людей”, але поганих або зовсім не “музикантів”; інша ж — зі справжніх “музикантів”. “Гарні люди” живуть, підкоряючись стандартам міщанського існування, без якихось духовних прагнень, але цілком задоволені собою. “Музиканти” (або “ентузіасты”) — люди, чії романтичні мрії спрямовані до висот духу, до гармонії і краси, і вони справді живі.

Саме основний конфлікт — ідеалу і дійсності — зростає в конфлікт між людьми мистецтва (“ентузіасты”) й філістерами (обивателі). Результати боротьби між ними різні: ентузіаст не перемагає філістерів, але й вони не впливають на нього (Ансельм із “Золотого горнеля”); компроміс (Бальтазар із “Крихітки Цахес”); поразка ентузіаста (Крейслер у “Життєвій філософії кота Мурра”).

Під час аналізу роману “Життєва філософія кота Мурра” слід зосередити увагу на іронічній двоплановості композиції. Вона примхлива, і автор кумедно це пояснює. Роман будується на іронічній паралелі між світом тварин і світом людей. Перший план — у дусі тваринного епосу, розповідь кота про свою біографію; другий — розповідь про людей, у центрі якої доля музиканта Крейслера. Акцентується увага на тому, що світ філістерів підкорив ентузіастів. Музикантами народжуються, а філістерами стають. І Гофман карає вади не природні, а надбані.

Демонстративна, ледве не буквальна розірваність роману, його зовнішній розповідний сумбур композиційно спаяні, і гумористична автобіографія кота — художній прийом, що дозволяє автору намалювати обмежений світ німецького міщанина. Виділено лінію Крейслера й лінію кота Мурра, — “гофманізований” варіант розповсюдженого у світовій літературі жанру сатиричної алегорії, “тваринного епосу”. Але Гофман змішує їх, стикає, й вони мають сприйматися тільки в сукупності. Це не просто паралельні лінії — паралельні дзеркала. Одне з них — муррівське — пародійне.

Протиставлення світогляду Мурра і Крейслера потрібне письменнику для того, щоб сформулювати необхідність вибору між матеріальним благополуччям і духовним покликанням особистості. Ця проблема і є ключем до розуміння гофманівського принципу двосвіту, що закріплений вже в самій формі роману. На перший погляд, може здатись, що нічого спільного між двома біографіями немає, але в ході розповіді виявляється, що і кіт, і невідомий біограф Крейслера описують один і той самий період у житті князівства Зігхартсвейлер. Мурру це життя здається спокійним і розміреним: як справжній філістер, кіт бачить потрясіння там, де насправді нічого важливого не відбувається. У свою чергу, погляд Крейслера відзначає найбільш суттєві, непривабливі за своєю суттю риси типового німецького карликового князівства.

На практичному занятті з’ясовується точка зору на образ Мурра: він може сприйматись як “освічений філістер”, “філістер від романтизму” (О.Кокорін, А.Карельський), здібний до творчості. Свідомість Мурра близька крейслерівській, а висловлювання самого автора змушують бачити в Муррі більше, ніж філістера. Для правильного осмислення образу Мурра треба враховувати й те, що він подається не в сатиричних, а в гумористичних тонах.

Отже, Мурр — натура неординарна: пристосувавшись, він легко перескакує через те “коло”, в якому приречений бути Крейслер.

Аналізуючи образ Крейслера, треба зосередити увагу на його меті створити такі музичні твори, які б змушували людину забути про її “сіре” життя, прозаїчні турботи і підіймали б до висот поезії, “божественного”, очищували її, робили шляхетнішою.

Приступаючи до вивчення давньої теми, необхідно усвідомити закономірності розвитку новели, утвердження її у світовій літературі, побачити спільне у художньому втіленні цього жанру письменниками різних національних літератур.

Насамперед, з'ясуємо, що новела (лат. novellus – новітній, новина) – невеликий за обсягом прозовий епічний твір про незвичайну життєву подію з несподіваним фіналом. Персонажі новели, найчастіше один або два, – люди переважно цілком формовані, що потрапили в складні життєві обставини. Дія в творі напружена, драматична. Великої уваги автор новели надає показу не зовнішніх подій, а переживань і настроїв персонажа. Новелі властивий лаконізм, економність і влучність художніх засобів.

В епоху Відродження новелами називали невеликі оповідання анекдотичного характеру. Саме слово новела означало тоді «новини дня».

На початку XIX ст. На основі узагальнення здобутків італійської новелістики й перших німецьких спроб у цьому жанрі про новелу як невеликий твір із стрункою фабулою про «нечувану подію» висловився Гете. Він вважав, що їй не властива звичайна описовість, вона має скупі, без подробиць розкривати душу персонажа. На думку Гете, в розвитку події у новелі мав бути раптовий поворот і неочікувана чи навіть анекдотична розв'язка.

З розвитком реалізму поглиблювався психологізм новели, її емоційна насиченість.

Підкресліть, що особливого розвитку новела набула у XIX ст. (Меріме, Мопассан). Створено різновид психологічної новели. Детективну новелу започаткував Е.По. В центрі уваги – робота думки. У внутрішню душевну сферу людини занурюється С.Цвейг.

Далі зупиніться на тому, що в історії західноєвропейської літератури одним із зачинателів жанру новели став Гофман. Він повернув цій малій епічній формі авторитет, який вона мала в епоху Відродження. Усі ранні новели письменника увійшли до збірки «Фантазії в манері Калло», центральним твором якої стала новела «Золотий горнець». За жанром, як визначив сам автор, – це казка із нових часів. За деякими мотивами вона близька до новели «Малюк Цахес на прізвисько Ціннобер». За визначенням автора – це «казка про реальне», у якій Гофман подає власне філософське бачення сенсу життя людини.

Підкресліть, що зміст твору – сатиричний і метафоричний. Сатиричне викриття суспільства філістерів: керівників німецького князівства; тогочасної політики і просвітництва; вчених і чиновників. Метафоричний – втручання казкових персонажів у загальний хід розвитку сюжету.

Виділіть дві головні сюжетні лінії: історія життя малюка Цахеса, історія кохання Бальтазара і Кандіди. Зверніть увагу на те, що герої Гофмана теж поділяються на два табори – філістерів та ентузіастів. Філістери – це люди, які цілком задоволені життям і всім, що їх оточує. Вони володарі і мешканці світу реального, де слід цінувати високі життєві блага, і все інше нічого не важить.

Доведіть на прикладах із тексту, що таке «хворе суспільство» і породжує цахесів.

Наведіть приклади іронії. Дайте характеристику ентузіастам. Зробіть висновок, чому процвітають цахеси.

Далі зверніться до творчості В.Ірвінга, який увійшов в історію світової літератури як родоначальник американської новелістики з притаманними їй характерними рисами: гостротою сюжету, заінтригованістю, поєднанням серйозного і комічного, поєднання романтичної іронії з чітко вираженим раціоналістичним початком.

Визначьте своєрідність новелістики Ірвінга. Насамперед, зверніть увагу на такі її особливості:

- сюжетність поєднується з докладними повільними описами характерів персонажів, їхньої зовнішності, місця дії, авторськими міркуваннями;
- динамізм розгортання подій починається десь усередині оповіді, а експозиція може розтягтися майже на половину всього твору;
- деталі й подробиці життя, побуту здаються цілком реалістичними, а описи природи – часто яскраво романтичними;
- звичайний плін життя порушується подіями фантастичними, казковими, яким ається логічне пояснення. Буденне і смішне раптово змінюється старшим і драматичним;

- поєднання елементів давньої європейської і молодшої національної культури;
- схильність до іронії, гіперболи, гумору й лірично-ностальгічних настроїв.

Лекція № 2

Тема: Вічне мистецтво “старого Орфея” [В.Гюго]. Проза Жорж Санд

План

1. В.Гюго: становлення в руслі романтизму.
2. Естетичний маніфест романтизму у передмові до “Кромвеля”.
3. Гюго-драматург.
4. Романістика Гюго.
5. Жорж Санд та її романи.

Література

1. Аникст А.А. История учений о драме: история драмы на Западе в первой половине XIX века. Эпоха романтизма. – М., 1980.
2. Білецький О. Жорж Санд // Всесвіт. – 1984. – № 11. – С.150-160.
3. Карташова И.В. Лермонтов и Мюссе // Вестник МГУ. Сер.9, Филология. – 1996. – № 5. – С.42-59.
4. Моруа А. Жорж Санд: Пер. с франц. – Смоленск: Русич, 1999. – 360 с.
5. Наливайко Д.С. Віктор Гюго: Життя і творчість. – К., 1976.

Конспект лекції

Почати відповідь бажано з того, що В.Гюго був видатним драматургом-романтиком і теоретиком романтичного театру. Початком його драматургії є романтична драма «Кромвель»(1827), передмова до якої стала «скрижалями романтизму». Основна думка передмови – бунт проти класицизму та його естетичних законів.

Зверніть увагу на визначення драми письменником, на порівняння її з дзеркалом, у якому відображено природу. Якщо це звичайне дзеркало, з рівною та гладкою поверховістю, воно буде давати тьмяне й площинне відзеркалення, вірне, але безколірне. Гюго впевнений, що «драма повинна бути концентруючим дзеркалом, яке перетворює мерехтіння на світло, а світло – на полум'я», а художник повинен вибирати у світлі явищ не прекрасне, а характерне.

На прикладі «Ернані» покажіть, як терія романтичної драми стала основою для створення новаторської п'єси. Доведіть, що це типова романтична драма. Пригадайте мелодраматичні події п'єси, які відбуваються на ефектному тлі середньовічної Іспанії (побачення донї Соль і Ернані, яке підслуховує король, намагання короля викрасти донью Соль, обіцянка Ернані графу де Сильві віддати йому своє життя, отруєння Ернані та ін.).

Проаналізуйте конфлікт між благородним розбійником Ернані і королем, що має соціальне забарвлення, сутичку піднесеного кохання з похмурих світом феодально-лицарської моралі, які визначають трагічний кінець драми.

Підкресліть, що рішення конфлікту-примирення в дусі Гюго, з його вірою у благородство людини.

Поясніть причину успіху драми (45 вистав у переповненому театрі) – ставилася напередодні революції й сприймалася як заклик до скидання монархії, хоча революційність п'єси обмежена: мотив протесту проти монархії звучить дуже сильно. Це викривальні промови Ернані проти короля Карлоса V, але в п'єсі немає рішучої й послідовної боротьби з тиранією та насильством – вона замінюється прощенням. Так, Ернані присягається помститися за свого батька, вбитого королем, знайти короля і вбити його. Але зустрівшись з ним у замку Сильви, не вбиває короля, а відпускає. Потім, отримавши від нього титул і багатство, зовсім примирюється.

Король спочатку показаний розпусником, викрадає донью Соль, погрожує відрубати голову графу де Сильві, але в той же час він великодушний, шляхетний, прощає Ернані та його бандитів.

Не залишайте без уваги монолог короля про народ – це думки самого Гюго. Письменник змушує дон Карлоса напередодні отримання імператорської корони замислитися про народ, який вирішує долю правителів. У цій драмі вперше подається поетичний образ народу-океана, на дні якого спочиває югатово уламком потоплених королівств. Звідси порада королям: дивитися вниз, на народ. У цих словах відчувається і симпатія Гюго до народу і в той же час утопічна віра в те, що королі зможуть полегшити долю народу.

Жорж Санд завжди цікавило питання, як впливає суспільство на душу людини. Вона дійшла висновку, що загальна дійсність позбавлена високих духовних ідеалів, тому це спричинює існування насильства, експлуатації, лицемірства, знецінення культури. Звідси письменниця вбачала своїм обов'язком як учителя і пророка показати шлях до відновлення втрачених цінностей. Письменниця розробила новий жанр у французькій літературі ХІХ ст. – психологічний романтичний роман. Звернення до психологічного роману з мінімальною кількістю діючих осіб і зовнішніх подій випливало з уявлення письменниці про те, що людина потребує не стільки свободи в соціальному суспільстві, скільки індивідуальної свободи її духовного життя. Тому творчість Жорж Санд – це прагнення переосмислити літературну традицію, за якою жінка залежала від соціального середовища, була приречена на приниження. Письменниця зверталася до жінки як об'єкта насамперед психологічного зображення, відстежувала її настрої, хід думок, зміну почуттів. Своїм творчим пером Жорж Санд боролася за звільнення жінки, за її право розпоряджатися власною долею.

Головні герої перших романів Ж.Санд – це бунтарі-жінки, і їхній бунт переломлюється через проблему емансипації жінки.

Зосередимо увагу на образі сильної і незалежної жінки в диалогі «Консуело», «Графиня Рудольштадт». Підкресліть, що у романі «Консуело» жінка постає у несподіваному й новому для світової літератури ракурсі: людини, свідомої власного покликання. Підкресліть, що образом Консуело Жорж Санд показала, що жінка повинна бути в суспільстві в усьому рівна з чоловіком, вона повинна займатися суспільнокорисною працею, і тільки тоді вона буде духовно багатою.

Необхідно простежити, як свій задум письменниця продовжує розвивати в романі «Графиня Рудольштадт». Пригадайте, як у першому томі Консуело поставала перед нами як творча особистість, геніальна співачка, у другому томі ми майже не чуємо співу героїні. І це обумовлено не лише зміною атмосфери роману, а й наростанням внутрішньої драми Консуело.

Зверніть увагу на центральну тему роману – місце жінки в сім'ї, перевага родинних зв'язків над соціальними; на епілог роману, де ми зустрічаємося із зрілою Консуело, яка втратила після хвороби свій дивний голос, залишилась без друзів і положення в суспільстві. Разом із Альбертом і дітьми вона повернулася до мандрівного життя циган. Перед нами – мужня, силь духом мати сімейства – уже зовсім не геній.

Символічна деталь – «могутні плечі» Консуело – підводить до висновку, що емансипація, яку наполегливо відстоювала Жорж Санд, у результаті перетворилася на «право» жінки носити більше ноші і проблем на своїх плечах, ніж чоловік.

Лекція 3

Тема: Англійський романтизм. Поети “озерної школи”. Творчість Дж.Г.Байрона.
Всесвіт “шотландського чарівника” [Вальтера Скотта]

План

1. Англійський романтизм: нотатки про національну специфіку.
2. Слово про В.Блейка.
3. “Озерна школа” та її представники.
4. Дж.Г.Байрон.
5. Всесвіт Вальтера Скотта.

- a. Перші кроки в літературі.
- b. Утвердження. Типологія творчості.
- c. Історична романістика.
- d. Новаторство і роль “шотландського чарівника” в літературі.
- e. Творчість Вальтера Скотта в Україні.

Література

- 1 Богуславська В. Джордж Гордон Байрон – погляд з нинішнього дня // Зарубіжна література. – 2004. – № 45. – С.9-11.
- 2 Великий романтик Байрон и мировая литература. – М., 1991.
- 3 Виноградов А. Байрон. – М., 1986.
- 4 Герасимчук Л. Перші контакти України з Байроном: (До 200-річчя з дня народження Д.Н.Г.Байрона) // Українська мова і література в школі. – 1988. – № 1. – С.62-65.
- 5 Матвійшин В. Англійський бард і Україна: До 200-річчя Байрона // Всесвіт. – 1988. – № 1. – С.148-149.
- 6 Наливайко Д. Поема “Мазепа” в контексті творчості Байрона і європейського романтизму // Всесвітня література та культура. – 2006. – №6. – С.14-21.
- 7 Павличко С. Байрон. Нарис життя і творчості // Павличко С. Зарубіжна література: Дослідж. та критичні статті. – К., 2001. – С.153-270.
- 8 Соловьёва Н.А. Английский предромантизм и формирование романтического метода. – М.: Изд-во МГУ, 1984. – 146 с.
- 9 Дайчес Д. Сэр Вальтер Скотт и его мир: Пер. с англ. – М., 1987.
- 10 Дьяконова Н. Поэтические портреты Шелли // Филологические науки. – 1989. – №1. – С.19-23.
- 11 Корнилова Е.Н. Особенности мифологического мышления в описательной лирике П.Б.Шелли // Вестник МГУ. Сер.9 Филология. – 2005. – № 6. – С.71-86.
- 12 Пирсон Х. Вальтер Скотт. – М., 1983.

Конспект лекції

Для сучасників Байрона саме його ім'я і творчість ототожнювалися з поняттям “романтизм”. Творчість поета багатогранна – талановитий лірик, творець романтичної ліро-епічної поеми і романтичних драм, сатирик, який чинив суд над добою Реставрації. Висока емоційність, пристрасність і ненависть до тиранії – особливість творчості поета.

У грудні 1806 р. побачила світ його перша поетична збірка «Летючі начерки», котру, за порадою товариша, який вважав деякі його вірші надто чуттєвими, Байрон знищив (збереглося чотири примірники). Незабаром побачило світ друге видання цієї збірки, яка складалася всього з дванадцяти творів і мала назву «Вірші на різні випадки». Обидва видання з'явилися без вказівки на авторство. Вперше ім'я Байрон з'являється на поетичній збірці «Години дозвілля» («Hours of Idleness») у червні 1807 р.

Разом із поезією Байрона народилося поняття “байронізм”: настрій похмурого смутку, розчарування і гордості, індивідуального бунтарства проти тиранії і пригнічення, заперечення недосконалої дійсності. В Україні байронізм позначився на творчості Є.Гребінки, Л.Боровиковського та ін.

Але Байрон не схиляється перед долею. Він вірить у те, що людина може героїчно протистояти долі. Він прихильник активного ставлення людини до життя.

Готуючись до наступних питань, зверніть увагу на проблеми війни і миру в поемі “Паломництво Чайльд-Гарольда”, духовних цінностей та особистості і суспільства. З'ясуйте, чому Байрон протиставляє війні природу.

Характеризуючи особливості ліро-епічного жанру, підкресліть головне: розповідь про події сучасної історії поєднується з авторськими оцінками. Епічні моменти – це опис подій, усього, що спостерігає герой під час подорожі: побут, звичаї народів, картини природи, війни. Наприклад, епічні полотна, особливо в зображенні війни, іноді з романтичними символами: війна – кривавий червоний велетень, свобода – змія, яка жалить насмерть. Ліричні моменти в поемі: почуття і роздуми героя та автора, пов'язані з епічними елементами. Бажано знайти в тексті ліричні відступи про захоплення боротьбою іспанців,

презирство до підступних португальців, збурення покірливістю греків, міркування ліричного героя про долю, кохання, морську стихію тощо.

Підготовка до наступного питання має на меті прослідкувати висвітлення еволюції співвідношення між Чайльд-Гарольдом та образом автора. Сюжетний рух поеми пов'язаний з розвитком почуттів і поглядів як Чайльд-Гарольда, так і автора. Деякими рисами Гарольд близький автору: окремими біографічними фактами, почуттям самотності, униканням вищого світу, протестом проти лицемірства. Однак очевидна і різниця між особистістю поета і героєм поеми. Сам Байрон заперечував тотожність між собою та Гарольдом: він з іронією ставиться до пози розчарованого блукача, який спокійно стежить за тим, що бачить під час мандрів.

Необхідно підкреслити, що на якийсь момент почуття поета і його героя зливаються. Але чим далі розгортається дія, тим різкіше і виразніше відокремлюється від образу Гарольда ліричний герой, який втілює авторське "я". Перед нами вже не сумуючий аристократ, а волелюбний поет з допитливим розумом і співчутливим серцем. Поступово автор ніби відштовхується від героя, навіть рідко згадує про нього – весь поглинутий сприйняттям світу, що розкрився перед ним. Усю пристрасть, спрямовану спочатку на себе, на особисті переживання, він переносить на світ Європи, пригніченої, яка страждає, бореться; автор сприймає все, що відбувається, як особисте, своє страждання. Це романтико-особистісне сприйняття світу як невід'ємної частини свого "я" стає відбиттям "світової скорботи".

Висвітлення питання про образ природи можна розпочати з опису розкішної величі півдня (Португалія, Іспанія) – апельсинові гаї, живописні схили гір, виноградники, луки, теплі моря. Це посилює гіркоту поета від думки, що тут, у цьому краї, людина бідує. Захищаючи свій дім, люди змушені битися і вмирати. Ще більший сум викликають картини роздертої Греції. Закинуті храми гинуть, грабуються пам'ятники античної культури. У зображенні народів Південної Європи відчувається повага поета до їх національної гідності, традицій, самобутності звичаїв. Картини екзотичної природи й народного життя, весь місцевий колорит Середземномор'я різко контрастують із життям аристократичної й буржуазної Англії.

Байрон змушує читача ніби відчувати південну спеку, прохолоду моря, звуки і запахи землі, мабуть, тому, що говорить з природою як з живою істотою, ділиться з нею думками і мріями.

Слід відзначити, що ідея боротьби за свободу, ідея покарання виражена в образі моря. Морська стихія асоціювалася у Байрона з величезними силами, вольнолюбством і міццю людства. Також символічний образ водопаду Веліно: це – могутня сила, що змітає все на своєму шляху. Поет вірить, що людство володіє такого роду силою у своїй боротьбі проти деспотизму.

У своїх творах Байрон не вкладається у вузькі рамки приписаного йому «байронізму», образ якого був якнайширше тиражований наслідувачами та перекладачами на інші мови. Не уникнув цього Байрон і при знайомстві з ним в Україні. Риси байронічного героя наявні в українському романтизмі 20 – 40-х рр. XIX ст. Це стосується як ліричних поезій («Море» І. Срезневського, «Човен» Є. Гребінки, цикл «Небо» М. Петренка та ін.), так і епічних творів («Волох», «Палій», «Козак» Л. Боровиковського; «Козак», «Палій» М. Маркевича, поеми «Палій» В. Забіли та «Богдан» Є. Гребінки тощо).

Варто звернути увагу на те, що найпопулярніший англійський письменник доби романтизму – Вальтер Скотт – засновник жанру історичного роману, сильний вплив творів якого зазнали А.Дюма у Франції, В.Гауф у Німеччині, Р.Джованьолі в Італії, Л.Толстой в Росії. Все це не означає, що до В.Скотта у світовій літературі не існувало історичних жанрів. Елементи майбутнього історичного роману вже містять у собі історичні хроніки В.Шекспіра про Генріха IV, Ричарда III, Жану д'Арк, лицарські романи циклу про короля Артура, деякі «готичні романи». Але тільки В.Скотту вдалося відтворити цей жанр приблизно у сучасному виді.

Доцільно висвітлити особливості історичного роману Вальтера Скотта. Варто звернути увагу на те, що Байрон назвав В.Скотта «шотландським Філдінгом», підкреслюючи тим його зв'язок із просвітительською традицією. Письменник дійсно продовжував традиції англійського реалістичного роману XVIII ст., насамперед, Філдінга і Смолетта.

У центрі роману В.Скотта – зіткнення великих історичних сил, старого й нового, доба гострих соціальних і національних конфліктів: боротьба шотландських горців за незалежність, боротьба між саксонцями і норманами, зіткнення двох політичних сил (пуритани й католики, Людовик XI і Карл Сміливий). У багатьох романах, особливо «Айвенго», «Пуринани» народ показаний як сила, що вирішує кінець боротьби. Найважливішим В.Скотту здається проникнення у звичаї та духовне життя народу, в те, що тепер прийнято називати соціальною психологією.

До особливостей історичного роману також слід віднести історизм, правдивість, зв'язок минулого й сучасного, точний опис одягу, зброї, мови, мислення, світогляду, звичаїв давньої доби.

Далі необхідно зосередити увагу на тому, що ці особливості багато в чому визначили і основну рису художнього методу історичних романів В.Скотта: сплетення в ньому реалізму та романтизму. Бажано навести приклади з тексту.

Своєрідність і складність історичних романів В.Скотта можна простежити на романі «Айвенго», який англійські дослідники вважають найбільш романтичним. Письменник не ідеалізує Середньовіччя, він зображує його як криваву і похмуру епоху: деспотизм і свавілля феодалів, дії лицарів-розбійників, безглузда жорстокість турнірів. Як щирий історик, В.Скотт зумів відбити в романі головні соціальні, політичні та національні конфлікти епохи. Варто показати на прикладах, як це робиться в художньому творі. Наприклад, головний соціальний конфлікт епохи Середньовіччя – боротьба селян проти феодалів. В.Скотт відобразив її, показавши облогу і взяття замку Фрон де Бьофа вільними дружинами Робін Гуда. Головний політичний конфлікт – боротьба короля з феодалами – відображено на прикладі Ричарда Левяче Серце, якого зраджують і намагаються вбити його барони. Головний національний конфлікт у Англії XII ст. – боротьба саксів і норманів. В романі розповідається, що в XII ст. Англосакси, корінне населення, були завойовані норманами, і в країні відбувалася боротьба між англосаксонським вільможним панством і норманським.

Лекція 4

Реалізм як літературний напрям. Розвиток реалізму в англійській і французькій літературі

План

1. Передумови становлення реалізму.
2. Реалізм у літературі: філософська основа, естетика, поетика. Національні особливості розвитку.
3. Проблематика творчості Ч. Діккенса.
4. Художні особливості роману В. Теккерея. «Ярмарок марнославної».
5. Своєрідність літературного стилю О. де Бальзака.
6. Образ сильної особистості у новелістиці П. Меріме.
7. Мистецькі принципи Фредеріка Стендаля.
8. Особливості письменницької техніки Г. Флобера.

Конспект лекції

Реалізм – літературно-мистецький напрям II половини XIX ст. Найважливіша риса реалізму – психологізм, заглиблення через соціальний аналіз у внутрішній світ людини. Людський характер розкривається представниками критичного реалізму в органічному зв'язку з середовищем, з соціальними обставинами і життєвими колізіями. Головним жанром реалістичної літератури XIX ст. відповідно стає соціально-психологічний роман. Він найповніше відповідає завданню об'єктивного художнього відтворення дійсності.

Принципи реалізму :

- правдивість деталей;

- правдивість типових характерів;
 - достовірність типових обставин;
 - відтворення життя «у формах самого життя»;
- поглиблення принципів народності, яка полягає передусім у відбитті народних дум і прагнень.

Творчість Ч. Диккенса – епоха в розвитку національної культури Англії. Під впливом батька захопився до театральних постановок, любив читати. Справили вплив на нього романи Д. Дефо, Г. Філдінга, Г. Дж. Смолетта, О. Голдсмита і «Дон Кіхот» М. де Сервантеса.

Початкову освіту Ч. Диккенс здобув у школі Чатема. Працював у суддівських конторах, 1827 р. отримав місце розсильного, потім – клерка. Мріяв стати актором, брав уроки сценічної майстерності. У грудні 1833 р. у газеті «Манслі мегезін» опублікував перше оповідання «Обід на Топлар-Вок», підписане іменем «Боз».

Роман «Посмертні записки Піквікського клубу» (1837), який виріс із жартівливих підписів до малюнків художника Роберта Сеймура, приніс письменникові славу і любов читачів. Структура роману визначалася чергуванням епізодів, кожен із яких змальовує Піквіка та його супутників, котрі мандрують Англією з метою дослідження «людей і звичаїв». Піквік – один із перших диваків у галереї героїв Ч. Диккенса.

Наприкінці 30-х рр. побачили світ такі романи Ч. Диккенса, як «Пригоди Олівера Твіста» (1838) та «Життя і пригоди Ніколаса Нікльбі» (1839). Письменник звертається до совісті та добрих почуттів читачів, комічна стихія його романів зливається з вирішенням проблем, які хвилювали його сучасників.

Тема самотності маленької беззахисної істоти в жорстокому світі, починаючи з «Олівера Твіста», посяде важливе місце у творчості Ч. Диккенса. У «Передмові до Олівера Твіста», написаній через три роки після першого видання роману, Ч. Диккенс підкреслював, що його головне завдання – показати «жорстоку правду», змалювати світ злодіїв і злочинців без прикрас. І він залишається вірним своїй програмі, життєвій правді в описах лондонських нетрів.

У «Різдвахних оповіданнях» письменник поєднує реальність із казкою.

У 40-х рр. створений «Домбі і син». Йдеться в романі про сім'ю власника торгової фірми, Домбі, про долю його дітей – дочки Флоренс і сина Поля, та про запізніле прозріння людини. Це черговий роман виховання, з його сторінок постає Англія, представлена великою кількістю персонажів, характерів. У «Домбі...» все спрямоване до єдиного центру, яким є Домбі, особливості його характеру та інтереси фірми. «Земля була створена для Домбі та сина... Річки та моря були створені для плавання їхніх кораблів... зірки та планети рухалися своїми орбітами, щоб зберегти непорушну систему, в центрі якої були вони». Домбі позбавлений внутрішнього тепла. Проте впевненість Домбі зникає. Він залишається один у своєму холодному і похмурому домі. Світ Домбі протиставлений світові звичайних людей. Утверджуваний у романі моральний ідеал об'єднує в собі риси соціального та естетичного ідеалу письменника. У романі митець висловлює думку про антигуманний характер «механічної» цивілізації.

У 50-х рр. він написав романи «Життя Девіда Копперфілда, розказане ним самим» (1850), «Холодний дім» (1852), «Важкі часи» (1854), «Крихітка Дорріт» (1857), «Повість про два міста» (1859). Це чудові художні полотна, в яких Ч. Диккенс аналізує важливі проблеми, розвиває тему народу. Його сміх набуває гнівних інтонацій; як і в інших сучасних йому сатириків (В. Теккереї, Г. Гайне, М. Гоголь), у сміхові письменника відчуються й сумні ноти.

Багато в чому автобіографічним є «Девід Копперфілд». Це роман про становлення письменника, про формування його особистості. Вперше розповідь ведеться від особи оповідача. Ч. Диккенс розкриває характер героя у процесі його розвитку, показує життя у русі – від дитинства і юності до зрілого віку. Герой не розчаровується у житті, зберігає моральну чистоту, доброту, віру в людей.

Романам Ч. Диккенса 50- рр. притаманні сміливість узагальнень, розмаїття форм сатиричної типізації.

У 50-х рр. Ч. Диккенс засновує журнал «Домашнє читання», залучаючи до співпраці багатьох письменників (Е. Гаскелл, В. Коллінз, Дж. Мередіт та ін.). Програмні засади цього видання було сформульовано у «Зверненні до читачів».

Своєрідність пізньої творчості англійського митця проявилася в романах «Великі сподівання» (1861), «Наш спільний друг» (1864), в незакінченому романі «Таємниця Едвіна Друда».

В Україні творчість письменника відома здавна. З його творами був добре обізнаний Т. Шевченко, окремі з них («Життя і пригоди Ніколаса Нікльбі», «Девід Копперфілд») згадував у повістях «Художник» і «Близнецы». П. Куліш у статті «Про відношення малоросійської словесності до загальноросійської» (1857) ставив Ч. Диккенса поруч із В. Скоттом, М. Гоголем, Г. Квітокою-Основ'яненком, називав його «найвеличнішим малярем побуту, звичаїв і пристрастей людських».

Вільям Мейкпіс Теккерей народився в Індії. Батько невдовзі помер, а Теккерей відправили в Англію на навчання. Розчарувавшись у навчанні, Теккерей покинув університет. У 1836 р. вийшла перша книга – буклет «Флора і Зефір», збірник комічних малюнків з підписами, у яких пародіювалися штампи тодішнього балету.

Він виступав під псевдонімами Майкл Анджело Тітмарш, Айкі Соломонз, Жовтоплюш, Огрядний Кореспондент та ін. Видатним став його роман «Кар'єра Баррі Ліндона» (1844). Проте справжній успіх прийшов до письменника вже після публікації у журналі «Панч» «Книги снобів» (1846–1847) та видання роману «Ярмарок марнославної. Роман без героя» (1848).

З того часу починається суперництво Диккенса і Теккерей. У творчій суперечці двох різних художніх манер, по суті, вигравали обидва письменники. Диккенс завжди залишався популярнішим, зате Теккерей мав більший успіх серед читачів-інтелектуалів.

У 1851 р. Теккерей написав цикл лекцій «Англійські гумористи XVIII століття», з якими він виступав в Англії, а також під час своєї першої поїздки у США в 1852–1853 рр. Ці лекції стали підґрунтям до його історичного роману «Історія Генрі Есмонда» (1852), у якому також віддзеркалилося кохання Теккерей до Джейн Брукфілд, дружини його друга. У 1853 – 55 рр. окремими випусками вийшов у світ роман «Ньюкоми. Історія вельми поважної родини», а водночас Теккерей створив і свою останню казку «Троянда і Перстень» (1854).

Творчість англійського письменника – одна із найяскравіших сторінок в історії світової культури. Її значення можна зрозуміти, коли розглядати спадщину митця як єдине ціле. Є його власна концепція універсального «гротескного гумору», яка ґрунтується на різнобічно інтерпретованій Теккереем категорії гри як однієї із констант буття. Гра для письменника – поняття надзвичайно містке і стихійно-діалектичне.

Саме таким розумінням буття зумовлений і багатогранний, синтетичний метод Теккерей, у якому реалістична основа поєднується з елементами поетики фольклорно-міфологічної, ренесансної, сентиментальної, романтичної. При цьому Теккерей, за висловом Р. Емерсона, «не боявся суперечити самому собі», оскільки інтуїтивно ставився до своєї непослідовності в деяких питаннях як до віддзеркалення первісної суперечливості світу і Бога. У цій грі поглядів Теккерей випередив свій час, коли у письменстві домінувала позиція «всезнаючого» автора. Іронія, спрямована на читача (наразі – на дослідника-теккерезнавця), виявилася хоча б у тому, що іронічну фразу «романіст знає усе» з «Ярмарку марнославної» чимало вчених і досі цитують на доказ нібито «всезнаючої» авторської настанови Теккерей.

Відмовившись від позиції всевідання, Теккерей у цьому сенсі став предтечею літератури ХХ ст., у якій поширення набувають відносність, зміна позицій оповідача в тексті (проза В. Фолкнера, Дж. Фаулза, Х. Кортасара, М. Фріша, Л. Арагона та ін.).

Виявом посилення інтересу письменника до історії стала його сатирично-гумористична поема «Хроніка барабана» (1841), у якій історичний процес постає як трагікомічна «дурна нескінченність» рівномірного чергування перемог і поразок народів та держав. А представник народних мас, барабанщик П'єр, виявляється знаряддям в руках державних режимів.

Додатком до «Книги снобів» став цикл пародій «Романи видатних», у якому Теккерей успішно розвинув деякі традиції народної сміхової культури.

«Ярмарок марнославної» - найвизначніший роман автора. Книга вирізняється точністю історично-побутових реалій, широтою охоплення соціальних явищ. У ній віддзеркалено чимало історичних подій 1813 – 1833 рр. (хоча, звісно, і не всі).

Цілісність і епічний розмах досягнуті завдяки продуманості і широті його задуму. Образ

Ярмарку марнославності, що поєднує всі компоненти виповідання, постає як символ, який містить не лише осуд марнотності земного існування, а й звеличення земних утіх. Сюжетним центром книги автор зробив одну з вічних тем світової культури – історію двох жінок, подруг і суперниць. «Ярмарок марнославності» позначений синтезом історичного та сучасного роману. Минуле, теперішнє та майбутнє є рівними для автора перед лицем гри фатуму, саме тому Теккерей іронічно зближує в романі далеке та близьке, велике та мале, героїчне та побутове.

Експериментально-ігровий підхід до історії та побуту в романі передається й образом автора-оповідача, який виконує функції блазня- актора, а також режисера лялькового спектаклю і коментатора подій. Найяскравішою, найефектнішою постаттю на цьому Ярмарку марнославності є Ребекка Шарп, образ якої завдяки своїй багатовимірності і досі залишається джерелом інтерпретацій. Вона показана як жива особистість і водночас як «маска».

Справжню «комедію помилок» (цю назву комедії В. Шекспіра Теккерей використав у тексті роману) переживають усі персонажі твору. За висловом письменника, вони втягнуті у «вічний вир горя і страждання». Але автор усім художнім ладом книги наче намагається перевести правила життєвої гри у творчий план, пропонує нам перетворювати життя на мистецтво і таким чином ушляхетнювати, одухотворювати його.

У циклі лекцій «Англійські гумористи XVIII століття» (1851) Теккерей розвиває принципи своєї «ігрової» критики і теорію гротескового гумору, який він розумів як цілісне художнє сприйняття і відображення світу. У лекціях Теккерей високо оцінив творчість Дж. Свіфта, Г. Філдінга, Т. Дж. Смоллетта, Л. Стерна, О. Голдсмита, А. Поупа та інших англійських митців просвітницької епохи.

У «Ньюкомах» Теккерей подає зразок роману, де психологізм і правдивість образів поєднуються з поетикою казкової умовності. Головний конфлікт роману – зіткнення Ярмарку марнославності зі світом Краси, Мистецтва, що згодом надихнуло Дж. Голсуорсі на «Сагу про Форсайтів». Теккерей створює образ романтичного ентузіаста, живописця Джеймса Рідлі й апологетику думку про шляхетний вплив творчості на людину.

Роман «Віргінці» (1859) – спроба письменника поєднати сімейну хроніку з історичним та політичним романом. Автор намагається бути менш упередженим у ставленні до англійців і американців-колоністів; викриває ділків, тупоголовість і самовпевненість владців, закулісні інтриги. При цьому Теккерей добре усвідомлює історично прогресивний характер соціальних зрушень, що відбувалися на Північноамериканському континенті наприкінці XVIII ст.

Мотив іронії долі, «маскараду існування» реалізується в романі за допомогою особливої театральної теми, яка створює багатопланову іронію – романні персонажі, маріонетки автора, чинять суд над героями п'єси, сюжет якої пов'язаний як з реальною історією, так і з долями самих учасників судочинства.

Романи Оноре де Бальзака стали своєрідним еталоном реалізму першої половини XIX ст. Він зауважував, що до нього зображували мужчин і жінок, а він зображує мужчин, жінок і речі.

Він захоплювався, зокрема, романами В. Скотта.

Думка про єдину систему творів виникла в Бальзака у 1833 р., коли він зрозумів, що його прагнення змалювати широку панораму життя Франції призводить до виникнення побічних сюжетних ліній, а через те не може зреалізуватися в одному романі. Так розпочалася «Людська комедія. Романи „Людської комедії“» автор групував за розділами: 1) сцени звичаїв, куди входили сцени приватного, провінційного, паризького, політичного, військового та сільського життя; 2) філософські етюди; 3) аналітичні етюди.

Принципи своєї творчості французький письменник сформулював у «Передмові до „Людської комедії“ 1842 р. — маніфесті реалізму Франції. В основу його методу покладена науковість. Автор стверджував, що людське суспільство необхідно зображувати у постійній зміні, залежній від „сходинок цивілізації“, обстоюючи тим самим необхідність соціальночасової детермінованості в літературі. Речі в Бальзака — це переконання людей, об'єктивний хід подій, у романному світі — матеріальні предмети, реалії, характерні для певного історичного часу. Саме через те значне місце він приділяє описам місця дії, портретів персонажів, їхньому одягу: все це в сукупності визначає переконання героя, його соціальну функцію, час, що його створив.

Його реалізм аналітичний, автор досліджує причини виникнення та сутність тих чи інших типів, створених соціальним середовищем.

Філософську повість “Шагренева шкіра” автор назвав “формулою нашого теперішнього століття, нашого життя, нашого егоїзму”, зазначивши, що все у ній — “міф і символ”. Одним із важливих образів повісті є антиквар, який відкриває Рафаелю “таємницю людського життя”. За його словами, людське життя може бути означене дієсловами “бажати”, “могти” і “знати”. Рафаель де Валантен отримує згубну, але всемогутню шагреневу шкіру.

„Гобсек” – приклад етюду звичаїв. Бальзак обіграє внутрішню форму прізвища — його герой дійсно, як удав, задушує свої жертви жахливими процентами і глитає їх. Зловісна зовнішність Гобсека повторюється у його предметному оточенні: він живе у “похмурому, вологому будинку...”. У світі він бачить постійну боротьбу багатих і бідних і воліє “сам визискувати, ніж дозволяти, щоб визискували тебе”. Бальзак показує, що лихварі, наче павуки, обплітають своєю павутиною все суспільство, але письменник не упускає з уваги і те, що й це суспільство не краще за лихварів.

Роман “Євгенія Гранде” входить у “Сцени провінційного життя”.

Система образів роману “Батько Горіо” підпорядкована соціальному принципу, а також сімейному. Тут теж значну роль відіграє предметний світ. Саме через те твір розпочинається описом кварталу, де розташований дім Воке, потім автор знайомить читача з вулицею, а вже згодом із самим домом, зображеним гранично точно. Роман Бальзака, починаючи з “Батька Горіо”, стає соціально-психологічним.

Література

1. Бальзак в воспоминаниях современников / Вступ. ст. И.Лилеевой. – М.: Худож. лит., 1986. – 559 с.
2. Ганич Н. Женщины в творческой судьбе Оноре де Бальзака / Н. Ганич // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2009. – № 6. – С. 59 – 64.
3. Гладишев В. В. «Психологічна реконструкція характеру» головного героя повісті Оноре де Бальзака «Гобсек» / В. В. Гладишев, А. А. Веселкова // Зарубіжна література в школі. – 2009. – № 1. – С. 20 – 26.
4. Матвійшин В. Українські шляхи Оноре де Бальзака // Український літературний європеїзм : моногр. / В.Матвійшин. – К., 2009. – С. 198–205; або: Зарубіжна література в школах України. – 2009. – № 2. – С. 2–7.
5. [Поезії про Бальзака] // Тема. – 2000. – №2. – С. 86–88.
6. Швець В.В. «Голландець», гідний пензля Рембрандта, чи «філософ цинічної школи»? / В. В. Швець // Зарубіжна література в школах України. – 2007. – № 8. – С. 50–55.
7. Андрие Р. Стендаль, или Бал-маскарад / Р. Андрие ; пер. с фр.; послесл. и ком. Я. Богданова. – М.: Прогресс, 1985. – 288 с.
8. Мильчина В. Один Стендаль и много романтизмов: Конференция «Стендаль и романтизм: Романтическая Европа во время Стендаля» (Гренобль, 28–30 января 2009 г.) / В. Мильчина // Новое литературное обозрение. – 2009. – № 3. – С. 416 – 428.
9. Ружевич Т.М. У погоню за щастям. За романом Стендаля «Червоне і чорне» / Т. М. Ружевич, Я. І. Ружевич // Зарубіжна література в школах України. – 2006. – № 7 – 8. – С. 22–24; Всесвітня література та культура. – 2008. – № 4. – С. 2 – 5.
10. Мацевко Л. Всупереч літературознавчій традиції (переосмислення ролі та місця жінки в суспільстві у творах Флобера і Винниченка) // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2000. – №2. – С. 45 – 47.
11. Наливайко Д. Роман, що започаткував новітню прозу // Флобер Г. Пані Боварі. Проста душа. – Х.: Фоліо, 2002. – С. 3 – 18.
12. Ніколенко О. Густав Флобер // Тема. – 2005. – №3 – 4. – С. 9–37.
13. Суслowa В. Аналіз художнього твору в аспекті психології головного героя на прикладі романів Стендаля, Бальзака, Флобера / В. Суслowa // Зарубіжна література (Шкільний світ). – 2012. – №15. – С. 34–35.

14. Фінчук Г.В. «Дві речі підтримують мене – любов до Літератури і ненависть до Буржуа...» Творчість Гюстава Флобера / Г. В. Фінчук // Зарубіжна література в школах України. – 2007. – № 8. – С. 37–41.
15. Фінчук Г. В. Любов і ненависть Гюстава Флобера / Г. В. Фінчук // Всесвітня література та культура. – 2008. – № 4. – С. 21–25.

Лекція 5

Модернізм як літературно-мистецький напрям та його національний спектр

План

1. Передмови виникнення модернізму. Естетика і поетика. Міфопоетика.
2. Своєрідність європейських варіацій модернізму. Мотивація спектру.
3. Особливості англійського модерну. Т.Гарді.
4. Французький модернізм.

Конспект лекції

Модернізм – літературно-мистецький напрям кінця XIX – початку XX ст.

Спробою міфологізувати реальність стала філософія Ф.Ніцше з її піднесенням тілесного й ірраціонального та зневаженням раціонального, запереченням історії та положенням про “вічне повернення” (щоправда, теза про “повернення” виголошена вже в Книзі Екклесіястовій: “Немає нічого нового під сонцем!” (див.: Кн. Екл., 1: 4-10)). Німецький філософ бачив в існуванні людства одвічне протистояння аполлонівського (гармонійного, духовного) і діонісійського (стихійного, тілесного) начал (причому останнє в нього з часом виразно домінувало). У “Народженні трагедії з духу музики” він писав: “Ці два такі різні прагнення діють поряд одне з другим, найчастіше у відкритім розбраті між собою і взаємно спонукаючи одне одного до все нових і більш потужних породжень, щоб у них увічнити боротьбу названих протилежностей...”.

Література як вид мистецтва послідовно зберігає зв’язок з міфологією на всіх етапах свого розвитку; між нею й міфологією відбувається постійний взаємовплив: “міф “перетікає” в літературу у вигляді сюжетно-композиційних схем (міфологема) та окремих елементів (міфема)” тощо, тоді як у літературі можуть “вироблятися” вже “нові” міфи. Більш того, як стверджує О.Лосєв, міфологічні методи літератури здатні до “безумовно реалістичного відображення життя”. Міфологічні структури з більшою чи меншою інтенсивністю впліталися авторами в текст художнього твору й мистецьки інтерпретувалися ще з античності. Особливо сильний інтерес до міфу виявили романтизм першої половини XIX ст. з його “новою міфологією” та модернізм. При цьому характерно, що в науці проводиться думка про етапи своєрідної деміфологізації та реміфологізації літератури. Вершинами деміфологізації є Просвітництво XVIII ст. та реалізм XIX-XX ст. (хоча, знову ж таки, саме поняття процесу деміфологізації уявляється не абсолютним, відносним, оскільки сповнене парадоксів і протиріч: приклади тому – робінзонада, “імпліцитний” міфологізм реалістичної літератури). “Тотальне” пожвавлення інтересу до міфу в літературі кінця XIX-XX ст. є процесом діаметрально протилежним і цілком може іменуватися масштабною реміфологізацією в літературі. Які передумови цієї “експансії міфу”? Саме зріз XIX-XX ст. дав початок культурі й літературі модернізму, художнє мислення якого проявляє яскраву схильність до міфологізації. Людина в цей час звертається до міфології через тугу за відчуттям єдності з природою, одухотвореності світу, через розчарованість в історії; естетика “залізного Пегаса” більше не приваблює особистість, яка прагне спілкування з живим, пристрасним, вічним. Міфологізм тут виступає як художній принцип, в основі якого лежить особливе світовідчуття митця, що він у такий спосіб долає будь-які хронологічні й просторові рамки.

Дані зарубіжних досліджень XX ст. про наявність міфів “скрізь, у кожному творі... навіть там, де, на перший погляд, (ці міфи. - А.Г.) відсутні”, також наводять на думку, що в художньому творі (коли це виправдано), поряд з факторами авторської суб’єктивності, впливу конкретної епохи і т.ін., слід, напевно, виділяти й міфологічний фактор різного

ступеня вираження.

Якнайкраще пояснення цьому пропонує Н.Фрай, за яким міфологічний момент властивий самій літературі (міф є “структурним принципом поезії”). Тобто можна сказати, що митець через міф “пробуджує” в літературі генетично закладені в ній потенції – виражати особливий, міфологічний, одвічний зміст, пов’язувати об’єктивно історичний лінійний час із сакральним, циклічним міфологічним часом, – “виходити” на універсальний рівень осмислення буття. Безпосереднє звертання письменника до фабульної схеми або постатей героїв певного міфу (міфології) найчастіше викликане бажанням здійснення нової інтерпретації міфологічної оповіді, утвердження міфу (його елементів) в сучасному світі, “вписування” сучасних реалій у міфологічний контекст та їх універсалізації. Змістова наповненість міфу може передаватись автором по-різному, що також залежить від творчих надзавдань інтерпретанта.

Прикметно, що іще Ф.Шеллінг говорив про спроможність поета створити “власну міфологію”. Нині визначення “авторських міфів” знаходимо в А.Нямцу: це “...ситуації, образи і мотиви літературних творів, які в силу початкової потужності закладеної в них структурно-змістової домінанти почали активно використовуватися іншими авторами і в процесі подальшого функціонування піддалися своєрідній культурологічній міфологізації” [167; 58]. Тут можна говорити про універсальний культурний феномен власне авторського походження, який вже сам становить “первісний код символів, смислів, світоглядних уявлень” (Я.Поліщук).

Оскільки поняття міфологізації, реміфологізації і деміфологізації окреслюють співвідношення авторського варіанта (моделі) міфу в літературному творі і даного класичного міфу (інваріанта) чи його елементів, а отже, – характер творчої роботи митця над міфом, то доречно, з нашого погляду, використання терміна “міфотворчість” (у т.ч. коли йдеться про дослідження авторського міфу). Це поняття досі носить дискусійний характер, і, на думку Я.Поліщука, таким і залишиться.

Найповніше вираження міфологічне начало в літературі кінця XIX - XX ст. знаходить у романі. Серед загальних рис міфологізму (неоміфологізму) в романі XX ст. Є.Мелетинський називає наступні: а) витіснення міфологічним часом об’єктивно історичного часу; б) те, що міфологізм стає “інструментом структурування оповіді”; в) широке використання повторів і техніки лейтмотивів; г) тісний зв’язок неоміфологізму з “глибинною” психологією підсвідомості”; г) протиставлення й водночас невіддільність одне від одного “міфу” й “історії”.

Практика свідчить, що міфопоетична система твору найчастіше виражається у двох основних варіантах. Перший варіант її організації – коли твір насичений міфологічними елементами чи паралелями до них (алюзіями, ремінісценціями тощо), які не становлять, однак, сюжетотворчої структури на рівні асоціативно-символічного підтексту, а отже, сформований у тексті міфопоетичний комплекс не має впорядкованого подієвого стрижня, ядра чи ряду таких стрижнів, ядер (такі міфопоетичні системи називаємо мозаїчними, або фрагментними). Другий варіант репрезентації міфопоетичної системи спостерігаємо, якщо наявна у творі міфопоетична складова є для нього і структуротворчою і (будучи наскрізною в тексті чи панівною в певному текстовому фрагменті) може розглядатись як міфопоетичний мотив, сюжет (міфопоетичні системи такого типу називаємо лінійними; приклад – роман Т.Манна “Йосиф та його брати”).

Характерно, що в міфопоетичній системі твору може домінувати одна легендарно-міфологічна традиція (антична в “Уліссі” Дж.Джойса), а можуть поєднуватись різні елементи (моделі) одної або двох і більше легендарно-міфологічних традицій: наприклад, біблійної та античної, язичницької (“Тесс із роду д’Ербервіллів” Т.Гарді та ін.) тощо, причому одна з них також може бути виразно превалуючою (кельтська в “Поминках за Фіннеганом” Дж.Джойса). Так сполучаються не лише однотипні (мозаїчні чи лінійні), але й різнотипні за рівнем організації міфопоетичні системи: декілька мозаїчних, мозаїчна (-і) й лінійна (-і), ряд лінійних. Очевидно, вища форма організації з точки зору міфопоетики властива творам із лінійними міфопоетичними системами порівняно з творами з мозаїчними, а також творам з комбінованими міфопоетичними системами типу “лінійно-

мозаїчна” (де поєднано різні за походженням легендарно-міфологічні традиції).

Отже, художній твір з міфопоетичною системою лінійного (чи комбінованого) типу може розглядатись як такий, що у своїй основі містить окремі міфологічні (легендарно-міфологічні) сюжетні моделі. О.Холодов визначає міфопоетичний мотив у значенні сюжетотвірного елемента як “...самостійну одноактну дію, наділену семіотичним значенням, яке відображає архетипічні відносини між суб’єктом і об’єктом, формує та моделює сюжет і залишається універсальним для різноманітних культур і традицій”.

Міфотворчість, особливо у XX ст., стає одним зі шляхів посиленої інтелектуалізації й філософізації літератури і часом нагадує своєрідну “гру” письменника з матеріалом (скажімо, в Т.Манна). Роман XX ст. демонструє варіативність міфологізування різних авторів, яке у творі може мати роль “додаткової опори” (як в “Уліссі” Дж.Джойса) чи бути “абсолютно пануючою стихією” (як у “Поминках за Фіннеганом” того ж автора) [137; 319]; бути результатом складного інтелектуального опрацювання й інтерпретації класичної міфології (Дж.Джойс, Т.Манн та ін.) або ж мати “інтуїтивний характер” (термін Є.Мелетинського) (Ф.Кафка, С.Беккет та ін.), співіснувати та взаємодіяти з фольклорною традицією (латиноамериканський роман другої половини XX ст.) чи не звертатися до неї (західноєвропейський роман) тощо.

Розглядаючи “прозу про землю” кінця XIX - першої третини XX ст., відповідно говоримо про її різні за масштабом міфопоетичні парадигми: національні (українську, англійську та норвезьку) та регіональну (західноєвропейську). Крім того, намагаємось з’ясувати характер міфопоетичної парадигми певного твору за способом її витворення та функціонування (гомогенна, гетерогенна).

Інтерес до міфопоетики виявляють всі літератури Європи. Особливо продуктивно і динамічно вивчення нового мистецтва триває в Скандинавії.

У кінці XIX - початку XX ст. норвезька література пройшла “...складний шлях розвитку, що співпадає в основних рисах із загальноєвропейським...”.

Відомим фактом є те, що на той час погляди передових українських митців були звернені до західноєвропейського літературного процесу, вельми строкатого у плані методів і стилів. В українському літературно-мистецькому просторі головні акценти розставлялися майже так само, як і в Західній Європі. Має рацію Д.Чижевський, говорячи, що “...Україна, яко частина європейської культурної цілості, переживає ті самі внутрішні процеси, що й цілість, до якої вона належить”.

В силу об’єктивних причин динаміці розвитку норвезької літератури XIX - початку XX ст. властива “хронологічна “стислість” процесів”. На новім витку свого розвитку ця література змогла, з одного боку, зберегти власні самобутні риси, а з іншого, – засвоїти кращі досягнення провідних на той час літератур Європи. Таке органічне поєднання національного й зарубіжного літературно-художнього досвіду притаманне й українським письменникам кінця XIX - початку XX ст., які – має рацію Н.Калениченко – прагнули “...здолати замкнутість національної літератури, усвідомити її частиною не тільки загальнослов’янської, але і всієї загальноєвропейської культури”.

На межі XIX-XX ст. в українській літературі простежується відчутний вплив концепцій А.Шопенгауера, “філософії життя” Ф.Ніцше, А.Бергсона та деяких інших західноєвропейських мислителів. Ці концепції відповідали духу своєї доби і сприймалися в Україні, ставали філософським та естетичним підґрунтям вітчизняних модерністських теорій (М.Євшана, М.Вороного та ін.). Отже, специфічною рисою вітчизняного літературного процесу цього часу є “зустріч” української “філософії серця” (органічної європейській філософській традиції) та західноєвропейської “філософії життя”.

Ідеї А.Шопенгауера, Ф.Ніцше, А.Бергсона й інших мислителів вплинули практично на всіх митців тогочасної літературної Норвегії, а безпосередньо серед скандинавських філософських теорій досить впливовими тут були ідеї Е.Сведенборга, С.Кіркегора та ін.

Вплив філософії Ф.Ніцше на творчість обраних для нашого дослідження письменників може скласти предмет окремого розгляду. Зазначимо тільки, що ця проблема (у випадку з кожним окремим митцем) трактується не однозначно.

Як і українські літератори, норвезькі митці велике значення надавали осмисленню

власних фольклорних і літературних традицій. В обох літературах зростало філософське начало, властиві їм на рубежі століть міфологічні елементи мислення, тонкий психологізм і ліризм тощо.

Г.Вервес пише, що в другій половині XIX ст. українська література набувала світового значення, а «в кінці XIX і особливо на початку XX ст. ... могла б змагатися з найрозвинутішими літературами світу». У Норвегії другої половини XIX ст., яка тоді вже вийшла на світову літературну арену й сама впливала на інші літератури Європи, переважала реалістична література, поступовий відхід від якої простежується в 90-х рр. XIX ст. (правда, повного розриву між реалізмом і модернізмом у Норвегії не було). Література тоді посилено суб'єктивізується, набуває тяжіння до ірраціоналізму тощо. Саме тоді К.Гамсун активно критикує реалізм і підносить модерністичні віяння. Хоча слід зауважити, що досвід подібних тенденцій Норвегія вже знала: у посиленім символізмі пізнього Г.Ібсена, у пізнього Ю.Лі.

Наголосимо також на тому, що українсько-норвезькі літературні зв'язки досліджуваного періоду розвивалися в руслі загального «розширення слов'яно-скандинавських культурних взаємин у другій половині XIX ст.».

Позитивну роль у процесі літературного зближення України та Норвегії мала російська література – типологічно близька тоді українській та норвезькій, де також активно розвивалась у той час «селянська проза»: це тісний зв'язок вітчизняних і російських (приміром, М.Коцюбинського і М.Горького) та норвезьких і російських митців (листування Гамсуна і Горького тощо) того часу; це й визнання окремими українськими та норвезькими авторами вагомого впливу на них творчості російських класиків. Наприклад, Кобилянська писала про «найбільший вплив з чужих літератур» на неї І.Тургенєва і Ф.Достоевського. Любив Достоевського і перекладав його твори Коцюбинський, а Гамсун вказував: «Достоевський – єдиний художник, у якого я дечому навчився...». Стефаник захоплювався творчістю Г.Успенського, Горького та інших російських письменників. (До речі, Д.Г.Лоуренс у листі від 9 жовтня 1925 р. зізнавався: «Так, російські романісти мали велике значення для мене, але Гамсун – не настільки»).

У Росії з початку XX ст. активно перекладали Гамсуна, що значно допомогло ознайомленню з його доробком східноукраїнським митцям, зокрема Коцюбинському). До речі, також через російські переклади в Україні стала відомою творчість Е.Золя, роман якого «Земля» фігурує в полі нашої уваги. З творчістю Золя була знайома Кобилянська, проте чи читала письменниця його «Землю», невідомо.

Творчість Стефаника виявляє, нарешті, досить тісний зв'язок із французькою (зокрема, він читав і Золя), а також польською літературами.

Наголошуючи на важливості зіставлення прози І.Франка, М.Коцюбинського, О.Кобилянської, В.Стефаника з художніми пошуками кращих письменників Скандинавії, зокрема Гамсуна, В.Саєнко вказує: «Висновки, що постають на основі такого аналізу, при всій конкретності заглиблення в індивідуальний світ митців, носять універсальний характер, відкривають закони розвитку європейського мистецтва на рубежі століть». Таке твердження вважаємо цілком слушним. У класичній для української літератури «прозі про землю» кінця XIX - першої третини XX ст. (та й у всій вітчизняній літературі зрізу століть) найбільш репрезентативними, вершинними авторами є Коцюбинський, Кобилянська та Стефаник (власне, саме їх як представників нової генерації виділяє І.Франко у статті «Старе й нове в сучасній українській літературі» [226; 108], а нині як найсильніших українських прозаїків того часу оцінює, скажімо, Н.Шумило [245; 331]).

Чи не найяскравішим представником не лише норвезької, але й узагалі скандинавської літератури цього періоду є Кнут Гамсун (Кнуд Педерсен Гамсунд), творчістю якого головним чином репрезентовано в нашому дослідженні Північну Європу. Це «...один з найбільших письменників останнього століття, які справили вплив практично на всіх відомих сучасних європейських письменників» [35; 7]. Свого часу Горький зазначав: «У сучасній літературі я не бачу нікого, рівного йому (Гамсуну. - А.Г.) за оригінальністю творчості» [43; 322].

Гамсун був надзвичайно популярний в Україні кінця XIX - початку XX ст. Чудово

орієнтуючись у європейській літературі, він високо цінував, зокрема, російську, був обізнаний із творчістю Е.Золя; читав і твори українських митців, а в 1927 р. зазначав: “Мені часто надсилають свої твори – поеми й романи – письменники Росії та України. Це – сердечне привітання від товаришів у письменстві”. Однак документально зафіксованих даних про його обізнаність із творами саме Коцюбинського, Кобилянської чи Стефаника не маємо (хоча припустити це можливо).

Особливо показовим в аспекті співвідносності місця і ролі порівнюваних митців у їх національних літературах уявляється приклад паралелі Михайло Коцюбинський – Кнут Гамсун.

Гамсун також орієнтувався на провідні ідеї й тенденції тогочасної західноєвропейської літератури і, напевно, як і Коцюбинський, бачив у ній “ширші горизонти, більшу дефініцію в оброблюванні сюжетів, у стилі”. Роль цього письменника в норвезькій літературі важко переоцінити. Він усвідомлював, що об’єктивною вимогою доби є створення в країні нової, психологічно зорієнтованої літератури. Піддаючи критиці літературний процес Норвегії попередніх десятиліть, Гамсун утверджував пріоритет суб’єктивного авторського начала й відмову від реалістичної типізації дійсності, писав: “За самою суттю своєю матеріалістична, література ця, малюючи картину суспільства, більше цікавилася звичаями, аніж людьми, а значить, і суспільними питаннями більше, ніж людськими душами. ... Широке відображення буденного, природно, й охоплює в людині лише найбуденніше, а між тим у будь-якої людини – від м’ясника й до посланника – є особливий куток душі, який залишається для наших письменників свого роду білою плямою на карті”.

У зв’язку з цим письменник наголошував на потребі відходу від творення соціальної літератури і наполягав на розробці психологічно обґрунтованих методів художнього дослідження людини й передовсім її внутрішнього світу. В одній із своїх лекцій Гамсун говорить: “Час реалістичної й натуралістичної літератури скінчився! ... Вона (поверхова психологія попередньої часу Гамсуна літератури. - А.Г.) не годиться, щоб створити образ роздвоєної, дисгармонійної, сучасної людини!” [цит. за: 35; 169]. Такі категоричні твердження не могли не викликати в тогочасній норвезькій літературі запеклих дискусій між прибічниками реалістичного й модерністського художніх світів. Тобто перехідність і суперечливість станів тогочасних української та норвезької літератур певною мірою є схожими і порівнянними.

На межі століть у творчій лабораторії Гамсуна домінантним став імпресіонізм, який найбільш підходив для реалізації його концепції суб’єктивної прози (викладена в есе “Про несвідоме духовне життя”). Пропонуючи велику увагу приділяти життю душі людини, Гамсун підкреслював: “І тоді ми дещо дізнаємось про ті таємничі процеси, які непомітно відбуваються в периферійних ділянках людської свідомості, про безмежний хаос відчуттів, химерної фантазії, висвітленої нашими почуттями; про сліпі пориви думок і почуттів... шепіт крові, мольбу суглобів, усе життя підсвідомості” [32; 68]. Зауважимо, що саме Гамсун вважається засновником психологічної лінії в норвезькій літературі.

Ведучи мову про **українсько-англійські** літературні відносини, слід зазначити, що вони вивчені недостатньо.

Великобританія (відома в XIX ст. як “майстерня світу”), на відміну від України та Норвегії, в досліджуваній нами термін вже була індустріальною країною. У середині XIX ст. на теренах країни точилася гостра соціальна й ідеологічна боротьба, що роз’єднувала Англію в соціальному плані. Друга половина XIX ст. позначена розробленням в її літературі нових підходів до характеротворення, зміщенням акцентів на внутрішній світ і духовне життя героїв, взагалі процесом психологізації літератури.

Відпускаючи в минуле вік вікторіанства, на межі XIX-XX ст. Великобританія також зазнала значних змін, а її література, переживаючи складний перехідний період, синтезувала набутки реалізму (що він ще у 30-40-х рр. XIX ст. утвердився тут як провідний напрям) з неоромантичними, натуралістичними й іншими тенденціями. У філософському плані тут входить у силу позитивізм.

Важлива роль у літературному розвитку Англії кінця XIX ст. (як і України та Норвегії цього періоду) належить іноземним літературним впливам. Майже всі англійські письменники межі століть у тій чи іншій мірі зазнавали впливу Е.Золя, Гі де Мопассана, Г.Флобера (Франція), І.Тургенєва, Л.Толстого, Ф.Достоевського (Росія), Г.Ібсена (Норвегія) та ін.. При цьому характерно, що творчість названого норвезького класика чи не найбільше позначилась на доробку англійських митців (зокрема, останньої третини XIX ст.), викликавши до життя поняття “англійський ібсенізм”. О.Федоров вказує, що проза Т.Гарді виявляє “плідне засвоєння ібсенівської драматургії в 1890-ті роки”, оскільки “нова драма” відкривала певні перспективи в галузі драматизації жанру роману, що складало сутність новаторських шукань Харді-прозаїка”.

Типологічну подібність до розвитку українського та норвезького письменств англійська література виявляє й тим, що в другій половині XIX - початку XX ст. долає “острівну обмеженість”, стаючи “у значно більшій мірі загальноєвропейською”. Розквіт англійського модернізму (Дж.Джойс, В.Вульф, Д.Г.Лоуренс та ін.) припадає на першу третину XX ст. На початку 1920-х рр. популярність в Англії завойовують концепції З.Фрейда, К.-Г.Юнга, А.Бергсона й інших мислителів, а також актуалізоване на межі століть у новітніх тенденціях української й норвезької літератур міфопоетичне мислення (зокрема, завдяки “Золотій гілці” Дж.Фрезера).

Таким чином, літературна атмосфера Англії даного періоду в певних рисах є подібною до стану літературного розвитку тодішніх України та Норвегії.

Ми досліджуємо прозу двох найбільш яскравих представників англійської літератури кінця XIX - першої третини XX ст. – Т.Гарді та Д.Г.Лоуренса.

Виразні типологічні сходження виявляються як у світогляді, так і в творчості Лоуренса і Гамсуна. Подібно до норвезького митця, Лоуренс – “поет інстинктів та емоцій” (Е.Гарнетт) – оспівує природу як таку і природність у людині, негативно ставиться до цивілізації і технічного прогресу. На його думку, через сучасну цивілізацію порушився віковичний зв'язок людини з космосом, невід'ємною частиною якого та є; без цього прямого спілкування з універсумом, яке було в давніх культах і яке згодом замінили офіційні – “ілюзорні” – релігія і наука, людство приречене на загибель. Вихід із ситуації невірно обраного шляху розвитку людства обидва митці бачать у поверненні до природних начал буття: Гамсун – у дотриманні законів землі й патріархального селянського життя, а Лоуренс – у формуванні на “природних” засадах якісно нового, “справжнього”, суспільства.

Отже, у творах митців гостро постає конфлікт між природним інстинктом та “штучною” мораллю суспільства. Обізнаний з філософією Ф.Ніцше й сучасними тоді психологічними теоріями (на автора “Райдуги” вплинув, зокрема, фрейдизм), Лоуренс у своїй відносно “герметичній” прозі, як правило, виводить на перший план роль у людському житті несвідомого.

Заслугує на увагу зіставлення поглядів на світ і життя Гамсуна (які ми наводили вище) і Лоуренса. Останній у листі від 17 січня 1913 р. зазначав: “Моя велика релігія – віра в кров, у плоть, бо вони мудріші за інтелект. Наш розум може помилятися. Але те, що відчуває наша кров, і те, у що вона вірить і що каже нам, – завжди правда. Інтелект – лише вудила і шори. ... Все, що я хочу, це відгукуватись на голос крові, безпосередньо, без марного втручання розуму, чи моралі... [...] Ми стали так безглуздо розумові, що не підозрюємо, що самі є всім... [...] А ми забули самі себе”.

Нарешті, ще одним важливим фактом, який зближує творчість цих письменників, є змалювання любовних стосунків між чоловіком і жінкою як боротьби, протистояння.

Можна виділити основні передумови актуальності “селянської епіки” в другій половині XIX - першій третині XX ст.: а) шлях вирішення проблеми збереження національної своєрідності локальних літератур – у продовженні літературно-мистецьких традицій, де домінує, зазвичай, селянська тематика; б) пошук “материкової” основи у вирі соціально-культурних перетворень; в) спроба звернути увагу спільноти на тяжке життя селян – тобто переслідування соціально-економічної мети; г) намагання актуалізувати

цінності людського буття у світі через потужний міфологічний потенціал (в ядрі якого – момент стабільності), що його несе в собі тема землі, тощо.

Д.Наливайко виділяє дві протилежні тенденції художнього вираження теми землі в європейській літературі XIX ст.: “жоржсандівську” (романтично-утопічну) та “бальзаківську” (соціально-аналітичну), що стали свого роду типологічними полюсами в “селянській прозі”. У кінці XIX - першій третині XX ст. можемо говорити вже про відлуння цих тенденцій. Перша з них простежується, звичайно, в трансформованому вигляді, у прозі Лоуренса, Гамсуна, Жюно. Такими ж, що тяжіють до другої тенденції, вважаємо твори Золя, Чехова, Буніна та ін. До проміжного типу можна віднести романи Гарді, Реймонта.

В українській “прозі про землю” в силу специфіки її національної традиції вказані тенденції в XIX ст. ще не набули чіткої визначеності і проявлялися швидше синкретично [там само; 290].

Переважний масив “прози про землю” кінця XIX - першої третини XX ст. міфологізований. Вбачаємо зв’язок між тяжінням творів певного митця до однієї з цих тенденцій та наявністю в його творах міфопоетичної складової: як свідчить текстуальний аналіз, у прозі, ближчій до “жоржсандівської” тенденції, вираженість міфопоетичної парадигми є значно сильнішою, що обумовлено романтичним, дещо утопічним звучанням цієї прози; і навпаки, проза “бальзаківського” спрямування бідніша на наявність міфологічних структур.

Одним з найбільш яскравих англійських письменників кінця XIX - початку XX ст., який звертається до теми землі, селянства й активно залучає до своєї творчої лабораторії елементи міфологічного, є Томас Гарді. Висвітлення міфопоетичного аспекту його вершинного роману “Тесс із роду д’Ербервілів” (1891) (далі – “Тесс...”), зважаючи на традиційно реалістичну інтерпретацію цього твору як належного до авторського циклу “романів характеру і середовища”, інноваційне та покликане виявити нові, поки не висвітлені смисли твору й поглибити розуміння його художньої природи.

Як стверджує М.Урнов, це “перший і єдиний роман Гарді, більш того – перший і єдиний англійський роман, у якому робиться спроба з широтою й розмахом класичного соціального роману осмислити долю англійського селянства”. При тому, що “Тесс...” належить до творів з чітко вираженою міфопоетичною парадигмою, питання міфологічного фактора в ньому як таке залишається розробленим вкрай недостатньо.

Якщо розглядати роман на рівні міфологічних алюзій та ремінісценцій, то одразу виділяються дві основні лінії – біблійної та античної міфологій.

Активне включення у художню тканину роману античних образів та мотивів цілком логічне для Гарді, світогляд якого тяжіє до античної міфологічної парадигми (письменник любив античних класиків (читав їх в оригіналі), а в романі хотів репрезентувати Тесс як сучасну Електру). Насиченість же тексту біблійним колоритом пояснюється певною зацікавленістю автора релігійними питаннями і вмотивована, по-перше, творчим надзавданням митця (у творі втілений модус міфотворчості, про що говоритимемо пізніше) та, по-друге, логікою розвитку романної дії (пряма “причетність” провідних персонажів до Божого слова: Тесс знає Святе письмо з дитинства (й навіть сама хрестить свою хвору дитину), Клер – син священика, а Алек певний час проповідує слово Боже). Крім того, в гардівському Уессексі, де триває дія і який символізує “стару добру Англію”, помітні також кельтські мотиви.

Аналіз твору показує, що структуротворчою в нім є біблійна лінія. Античні ж елементи, на перший погляд, не становлять якоїсь певної системи, проте утворюють своєрідне тло розгортання дії, наближають художню реальність роману до античного контексту, а отже, уможливлюють “проходження” у творі ідеї фатуму, розуміння життя головної героїні як гри з нею долі – “глави безсмертних”, за Есхілом. Недарма І.Верцман вказує, що тут “...давній есхілівський “фатум” виведений невидимим персонажем...”.

Утворенню міфопоетичної парадигми роману сприяє прозорий зв’язок його із Святим письмом, а також з античним мотивом фатуму; іншими словами, ядро цієї парадигми має

біблійне й античне коріння і є складеним. Однак, думається, “присутність” у романі двох провідних міфологічних традицій дещо послаблює звучання біблійної. Є.Мелетинський пише, що в подібних випадках спостерігається розмивання меж персонажа і сюжету, хоча з такою “розмитістю” “часто як раз кореспондують чіткість та виразність окремих мотивів” (у даному разі це втрата і пошук “втраченого раю”, мотив спокутної жертви тощо). Зазначимо, що в ході розвитку сюжету в романі дедалі посилюється античний мотив фатуму, який набуває свого апогею у фіналі твору.

Головну героїню роману, Тесс Дарбейфілд-д’Ербервілл, доля зводить з двома чоловіками, стосунки з якими, в принципі, складають головні віхи її життя. Це Алек Сток-д’Ербервілл та Енджел Клер – люди, на перший погляд, абсолютно несхожі, які належать різним сферам (перший прагне плотських утіх, а життя другого проникнене високою духовністю: “...чоловіка плоті змінив чоловік духу...”, як пише Дж.Кінг [268; 114]) і для Тесс репрезентують ніби два різні світи: світ Алека оманливий і грубий, неначе несправжній, світ же Клера ідеалістично-наївний і навіть жорстокий у своїй принциповості. Цікаво, що, обидві будучи фатальними в житті героїні, ці постаті мають певну подібність

“Чергування” відносин Тесс із Алеком та Клером розглядаємо як зміну певних циклів, або етапів, у житті героїні: Тесс – Алек (два етапи) і Тесс – Клер (два етапи). Модель стосунків у кожному з цих етапів співвідносна з біблійним сюжетом про Першобатьків. Образ головної героїні, отже, нагадує образ Єви; на образ старозаповітного Адама “претендують” Клер та Алек, що в постатях останніх вбачаємо відповідно Адама та псевдо-Адама.

Історія стосунків Тесс та Алека в першій фазі роману нагадує спокушання Єви, тобто Алек у своєму суто еротичному потязі поєднує в собі образи псевдо-Адама й сатани (пізніше він назве себе “старим Адамом... колишніх років”).

З моменту знайомства Тесс та Алека їхні відносини розвиваються за “негативною програмою”. Несправжність його світу, в який потрапляє героїня, нищість намірів Алека стосовно дівчини (тобто він свідомо видає себе за іншу – в житті Тесс – людину) підкреслено рядом фактів, з яких найвиразніший – це фальшивість прізвища Алека: його батько, купець (чи лихвар) Саймон Сток, незаконно привласнив шляхетне прізвище д’Ербервіллів, додавши останнє до свого. Отже, Алек – псевдо-д’Ербервілл (він називає себе “жалюгідним наслідуванням” справжності походження Тесс).

У Біблії Бог створює Адамові жінку як помічницю (Буття 2: 18-23); Алек запрошує Тесс до свого маєтку (головну роль на символічному рівні тут відіграє сад) як працівницю – помічницю його матері, але діє обманом: пише листи родині Тесс від імені своєї матері (“Почерк місіс д’Ербервілл здавався швидше чоловічим” [266; 51]). Зближуючись з Алеком, Тесс має передчуття лихого; недобре віщують їй і окремі символічні знаки: скажімо, героїню вкололи шипи подарованої Алеком троянди [там само; 47]. Виразна в романі символіка дороги (міфологему дороги тут вважаємо одною з головних): так, поїздка Тесс із Алеком до його маєтку в екіпажі – це своєрідна гонка, кероване (Стоком) стрімке падіння послідовно з двох пагорбів, це й передвістя майбутнього «падіння» героїні.

Нарешті, акт зваблення відбувається у “два етапи” (у “двох планах”): 1) символічно: Алек пригощає Тесс полуницями у своєму саду [там само; 44]. Як бачимо, коли в Біблії спокушена змієм Єва дає Адамові заборонений плід (Буття 3: 6), то у Гарді ситуація інверсована. У ролі змія виступає Алек – псевдо-Адам, “трагічний лиходій” драми Тесс [266; 45]. Цікаво, що згодом (на наступному «етапі» їх відносин) Алек сам порівнює себе із спокусником «в образі нечистої тварі» [там само; 408]. 2) Фактичне (тілесне) гріхопадіння Тесс через Алека Стока («титана пороку» [22; 53]) відбувається вночі в первісному лісі. Пам’ятаємо про те, що на символічному рівні ліс – “небезпечне” для людини місце, де перебувають “ворожі” її сили.

Наближує спокушену героїню Гарді до старозаповітної Єви в едемському саду й наступна фраза з роману: Тесс «...пізнала, що змія шипить там, де ніжно співають птахи...». Сам же Алек (іпостась сатани), прагнучи повернути Тесс після її втечі від нього, скаче за нею, «як чорт», каже про свою «пропащу душу».

Друга фаза роману є для героїні “реабілітаційною”, Тесс потроху вчиться заспокоювати свій біль. Вона очищується – через каяття (певний час “вважала себе уособленням Провини, що вторглася в царство Невинності”) та разом із природою (ідея циклічності у творі включає й мотив відродження-оновлення).

Світ, у який потрапляє Тесс після другого від’їзду з дому, – миза Телботейс – постає як алегорія “землі обіцяної”. Скажімо, тут героїня бачить прекрасних корів, вигодованих соковитою травою місцевих пасовиськ: “...поки кожна тварина чекала своєї черги (доїння. - А.Г.), молоко повільно сочилось (із сосків. - А.Г.) і капало на землю”. Недарма шлях Тесс до мизи Гарді (двічі!) називає паломництвом, а сама миза залишається в пам’яті героїні як “щасливий зелений куточок землі”.

У цих місцях Тесс намагається все розпочати спочатку і навіть перше своє доїння на мизі осмислює як закладення “нового фундаменту для свого майбутнього”. Її зустріч і кохання з Енджелом Клером тут також набувають символічного значення: так, на другому етапі життя Тесс-“Єва” зустрічає свого “справжнього” Адама (прокидаючись уранці першими на фермі, Тесс і Енджел переживали “...почуття відокремленості (від усіх. - А.Г.), ніби вони були Адамом і Євою”).

Залишивши чудовий сад Алека – псевдо-Адама, з Клером героїня віднаходить Едем. Саме так трактуємо центральний момент пробудження в її душі великого кохання: увечері Клер грає на арфі в саду, і, зачарована, Тесс іде на звуки мелодії. Характерно, що тоді жінка “...не усвідомлювала ні часу, ні простору”, що, власне, й притаманно сакральній атмосфері міфу. На користь тлумачення цього моменту як опозиції псевдо-Едем (Алека) / Едем (Енджела) свідчить також наступна цитата про Тесс-“Єву”: “Тесс ніколи... не була така щаслива, як тепер... Вона... фізично й духовно почувалася на своєму місці в цій новій середовищі. Молоде деревце, що пустило коріння в отруйний ґрунт, де впало сім’я, було пересажене на більш родючу землю”.

В особі Клера героїня знаходить, здається, й свого ангела-охоронця (“Енджел” у пер. з англ. – “ангел”), так потрібного їй раніше.

Той факт, що з Клером Тесс бачилась ще до її історії з Алеком (на святі Травневого дня в її селі Марлот), ніби повертає героїню в її дівочий світ (у міфологічному розумінні – “первісний” час безгрішності).

Отже, “...фізично змія символізує зваблення сили матерією (Ясона Медесю, Геракла Омфалою, Адама Євою)...” – читаємо також у словнику. Ніби коментуючи вищенаведений уривок з роману, Гарді пише далі: “Це була мить, коли душа жінки більше, ніж коли-небудь, набирає плоті, коли найбільш одухотворена краса стає плотською...”; “...вона дивилась на нього, як Єва після гріхопадіння могла дивитись на Адама”.

Велика життєва енергетика Тесс, що дає героїні сили до духовного відродження, також символічно осмислюється через проведення паралелі Тесс – Єва. Адже біблійне тлумачення цього імені – «життя, жива» (Буття 3: 20). Дійсно, «...якась сила мимовільно вирувала в ній (Тесс. - А.Г.), як сік у гілочках (дерев. - А.Г.). Це була нерозтрачена юність, що налинула знову... і несла з собою надію та непереможний інстинкт, який пориває до радості»; “непереборне, всепоглинаюче інстинктивне прагнення знайти радість, яким проникнене все живе... оволоділо Тесс”; “Тесс намагалася себе приборкувати, але не підозрювала, скільки було в ній життєвої сили”; “життя било в ній через край”.

З наведених уривків з роману видно, що автор підкреслює в Тесс саме природне начало, генетично закладений потенціал. Її прагнення до радості тут синонімічне бажанню жити, вповні відчувати, *переживати* життя.

В очах романтика Клера образ Тесс у їх “віднайденім раї” є абсолютним, та, разом з тим, вібруючим. Так, у тьмянім світлі дня, що зароджувався, Тесс здавалася героєю якоюсь ідеальною постаттю, втіленням жіночості. Коли ж розвиднялося, “...риси її обличчя ставали рисами звичайної жінки; обличчя божества, яке могло дарувати блаженство, ставало обличчям жінки, яка блаженства жадала”.

Однак минуле Тесс, якого не може спочатку вибачити дружині Клер, руйнує її щастя (ім’я героя тут осмислюється швидше іронічно: адже до Тесс він теж мав “історію” в особистому житті). Розлучаючись на певний час (як казав Клер), герої залишають і місця,

де були щасливі, – мизу Телботейс та ферму, яка колись належала роду Тесс і де молоді планували провести “медовий місяць”. Так “Едем” для Тесс і Клера було втрачено. Символічно, що, розлучившись, і героїня, і її чоловік зазнають душевної й матеріальної скрути, мук: Тесс – тяжко працюючи на фермах, а Енджел – у Бразилії. Тут напрошується паралель до Божого присуду вигнаним з раю Першобатькам після їх гріхопадіння.

Шоста фаза роману зводить героїню з Алеком, наверненим до релігії. Так псевдо-Адам повертається в життя Тесс. Штучність релігійного перетворення Алека, яку відчуває героїня, незабаром викривається, і колишній звабник втрачає свій християнський запал, звинувачуючи в цьому Тесс.

Зустріч із Клером і бажання повернутись до нього спонукають Тесс убити Алека: тільки так жінці уявляється можливість втекти від влади минулого (пригадуються слова Клера, сказані героїні після її сповіді йому: “Як можемо ми жити разом, поки живе ця людина? Власне, він твій чоловік, а не я. Якщо б він помер, усе могло бути інакше...”). Після цього героїня тікає з міста – із світу псевдо-Адама.

Останній етап життя Тесс – спроба поєднатися з Енджелом – “єдиною людиною на землі, яка любила її чистою любов’ю й вірила в її чистоту”. В садибі Бремсхерст утікачі – Тесс і Клер – знайшли тимчасовий притулок і відносний спокій, коли похмурий час, що слідував за їх весіллям, “здавалось, занурився в хаос, над яким теперішнє та попереднє зімкнулись, ніби його (цього похмурого часу. - А.Г.) й не було”. Для Тесс і Енджела це була ще одна спроба повернутися в минуле – у “золотий час” їх почуття.

Напевно, останнім свого роду “райським” місцем для героїні стає поганський храм Стоунхендж, де її язичницька натура ніби віднаходить дім.

Передчуваючи свою загибель, Тесс просить чоловіка після її смерті одружитися з її сестрою Лізою-Лу (яку Тесс сприймає як свою покращену копію): “У ній є все, що було кращого в мені, і немає моїх недоліків; а якщо б вона стала твоєю, було б так, ніби смерть не розлучила нас...”. Судячи з фіналу роману, це прохання буде виконано. Отже, останній життєвий етап Тесс, попри його обірваність (героїню страчують), вірогідно, продовжиться: духовного розставання Клера і Тесс (Адама і Єви) не буде.

Під час розгляду стосунків Тесс і Енджела звертає на себе увагу своєрідний експеримент автора з часом. Відносини Тесс із Клером “переривчасті”: зустрічають герої одне одного тричі в житті. Вперше Клер бачить її, мандруючи з братами долиною Блекмур і проходячи повз село Марлот. Тоді, на святі Травневого дня, Тесс танцює разом з іншими селянками. Клер приєднується на певний час до них, але партнером Тесс у танці не стає. Друга їх зустріч – “золотий час” почуття – на мизі Телботейс, а третя – в місті Сендборн.

У проміжках між цими часовими точками в життя героїні входить Алек. Відповідно, для Тесс періоди її стосунків з Енджелом ніби поєднуються, переходять один в один (що особливо помітно на прикладі другого і четвертого етапів її життя, коли третій немовби нівелюється пам’яттю героїні, – цитату-ілюстрацію цього моменту ми наводили вище), утворюючи пряму лінію, на якій немає місця Алеку Стоку.

Таким чином, життєвий шлях Тесс д’Ербервілл у метафоричному плані постає як шлях старозаповітної Єви, яка (у Гарді) в житті зустрічає як Адама, так і псевдо-Адама (доречно пригадати тут зауваження Дж.Кінг про універсалізацію автором часу і простору в романі).

Алек – тип розбещеної людини, донжуана, приналежного переважно міській культурі (за Гарді, ворожій патріархальному життю села). Він калічить життя героїні та, зіткнувшись у її особі зі світом духу, вже не може жити без Тесс і прагне повернути її у своє життя.

Певна печать міської цивілізації лежить і на Клері, однак “раннє прилучення до усамітненого селянського життя викликало в нім непереможну і майже безрозсудливу неприязнь до сучасного міського життя...”; після життя в Телботейс він немовби “втратив культуру”. Енджел репрезентує духовний тип людини. У силу ряду причин (виховання, максималізм характеру тощо) Клер страждає певною обмеженістю соціальних і моральних поглядів, світоглядних настанов, але в кінці усвідомлює свої помилки, прозріває. Піднести духовно він (Адам) зміг лише завдяки палкому кохання “пропашої” Тесс (Єви), – тобто *повинен був бути “зваблений” її красою. “Очищений”, він може тепер продовжити*

їх пошук “втраченого раю” – він і Ліза-Лу – як продовження Тесс (символічно, що в кінці книги Клер і Ліза-Лу, залишаючи місто, саме *піднімаються* на пагорб).

Тесс – жертва (це відчуття весь час переслідувало її, а в язичницькому храмі символічно матеріалізувалось), яка – зокрема через піднесення Клера – спокутує своє гріхопадіння, в якому винний Алек Сток (псевдо-Адам). Тобто останній необхідний для життєвого досвіду героїні – як для її власного духовного зростання (особливо цікавою тут вважаємо наступну цитату з роману, яку свідомо не перекладаємо: “Tess’s passing corporeal blight had been her mental harvest”), так і для прозріння Клера (наявний взаємозв’язок між ним та Алеком).

Будучи переконаним у перевазі сільського способу життя над міським і бачачи в селянині багатий внутрішній світ (“Чутливий селянин веде більш повне, широкое, драматичніше життя, ніж товстошкірий король”), Гарді пише: “Робітник у полі є індивідуальністю; робітниця – це частина поля: вона якимось чином втрачає грані своєї особистості, вбирає в себе сутність її оточення і з ним асимілюється”.

Виділяючи серед романів Гарді п’ять кращих, у т.ч., безумовно, “Тесс...” (ще чотири тут – “Повернення на батьківщину”, “В краю лісів”, “Мер Кестербриджа” та “Джуд Непомітний”), Р.А.Скотт-Джеймс підкреслює: “Усі вони є історіями кохання... але чоловіки та жінки, які зазнають цю пристрасть у всіх її крайнощах, самі будучи індивідуальними (образами. - А.Г.), стають також типовими представниками людства...”. Отже, письменник працює з універсальними, архетипними образами – Жінки та Чоловіка, чим досягає неповторного ефекту сприйняття свого твору. Пригадаймо слова К.-Г.Юнга про те, що “будь-яке відношення до архетипу, яке переживається чи просто іменується, “зачіпає” нас; воно дійове тому, що пробуджує в нас голос більш гучний, ніж наш власний. Той, хто говорить праобразами, говорить наче тисячею голосів, він полонить і підкорює, він піднімає описуване ним з одноразовості й тимчасовості у сферу всесущого, він підносить особисту долю до долі людства...”.

Прикметно, що в романі простежується не одна біблійна модель “Адам – Єва”. У відносинах Тесс і Клера вбачаємо й контури другої, вже новозаповітної, моделі “Ісус Христос – Марія Магдалина”.

Після зваблення Алеком і втечі від нього Тесс, чимало перестраждавши й покаявшись у минулому, зберегла чистоту й ніжність своєї душі. У цьому автор вбачає її схожість із біблійною постаттю грішниці Марії Магдалини, яка покалась і стала відданою послідовницею Христа, а згодом була включена церквою до числа святих. Ось як Гарді пише про Тесс: “Він (Клер. - А.Г.) і не думав, що поруч з ним могла бути Магдалина”. Самого ж Клера автор порівнює з Христом.

Біблійна Марія Магдалина увірувала в Христа і релігію; Тесс, покохавши Клера, перейняла його погляди (“Його вплив на неї був такий сильний, що вона перейняла його манери і звички, його слова і фрази, смаки та антипатії”). Більш того, вона *боготворила* свого чоловіка: “...він був богоподібний в її очах... її єство прагнуло його духовного керівництва”. Для Тесс “...його душа була душею святого, його розум – розумом пророка”; “...вона опустила на коліна і стала молитись. Вона намагалась молитися Богу, та, власне, зверталася з молитвою до чоловіка. Її поклоніння цій людині було таке, що вона майже боялася, чи не передвіщає воно лихо”.

Як і у випадку з легендою про Першобатьків, письменник переосмислює новозаповітну модель і вносить до неї свої “корективи” – переважно для інверсування класичної ситуації. У західній традиції Марія Магдалина ототожнюється з грішницею, яка в будинку фарисея Симона вмила ноги Христу і якій за її віру Месія пробачив гріхи; у Гарді ж Клер не зміг прийняти минуле Тесс і надовго відвернувся від неї, а усвідомив свою помилку лише згодом. Марія Магдалина духовно врятувалася завдяки Ісусу, а в англійському романі подолати обмеженість своїх переконань, а отже, й зрости духовно, завдяки Тесс судилося Клеру. Нарешті, цікаво, що в даному разі особливо акцентується в Гарді язичництво, адже і головна героїня, і її коханий (і навіть Алек) – язичники: Клер називає Тесс язичницею і бачить пантеїстичну сутність її вірувань; сам “він настійно підносив еллінське язичництво порівняно з християнством...”.

Домінантність ролі головної героїні щодо Клера очевидна й у трансформаціях цієї біблійної моделі. Замість розп'ятого Христа бачимо, як на вівтар Стоунхенджа лягає Тесс; Ісус воскресає і є ніби поруч із віруючими, і, як вірить героїня роману, вона ніби продовжить у Лізі-Лу свій шлях із Клером.

Таким чином, у тексті роману досить виразно проступають контури (трансформованих автором) двох біблійних легенд: про Адама і Єву та про Ісуса Христа і Марію Магдалину. Відповідно, образ Тесс поєднує в собі іпостасі Єви та Марії Магдалини (на символічному рівні як Єва, що згрішила, Тесс “приречена” до смерті – страти і як Магдалина, що очистилася, знаходить “життя вічне” – тобто своє уявне продовження в сестрі поряд з коханим). Однак, думається, в цілому у творі превалює варіант моделі “Адам – Єва”, хоча обидва міфологічні сюжети в ході їх реміфологізації синтезуються (цікаве в цьому контексті спостереження Г.Гачева: “...в англійській релігійності – явний ухил у бік Старого Заповіту... а не в бік Нового Заповіту...”). Символічно, що молодий Гарді певний час займався реставрацією церков.

У Гарді ж бачимо, передусім, порівняння головних героїв з біблійними образами: Тесс – із Євою і Марією Магдалиною та Енджела – з Адамом і Христом (образ Алека тлумачимо як такий, що грає роль псевдо-Адама й спокусника). Наступною відзначальною рисою тут є характер побудови взаємовідносин між Тесс і Енджелом та Тесс і Алеком, специфічне наголошення мотиву жертви.

Слід зазначити, що звернення Гарді до біблійного матеріалу є варіативним. Чергове й також досить серйозне відхилення від усталеного у традиційному гардізнавстві стереотипу античної домінанти в “уессекському циклі” простежуємо на прикладі роману “Удалині від збожеволілого натовпу” (1874). Серед кращих з-поміж “уессекських романів” він звичайно не називається, проте, на нашу думку, заслуговує на особливу увагу. Він являє собою складну міфопоетичну тканину, яка, вписуючись у міфосвіт Уессекса, однак несе вельми оригінальний відтінок міфотворчості Гарді. У зв'язку з цим можна говорити, що в данім випадку маємо справу з варіантом «уессекського міфу» письменника.

За свідченням Гарді, саме в цьому романі він уперше вжив слово «Уессекс», яке запозичив «зі сторінок давньої історії Англії» і якому надав «фіктивного значення нібито існуючої нині назви місцевості, що входила колись у давнє англосаксонське королівство». Фактично «Вступ» до твору є міфотворчою програмою Гарді-романіста, який, з-поміж іншого, підкреслює, що, хоча його літературного Уессекса («вікторіанського Уессекса») «ніколи не було», аудиторія сприйняла цей Уессекс як дещо реально існуюче, тобто зі сторінок книг автора його Уессекс «перейшов» у реальне життя. Прикметно й те, що у «Вступі» ж автор формулює базове для всього «уессекського циклу» положення про необхідність у людському житті «...міцної прив'язаності до ґрунту, до одного місця, де народжуються, зростають і змінюються одне покоління за іншим».

Література

1. Гандреас-Екшмідт К. Компаративний аналіз західноєвропейської (Поль Верлен) і української (Павло Тичина) модерністської поезії / К. Гандреас-Екшмідт, Ю.Романенко // Дивослово. – 2010. – № 5. – С. 10 – 17.
2. Назарець В. М. Васильєв Є., Пелех Ю. Перлини творчого спадку Артюра Рембо / В. М. Назарець, Є. М. Васильєв, Ю. В. Пелех // Зарубіжна література в школах України. – 2006. – № 2. – С. 2–4.
3. Назарець В., Васильєв Є., Пелех Ю. Поль Верлен: найперше – музика у слові / В. М. Назарець, Є. М. Васильєв, Ю. В. Пелех // Зарубіжна література в школах України. – 2006. – №1. – С. 7 - 9.
4. Наливайко Д. Французький символізм як зміна метамови європейської поезії // Слово і час. – 1998. – №8. – С. 23 - 27.
5. Ніколенко О. «Вже нічого більше – хочу тільки флейти...». Поезія Поля Верлена // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2000. – №1. – С.45-49.
6. Ніколенко О. Поезія французького символізму: Шарль Бодлер, Поль Верлен, Артюр Рембо: Посібник для вчителя / О. М. Ніколенко. – Харків : Ранок; Веста, 2003. – 144 с.

7. Ніколенко О. Поль Верлен // Тема. – 2005. – №3-4. – С. 165-184.
8. Ніколенко О. Стефан Малларме // Тема. – 2005. – №3-4. – С. 198 - 212.
9. Обломиевский Д. Артюр Рембо (французский символизм) // Обломиевский Д. Французский символизм. – М.: Наука, 1973. – С. 183 – 228.
10. Евнина Е.М. Мопассан // Евнина Е.М. Западноевропейский реализм на рубеже XIX – XX веков: М.: Наука, 1967. – С. 42 – 80.
11. Лану А. Мопассан. –М.: Молодая гвардия, 1971. – 392 с.
12. Матвійшин В. «Гірка правда» Гі де Мопассана і розвиток психологічної прози в Україні // Український літературний європеїзм : моногр. / В.Матвійшин. – К., 2009. – С. 233 – 240.
13. Матюшкіна Т. Жанр новели у світовій літературі //Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2012. – №6. – С. 2–13.
14. Мениаль Э. Ги де Мопассан / Э. Мениаль; Перевод с французского А. Чеботаревской. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1999. – 320 с.
15. Раскин Б. Ги де Мопассан // Писатели Франции. – М.: Просвещение, 1964. – С. 520–544.
16. Соловцова І. Гі де Мопассан – неперевершений майстер реалістичної новели другої половини XIX ст. // Зарубіжна література. – 2004. – №11 – 12. – С. 20 – 26.
17. Трыков В. Новелла Мопассана «Пышка» / Трыков В. Зарубежная литература конца XIX – начала XX веков: Практикум / Отв. ред. В.А. Луков. – М.: Флинта: Наука, 2001. – С. 19 – 18.
18. Філатова О. Прагматичні моделі буття Жоржа Дюруа та Степана Радченка (на матеріалі романів Гі де Мопассана і В. Підмогильного) / О. Філатова, А. Теремей // Науковий вісник Миколаївського державного педагогічного університету: Збірник наукових праць. – Миколаїв, 2009. – Випуск 22 : Філологічні науки. – С. 173 – 179.
19. Штейн А.Л. Мопассан // Штейн А. История французской литературы. – М.: Просвещение, 1988. – С. 246–251.
20. Бандровська О. Модернізм між минулим і майбутнім: антропологічний дискурс англійського роману : моногр. / Ольга Бандровська. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014 – 444 с.
21. Назарець В., Васильєв Є., Пелех Ю. Оскар Уайльд і мораль Доріана Грея // Зарубіжна література в школах України. – 2006. – №7–8. – С. 11 – 15.
22. Новик С. Уайльд і його роман «Портрет Доріана Грея» // Всесвітня література. – 2003. – №6. – С. 32-33.
23. Скобельская О. Скандальные произведения мировой литературы. «Баллада Редингской тюрьмы» Оскара Уайльда // Зарубіжна література в школах України. – 2009. – № 3. – С. 54–55.
24. Штанько Л. Оскар Вайльд та роман «Портрет Доріана Грея» // Зарубіжна література. – 2007. – №10–11 (506 – 507). – С. 11 – 14.

Комплекс контрольних робіт (ККР) для визначення залишкових знань з дисципліни, завдань для контрольних робіт

Комплексний тест

Базовий рівень (30 питань з 1 правильною відповіддю)

1. Дочка Зевса, сестра-близнюк Аполлона, богиня полювання, природи, рослин і птахів – це...
 - Артеміда
 - Деметра
 - Афіна
 - Гера
 - дріада
2. „Прометей закутий” належить...
 - П. Б. Шеллі
 - Гомеру
 - Аристофану
 - Есхілу
 - Катуллу
3. “Новими казками” свої твори називав:
 - Гофман
 - Новалис
 - Гельдерлін
 - Гайне
 - Андерсен
4. Гротескно-фантастичний романтизм є...
 - вальтерскоттівським
 - байронівським
 - гофманським
 - універсальним
 - жоржсандівським
5. Вальтерскоттівський романтизм є...
 - універсальним
 - гротескно-фантастичним
 - історичним
 - соціально-утопічним
 - несамовитим
6. Шеллі і Кітс – це романтики...
 - німецькі
 - французькі
 - англійські
 - італійські
 - іспанські
7. У Західній Європі романтизм домінував...
 - в кін. XIX ст.
 - в кін. XVIII ст.
 - на поч. XIX ст.
 - у I пол. XIX ст.
 - у II пол. XIX ст.
8. “Графіня Рудольштадт” – продовження...
 - “93-го року”
 - “Ернані”
 - “Анжеліки”
 - “Консуело”
 - „Джен Ейр”
9. “Євангелієм XIX ст” називають...
 - “Рене”
 - “Знедолених”
 - “Консуело”
 - “Війну і мир”
 - „Собор Паризької Богоматері”
10. Колриджа зараховують до поетів...
 - “озерної школи”
 - гейдельберзького гуртка

- гуртка “Сенакль”
штюрмерів
несамовитих романтиків
11. У 1843 р. По отримує літературну премію за твір...
“Падіння дому Ашерів”
“Будинок Ашерів II”
“Золотого жука”
„Крука”
„Срібного птаха”
12. Емілія і Ребекка фігурують у романі...
„Ярмарок марносластва” В. Теккерея
„Життя Девіда Копперфілда, розказане ним самим” Ч. Диккенса
„Торговий дім „Домбі і син”. Торгівля гуртом, уроздріб і на експорт” Ч. Диккенса
„Червоне і чорне” Ф. Стендаля
„Закохані жінки” Д. Г. Лоуренса
13. Растиньяк, Вотрен і Горіо – герої...
Стендаля
П. Меріме
О. де Бальзака
Ш. Бодлера
В. Вітмена
14. Найбільшої глибини і виразності П. Меріме досягнув у жанрі...
новели
повісті
роману
п’єси
рондо
15. Назвіть твір, у підзаголовку якого вказано: „Роман без героя”.
„Мобі Дік”
„Червоне і чорне”
„Виховання почуттів”
„Злочин і кара”
„Ярмарок марносластва”
16. Новела „Маттео Фальконе” належить...
В. Теккерею
М. Гоголю
О. де Бальзаку
П. Меріме
М. Метерлінку
17. «Пригоди Олівера Твіста», «Девід Копперфілд», «Крихітка Доррит» – твори...
Ш. Бодлера
Девіда Копперфілда
О. де Бальзака
Ч. Диккенса
А. де Ламартина
18. Містер Піквік – герой роману...
Ч. Диккенса
О. де Бальзака
Ф. Стендаля
П. Меріме
Г. Флобера
19. Подвоєна новела, або новела-еліпс – творче винайдення...
Л. Тостого
Ч. Диккенса
П. Меріме
В. Теккерея
Г. Лонгфелло
20. Доля цього митця пов’язана з Україною.
В. Теккерея
Ч. Диккенс
О. де Бальзак
Дж. Ф. Купер
Е. По
21. Поль Верлен дебютував збіркою...
«Вишукані свята»

- «Добра пісня»
- «Сатурнічні поезії»
- «Години дозвілля»
- „Фантазії в манері Калло”
- 22. Роман «Тереза Ракен» (1867) – вірєць...
 - «фізіологічного роману» Е. Золя
 - психологічного імпресіонізму Г. Гамсуна
 - «нової драми»
 - німецької модерністичної прози
 - прози братів Гонкурів
- 23. Поль Верлен, Стефан Малларме, Артюр Рембо є...
 - символістами
 - експресіоністами
 - футуристами
 - натуралістами
 - реалістами
- 24. Еміль Верхарн і Моріс Метерлінк – представники...
 - бельгійського реалізму
 - англійського модернізму
 - бельгійського символізму
 - німецького символізму
 - іспанського модернізму
- 25. Як «Принц Парадокс» уславився...
 - Еміль Золя
 - Конан Дойл
 - Кнут Гамсун
 - Оскар Вайлд
 - М. Метерлінк
- 26. Поезія «Сенсація» (1869) – літературний дебют...
 - П. Верлена
 - А. Рембо
 - О. Вайлда
 - Е. Верхарна
 - К. Гамсуна
- 27. Цей твір був написаний у результаті парі і вразив автора своїм дидактизмом, оскільки таким не планувався.
 - „Ляльковий дім”
 - „Пігмаліон”
 - „Портрет Доріана Грея”
 - „Пані Боварі”
 - „Смерть у Венеції”
- 28. «П’яний корабель» – поезія...
 - С. Малларме
 - П. Верлена
 - Ш. Бодлера
 - А. Рембо
 - О. Блока
- 29. Автор «Балади Редінгської в’язниці» – ...
 - Гі де Мопассан
 - Оскар Вайлд
 - П. Верлен
 - Ш. Бодлер
 - В. Маяковський
- 30. «Професія місіс Воррен» – це...
 - п’єса Г. Ібсена
 - роман Б. Шоу
 - п’єса Б. Шоу
 - п’єса О. Вайлда

Середній рівень (6 питань відкритого типу)

1. Як називається в романтизмі переживання крайнього трагізму у зв’язку з невідповідністю реальності і мрії? (Космічний песимізм, або хвороба віку)
2. Як найчастіше виявляється романтична іронія у творах Е. Т. А. Гофмана? (У сценах побутової фантастики)
3. Ім’я Квазімодо в перекладі означає... (Майже людина).
4. Два світи в романі Е. Т. А. Гофмана „Життєві погляди кота Мурра” (Крейслеріана і мурріана).
5. Експресіонізм – течія напряму... (Модернізм).

6. Ліричний герой О. Блока живе в передчутті її. (Прекрасної Дами).

(6 питань з 2-3 правильними відповідями або на встановлення відповідності)

1. Гофман персонажів своїх творів розподіляє на...
 - ентузіастів і філістерів
 - добрих і злих чарівників
 - музикантів і немузикантів
 - людей і нелюдей
 - хоббітів і орків
2. Англійськими реалістами є...
 - В. Скотт
 - В. Теккерей
 - В. Блейк
 - О. Вайлд
 - Ч. Діккенс
3. Французькими модерністами є...
 - Ф. Р. де Шатобріан
 - Е. Золя
 - Е. Верхарн
 - Гі де Мопассан
 - А. де Віньї
4. Оскару Вайлду належать п'єси...
 - „Ляльковий лім”
 - «Саломея»
 - «Ідеальний чоловік»
 - «Як важливо бути серйозним»
 - „Дика качка”
 - „Вишневий сад”
5. Детективний жанр у романтизмі презентують...
 - Дж. Г. Байрон
 - Е. А. По
 - Дж. Ф. Купер
 - Е. Т. А. Гофман
 - Г. Лонгфелло
6. Назвіть персонажів роману В. Гюго „Собор Паризької Богоматері”.
 - Квазимодо
 - К'яра
 - Клод Фролло
 - Абрахам
 - Есмеральда

(15 тестів з 1 правильною відповіддю)

1. Ідея створити Троянського коня належить...
 - троянцям
 - Ахіллу
 - Одиссею
 - Агамемнону
 - Єлені Прекрасній
2. Справжнє ім'я головного героя поеми “Конрад Валленрод” – ...
 - Конрад Валленрод
 - Вальтер Альф
 - Вітовт
 - ксьондз Робак
 - Брюс Вілліс
3. Найближчі за манерою письма...
 - Байрон і Вальтер Скотт
 - Вальтер Скотт і Дж.Ф.Купер
 - Вордсворт і П. Б. Шеллі
 - Байрон і Колридж
 - П.Б.Шеллі і М.Шеллі
4. У творі цього автора Дон Жуана зваблюють жінки:
 - Гофман
 - Леся Українка
 - Байрон
 - М.Шеллі
 - Жорж Санд

5. Продовжіть ряд імен митців: Дж. Свіфт, Г. Філдинг, Т. Дж. Смоллетт...
- Л. Толстой
 - Ш. Бодлер
 - П. Мериме
 - В. Теккерей
 - Г. Мелвілл
6. Флоренс і Поль – герої роману...
- „Ярмарок марнослов'я” В. Теккерей
 - „Життя Девіда Копперфілда, розказане ним самим” Ч. Діккенса
 - „Торговий дім „Домбі і син”. Торгівля гуртом, уроздріб і на експорт” Ч. Діккенса
 - „Червоне і чорне” Ф. Стендаля
 - „Пані Боварі” Г. Флобера
7. Типологічно споріднені твори:
- „Підступність і кохання” і „Розбійники” Ф. Шиллера
 - „Розбійники” Ф. Шиллера і „Міхаель Кольхаас” Г. фон Клейста
 - „Мобі Дик” Мелвілла і „Старий і море” Хемінгуей
 - „Айвенго” Вальтера Скотта і „Міхаель Кольхаас” Г. фон Клейста
 - „Дон Жуан” Дж. Г. Бвірона і „Айвенго” Вальтера Скотта
8. Альпанус допомагає...
- Цахесу
 - Бальтазару
 - Розабельверде
 - Гофману
 - нікому
9. Найяскравіше античний контекст виявляється у творчості...
- Вайлда
 - Новаліса
 - Малларме
 - Гельдерліна
 - Гайне
10. Де Реналь і де Ла Моль – персонажі роману...
- „Анна Кареніна” Л. Толстого
 - „Пані Боварі” Г. Флобера
 - „Ярмарок марносластва” В. Теккерей
 - „Червоне і чорне” Ф. Стендаля
 - „Домбі і син” Ч. Діккенса
11. За роман „Соки землі” Нобелівську премію отримує...
- Б. Шоу
 - К. Гамсун
 - Ф. Достоевський
 - Т. Манн
 - Г. Манн
12. Назвіть митців з імпресіоністичною домінантою індивідуального стилю.
- М. Гоголь, К. Гамсун, О. Вайлд
 - К. Гамсун, І. Бунін, Б. Шоу
 - К. Гамсун, Гі де Мопассан, І. Бунін
 - С. Малларме, Ш. Бодлер, П. Верлен
 - П. Верлен, А. Рембо, Е. Верхарн
13. Музичність є одною з провідних характерних рис поезії цього митця.
- І. Бунін
 - О. Блок
 - П. Верлен
 - В. Маяковський
 - Дж. Г. Байрон
14. Фаустіанський сюжет обіграно в творі цього автора.
- „Пігмаліон” Б. Шоу
 - „Останній листок” О'Генрі
 - „П'яний корабель” А. Рембо
 - „Портрет Доріана Грея” О. Вайлда
 - „Пастка” Е. Золя
15. Літературним наставником Гі де Мопассана є...
- О. Блок
 - Е. Золя
 - С. Малларме
 - Ю. Лі

Г. Ібсен
П. Верлен

Високий рівень (вміння аналізувати та застосовувати набуті знання) (6 тестів з 1 правильною відповіддю)

1. Авторський персонаж, найближчий (у добу романтизму) до образу Прометея:

Атлант
Фауст
Робінзон
Франкенштейн
Квазимодо

2. Який характер фантастики в оповіданнях В. Ірвінга?

науковий
побутовий
науково-популярний
фантастика відсутня
етнографічний

3. В якій п'єсі зустрічаємо названих дійових осіб: донья Соль і герцог де Сильва?

„Дика качка”
„Ляльковий дім”
„Ернані”
„Розбійники”
„Смерть у Венеції”

4. У цій літературі романтизму пройшов становлення жанр морського роману:

англійська
французька
італійська
російська
США

5. Творчу полеміку-змагання з В. Шекспіром веде...

М. Метерлінк
Г. Ібсен
Б. Шоу
О. Вайлд
Дж. Джойс

6. Мистецька „експансія” в період модернізму триває з регіону...

Південної Європи
Африки
Австралії
Скандинавії
Північної Америки

(9 тестів з 2-3 правильними відповідями)

1. Найвідоміші дослідники в галузі літературної міфотворчості:

Т.Денисова
Г.Сиваченко
Н.Фрай
Є.Мелетинський
М.Жулинський

2. У добу романтизму зароджуються (матричні):

історичний роман
детектив
публіцистична повість
новела
любовний роман

3. Твори про Мазепу належать...

Ф.Р. де Шатобріану
Дж.Г.Байрону
Китсу
Ю.Словацькому
Е.А.По

4. До байронічної течії романтизму належать...

Г. Гайне
Г. Лонгфелло
М. Лермонтов
А. Міцкевич

- Дж. Г. Байрон
5. Перу Г. Флобера належать твори...
- „Виховання почуттів”
 - „Юлія, або Нова Елоїза”
 - „Пані Боварі”
 - „Проста душа”
 - „Пан”
6. До пенталогії про Шкіряну Панчоку Дж. Ф. Купера належать романи...
- „Мобі Дик”
 - „Вірнопідданий”
 - „Останній з могікан”
 - „Звіробій”
 - „Прерія”
 - „І один у полі воїн”
7. Назвіть західноєвропейських символістів.
- Ф. Стендаль
 - П. Верлен
 - О. Блок
 - А. Рембо
 - М. Метерлінк
 - Е. Золя
8. На захист корінного населення Америки свого часу стають...
- В.Ірвінг
 - Е.А.По
 - Дж.Ф.Купер
 - В.Вітмен;
 - Г.Мелвілл.
 - Г. Лонгфелло
9. Укажіть риси, властиві мистецтву модернізму.
- Трагічний розрив між мрією й реальністю і синтез мистецтв
 - Адекватне, достовірне відображення життя
 - Вихід на перший план міфу й міфотворчості
 - Тісний зв'язок із мистецтвом Просвітництва
 - Зосередженість на внутрішньому світі героя
 - Утвердження самоцінності мистецтва, синтез мистецтв

(9 питань відкритого типу)

1. Що в перекладі означає ім'я Есмеральда? (Смарагд).
2. „Євангелієм ХІХ ст.” називають роман... (В. Гюго „Знедолені”).
3. „Літературним батьком” Е. А. По став... (Е. Т. А. Гофман)
4. Цей роман Ч. Діккенса виріс із жартівливих підписів до малюнків художника Роберта Сеймура і приніс письменникові славу і любов читачів. («Посмертні записки Пиквікського клубу»).
5. Зразком та іконою для Жульєна Сореля з роману Ф. Стендаля „Червоне і чорне” є... (Наполеон).
6. Назвіть есе Ф. Стендаля, в якому він виклав класифікацію різновидів почуття, яке вважав найважливішим у житті. („Про кохання”).
7. Постать філософа, визначальна для мистецтва модернізму (Ф. Ніцше).
8. З іменем Е. Золя асоціюється ця течія модернізму. (Натуралізм).
9. Індивідуальний стиль Кнута Гамсуна визначають так. (Психологічний імпресіонізм).

Екзамен (40 тестових питань). Приклади:

1. “Новими казками” свої твори називав:
 - Гофман
 - Новалис
 - Гельдерлін
 - Гайне
 - Андерсен
2. Вальтерскоттівський романтизм є....
 - універсальним
 - гротескно-фантастичним
 - історичним
 - соціально-утопічним
 - несамовитим
3. Шеллі і Кітс – це романтики...
 - німецькі
 - французькі
 - англійські
 - італійські
 - іспанські

Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять

Практичне заняття № 1

Тема: Романтизм як творчий метод і літературний напрям

План

1. Романтизм як творчий метод.
 - a. Історичні передумови виникнення романтизму. Світоглядні засади романтизму, його естетика і поетика.
 - b. Формування романтизму як творчого методу, генетичний зв'язок із сентименталізмом і преромантизмом.
 - c. Особливості відображення дійсності у творах романтиків. Суть романтичного двосвіту.
 - d. Своєрідність романтичної типізації.
 - e. Романтичний ідеал. Поняття романтичного героя (його типи).
2. Романтизм як літературний напрям.
 - a. Романтична концепція і світогляд письменника.
 - b. Національна своєрідність розвитку романтизму в окремих країнах.
 - c. Романтизм і національна літературна традиція.
 - d. Періодизація розвитку романтизму в літературі та його типологія (коротка характеристика течій).
3. Естетичні досягнення романтизму, його новаторство і значення у світовому літературному процесі.
 - a. Романтичне “відкриття особистості” та його значення в літературі.
 - b. Сутність романтичного історизму.
 - c. Романтизм і фольклор.
4. Романтизм – закономірна ланка в розвитку світового літературного процесу. Романтизм і реалізм: характер співіснування в літературі XIX ст. і не тільки.

Завдання: Законспектувати “Передмову до “Кромвеля” Віктора Гюго (зібрання його творів у 15 т., т.14).

Література

1. Анастасьєв М. Етюди про американську літературу // Вікно в світ. – 1999. – № 4. – С.6-110.
2. Англійська балада як улюблений жанр романтиків // Дзвін. – 2000. – № 7. – 129-136.
3. Берковский Н.Я. Романтизм в Германии. – СПб.: Азбука-классика, 2001. – 512 с.
4. Грешных В.И. Ранний немецкий романтизм: фрагментарный стиль мышления. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1991. – 144 с.
5. Зверев А.М. Американский романтизм // История литературы США. Т.2. Литература эпохи романтизма. – М.: Наследие, 1999. – С.13-51.
6. Литературные манифесты западноевропейских романтиков / Сост. А.Дмитриев. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – 683 с.
7. Лімборський І.В. На підступах до романтичного типу художнього мислення: преромантизм в європейських літературах // Укр. літ. в загальноосв. школі. – 2004. – № 1. – С.53-56.
8. Наливайко Д. Гельдербезький гурток романтиків // Вікно в світ. – 1999. – № 1. – С.93-99.
9. Наливайко Д. Ієнський гурток романтиків // Вікно в світ. – 1999. – № 1. – С.115-118.
10. Наливайко Д. Німецький романтизм // Вікно в світ. – 1999. – № 1. – С. 90-93.
11. Павличко С. Философская поэзия американского романтизма: Эмерсон, Уитмен, Дикинсон. – К.: Наук. думка, 1988. – 227 с.
12. Рада І.М. Американський романтизм у літературі та живописі: Навч. посібник для студ.-філологів і вчителів зарубіжної літ-ри. – Миколаїв: МННЦ ОНУ ім. І.Мечникова; Одеса: Тов. Від, 2001. – 122 с.
13. Соловьёва Н.А. У истоков английского романтизма. – М.: Изд-во МГУ, 1988. – 230 с.

Практичне заняття № 1 (ч. II)
Роман Е.Т.А.Гофмана “Життєві погляди kota Мурра”

План

1. Місце роману “Життєві погляди kota Мурра” у творчості Е.Т.А.Гофмана. Історія написання твору.
2. Основна проблематика “Життєвих поглядів kota Мурра”.
 - 2.1. Сатирична спрямованість роману, його соціальна проблематика. Зігхартсвейлер та його мешканці. Німецька дійсність в алегоричному зображенні “суспільства” котів і собак.
 - 2.2. Сутність філістерства в розумінні Е.Т.А.Гофмана.
 - 2.3. Естетичний ідеал письменника, своєрідність його втілення у творі.
Постать Йоганнеса Крейсера в образній системі роману.
 - 2.4 Двосвіт у “Життєвих поглядах kota Мурра” та його філософські основи.
Своєрідність типізації.
 - 2.5. Проблема мистецтва та його місця в житті людини. Авторська позиція в романі.
3. “Життєві погляди kota Мурра” Е.Т.А.Гофмана як зразок романтичного синтетичного роману. Особливості жанру.
 - 3.1. Романтична естетика як художня основа твору.
 - 3.2. Особливості композиції роману, його багатоплановість і поліфонічність.
 - 3.3. Палітра художніх прийомів у творі. Фрагментарність і дисонанс як принципи організації оповідання.
 - 3.4. Роль романтичної іронії в романі.

Література

1. Берковский Н.Я. Романтизм в Германии. – СПб.: Азбука-классика, 2001. – 512 с.
2. Литературные манифесты западноевропейских романтиков / Сост. А.Дмитриев. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – 683 с.
3. Наливайко Д. Гельдербезький гурток романтиків // Вікно в світ. –1999. – № 1. –С.93-99.
4. Свердлов М. Романтический гротеск: Гофман // Литература. – 2004. – № 4. – С.6-8.
5. Тертерян И.А.Романтизм // История всемирной литературы: В 9 т.Т.6 / АН СССР. Ин-т мировой лит. им. А.М.Горького. – М.: Наука, 1989. – С.16-27.
6. Фюман Франц. Эрнст Теодор Вильгельм Амадей Гофман // Встреча. Повести и эссе: Сборник / Пер. с нем.: Составл. М.Рудницкого; Предисл. и коммент. А.Гугнина. – М.: Радуга, 1983. - С. 419-434.
7. Художественный мир Гофмана. – М., 1982.

Практичне заняття № 2

Тема: Романтична драма В.Гюго “Ернані”

План

1. Ідейно-художні особливості романтичної драми.
2. В.Гюго як теоретик і “практик” драматургії.
3. Світ “Ернані” В.Гюго.
 - 3.1. Характер драматичного конфлікту.
 - 3.2. Принципи побудови образів (їх характеристика) і сюжету. Умовний демократичний герой.
 - 3.3. “Місцевий колорит”, ліризм; соціальне викриття та публіцистичність на тлі романтичного історизму.
4. Значення драматургії В.Гюго в контексті розвитку естетики романтизму.

Література

1. Аникст А.А. История учений о драме: история драмы на Западе в первой половине XIX века. Эпоха романтизма. – М., 1980.
2. Наливайко Д.С. Віктор Гюго: Життя і творчість. – К., 1976.

Практичне заняття № 3

Тема: Історичний роман Вальтера Скотта “Айвенго”

План

1. Питання про творчий метод Вальтера Скотта.
2. Проблема історизму в літературі. Особливості історизму Вальтера Скотта.
3. Тематика і проблематика роману “Айвенго”.
 - 3.1. Тематична єдність роману. Особливості побудови сюжету.
 - 3.2. Способи створення історичної атмосфери у творі.
 - 3.3. Зображення соціальних відносин.
4. Образна система “Айвенго”.
 - 4.1. Принципи побудови системи образів.
 - 4.2. Місце і роль образу Айвенго.
 - 4.3. Жіночі постаті у творі.
 - 4.4. Особливості зображення історичних діячів.
 - 4.5. Народ у романі Вальтера Скотта.
5. Особисті стосунки та історичні події, їх зв'язок і взаємовплив. Проблема рушійних сил історичного процесу.
6. Авторська позиція в романі “Айвенго”.

Романтична атмосфера та реалістичні елементи у творі.
7. Новаторство Вальтера Скотта як творця історичного роману. Постать “шотландського чарівника” у світовій (та українській) літературі.

Література

1. Дайчес Д. Сэр Вальтер Скотт и его мир: Пер. с англ. – М., 1987.
2. Пирсон Х. Вальтер Скотт. – М., 1983.

Практичне заняття 4

Тема: „Комедія помилок” у романі В.Теккеря „Ярмарок марнославства”

План

1. Періодизація творчості В.Теккеря. Філософія, естетика митця.
2. Роман «Ярмарок марнославства»: проблемно-тематичний комплекс, принципи композиції, жанрове тяжіння.
3. Система образів роману. Особливості образотворення.
4. Сюжетні лінії „Ярмарку марнославства”.
5. Новаторство В.Теккеря як прозаїка.

Література

1. Авраменко Е.И. Художественный историзм романа К.М.Теккеря «Ярмарка тщеславия» и деталь исторического колорита// Науч. докл. высш. шк. Филол. науки. – 1987. – №5. – С. 75 – 79.
2. Авраменко Е. Художественный историзм романа У.Теккеря «Ярмарка тщеславия» //Филологические науки. – 1987. – №5. – С. 75 – 80.
3. Аникин Г., Михальская Н. Уильям Теккерея История английской литературы. – М.: Высшая школа, 1985. – С. 232–238.
4. Вахрушев В. С. Концепция игры в творчестве Теккеря // Науч. докл. высш. шк. Филол. науки. – 1984. – №3. – С. 24 – 31.
5. Вахрушев В.С. Творчество Теккеря в мировом литературном процессе // Науч. докл. высш. шк. Филол. науки. – 1991. – №1. – С. 38 – 44.
6. Вахрушев В.С. Творчество Теккеря. – Саратов: Из-во Сарат. ун-та, 1984. – 150 с.
7. Гениева Е.Ю. «С насмешливым умом и добрым сердцем...»: К 175-летию со дня рождения У.М.Теккеря // Иностранная литература. – 1986. – №1. – С. 184 – 191.
8. Плавущька І. «Ярмарок Суети» Вільяма Теккеря як знаковий твір англійської сатиричної літератури ХІХ століття // Мандрівець. – 2005. – №2. – Березень-Квітень.

9. Соколянський М. Исследования поэтики Теккерея // Вопросы литературы. – 1985. – №9. – С. 250 – 255.
10. Теккерей в воспоминаниях современников: биография отдельного лица. – М.: Худож. лит., 1990. – 527 с. Урнов М. В. Уильям Мейкпис Теккерей и его «Ярмарка тщеславия» (Роман без героя) // Урнов М.В. Вехи традиции английской литературе. – М., 1986. – С. 141 – 157.
11. Теккерей У.М. Творчество. Воспоминания. Библиографические разыскания. – М.: Из-во «Кн. палата», 1989. – 481с.

Практичне заняття № 5 **Особистість і світ у романі Чарльза Діккенса „Домбі і син”**

План

1. Морально-естетичний ідеал і його функція в творчості Ч. Діккенса.
2. Сюжетно-композиційні особливості роману «Домбі і син».
3. Проблематика твору у світлі морального та естетичного ідеалів письменника.
4. Система образів роману. Містер Домбі і його світ. Поль і Флоренс.
5. Роль щасливого фіналу в поетиці диккенсівського роману.

Література

1. Білик Н. «Великою була його слава» (К.Г.Честертон). До 200-річчя з дня народження Ч.Діккенса // Зарубіжна література. Шкільний світ. – 2012. – №6. – С. 24 – 27.
2. Бовсунівська Т. Чарльз Діккенс & ідеологема «Стара добра Англія» // Зарубіжна література в школах України. – 2012. – №6. – С. 52 – 55.
3. Громова Н. Истори одного холодного дома. (Семейная жизнь Ч.Диккена) // Семья и школа. – 2003. – №4. – С. 24 – 25.
4. Ковбасенко Ю. Чарльз Діккенс (1812 – 1870) // Тема. – 2002. – №2. – С. 64 – 67.
5. Мандельштам О. Домби и сын // Тема. – 2000. – №2. – С. 86.
6. Міщук В. Художній світ Чарльза Діккенса. Матеріали до вивчення творчості англійського класика // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 1996. – №2. – С. 26–28.
7. Пронкевич О. Застосовувати різні прийоми осягнення тексту. (Матеріали до вивчення роману «Домбі і син» Ч.Діккенса) // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1999. – №10. – С. 51–55.
8. Султанова Ю. Принципы добра. Художественный мир Ч.Диккенса // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2001. – №9. – С. 51–54.
9. Троллоп Т.А. Что я помню: (К 175-летию со дня рождения Ч.Диккенса) // Иностранная литература. – 1987. – №2. – С. 226–233.
10. Урнов М. Великий романіст Чарльз Діккенс // Урнов М.В. Вехи традиции в английской литературе. – М., 1986. – С. 90–141.
11. Цыбульская В. Жанровое своеобразие романа Ч.Диккенса «Тяжелые времена» // Филологические науки. – 1987. – №2. – С. 22–27.

Практичне заняття № 5(ч. II) **Проблемно-тематичний комплекс роману О. де Бальзака «Батько Горіо»**

План

1. Структура «Людської комедії» О. де Бальзака, місце в ній роману «Батько Горіо».
2. Історія написання роману. Зв'язок О. де Бальзака з сучасною йому літературою, її відображення в романі («шалена література», готичний роман, роман Вальтера Скотта).
3. Композиційна структура роману.
 - 3.1. «Поліцентризм» роману.
 - 3.2. Основні сюжетні лінії, специфіка конфлікту.

3.3. Особливості зображення часу і простору.

4. Тема загибелі безкорисливого почуття в романі.
5. Образ Растиньяка та його роль у композиції роману.

5.1. Взаємини з батьком Горію.

5.2. Растиньяк і віконтеса де Босеан та Вотрен.

6. Реалістична майстерність О. де Бальзака в описі пансіону Воке та його мешканців.

Завдання

- Підготуйте повідомлення на тему: «Бальзак і Україна».
- З'ясуйте значення реалізму, розкрийте засоби творення реалістичного характеру.
- Визначте зв'язок між романами «Батько Горію» і «Гобсек».

Питання для дискусії

- Як сімейні стосунки у романі «Батько Горію» замінюються стосунками грошовими?
- У чому спільність поглядів віконтеси де Босеан і каторжника Вотрена?

Література

16. Бальзак в воспоминаниях современников / Вступ. ст. И.Лилеевой. – М.: Худож. лит., 1986. – 559 с.
17. Ганич Н. Женщины в творческой судьбе Оноре де Бальзака / Н. Ганич // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2009. – № 6. – С. 59 – 64.
18. Гладишев В. В. «Психологічна реконструкція характеру» головного героя повісті Оноре де Бальзака «Гобсек» / В. В. Гладишев, А. А. Веселкова // Зарубіжна література в школі. – 2009. – № 1. – С. 20 – 26.
19. Матвійшин В. Українські шляхи Оноре де Бальзака // Український літературний європеїзм : моногр. / В.Матвійшин. – К., 2009. – С. 198–205; або: Зарубіжна література в школах України. – 2009. – № 2. – С. 2–7.
20. [Поезії про Бальзака] // Тема. – 2000. – №2. – С. 86–88.
21. Швець В.В. «Голландець», гідний пензля Рембрандта, чи «філософ цинічної школи»? / В. В. Швець // Зарубіжна література в школах України. – 2007. – № 8. – С. 50–55.

Практичне заняття № 6

Пристрасть і злочин у романі Ф. Стендаля «Червоне і чорне»

План

1. Історія написання роману (прототипи, конкретно-історичне тло, відношення письменника до XIX ст., суть підзаголовку). СENS назви роману.
2. Жанрово-композиційні особливості роману «Червоне і чорне». Психологізм Стендаля.
3. Прикмети доби у духовному складі і поведінці Жюльєна: вплив революційних подій, ставлення до Наполеона, уявлення юнака про щастя, засоби розкриття внутрішнього життя героя.
4. Образи Луїзи де Реналь і Матильди де Ла-Моль як відображення естетичних ідеалів Стендаля.

Завдання

Дослідіть фільмографію роману Стендаля «Червоне і Чорне».

Питання для дискусії

1. Які епізоди роману ви вважаєте ключовими?
2. Як змінюється Сорель після злочину і суду? Чому він не робить спроби урятувати своє життя?

Література

1. Андрие Р. Стендаль, или Бал-маскарад / Р. Андрие ; пер. с фр.; послесл. и ком. Я. Богданова. – М.: Прогресс, 1985. – 288 с.
2. Мильчина В. Один Стендаль и много романтизм: Конференция «Стендаль и романтизм: Романтическая Европа во время Стендаля» (Гренобль, 28–30 января 2009 г.) / В. Мильчина // Новое литературное обозрение. – 2009. – № 3. – С. 416 – 428.

3. Ружеви́ч Т.М. У погоню за щастям. За романом Стендаля «Червоне і чорне» / Т. М. Ружеви́ч, Я. І. Ружеви́ч // Зарубіжна література в школах України. – 2006. – № 7 – 8. – С. 22–24; Всесвітня література та культура. – 2008. – № 4. – С. 2 – 5.

Практичне заняття № 6 (ч. II) **Роман Г. Флобера «Пані Боварі»: конфлікт мрії й реальності**

План

1. Задум роману «Пані Боварі». Сенс підзаголовку. Соціально-побутове тло в романі.
2. Сюжет, особливості композиції твору.
3. Головні персонажі роману.
 - 3.1. Емма Боварі. Сутність і причини трагедії Емми.
 - 3.2. Шарль Боварі. Принципи зображення характеру.
 - 3.3. Родольф, Леон. Їх роль у житті Емми.
 - 3.4. Пан Оме. Значення і символіка цього образу.
4. Ідейний сенс роману. Реалізм Флобера. Прихована полеміка з романтизмом у романі «Пані Боварі».

Завдання

З'ясуйте особливості сценографії та фільмографії образу Емми Боварі.

Питання для дискусії

- У чому, на вашу думку, трагедія Емми Боварі?
- Як ви розумієте поняття «боваризм»?

Література

1. Андронік А. Від Емми до Фелісіте. Герої Г.Флобера крізь призму жанрового живопису // Зарубіжна література. – 2001. – №35. – С. 3 – 4.
2. Всеблаженство буття в собі та злиденність його сенсу. Історія психології та психологія спокуси. Г. Флобер (1821–1880), А. Франс (1844–1924) // Історія психології: ХІХ – початок ХХ століття: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. – К., 2007. – С. 493–499.
3. Єременко О. У полоні романтичних уявлень, або Обережно: боваризм // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1999. – №7. – С. 42 – 45.
4. Мацевко Л. Всупереч літературознавчій традиції (переосмислення ролі та місця жінки в суспільстві у творах Флобера і Винниченка) // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2000. – №2. – С. 45 – 47.
5. Наливайко Д. Роман, що започаткував новітню прозу // Флобер Г. Пані Боварі. Проста душа. – Х.: Фоліо, 2002. – С. 3 – 18.
6. Ніколенко О. Густав Флобер // Тема. – 2005. – №3 – 4. – С. 9–37.
7. Суслowa В. Аналіз художнього твору в аспекті психології головного героя на прикладі романів Стендаля, Бальзака, Флобера / В. Суслowa // Зарубіжна література (Шкільний світ). – 2012. – №15. – С. 34–35.
8. Фінчук Г.В. «Дві речі підтримують мене – любов до Літератури і ненависть до Буржуа...» Творчість Гюстава Флобера / Г. В. Фінчук // Зарубіжна література в школах України. – 2007. – № 8. – С. 37–41.
9. Фінчук Г. В. Любов і ненависть Гюстава Флобера / Г. В. Фінчук // Всесвітня література та культура. – 2008. – № 4. – С. 21–25.

Практичне заняття № 7 **Поезія французького символізму 70–90-х рр. ХІХ ст.** **(П. Верлен, А. Рембо, С. Малларме)**

План

5. Передмови виникнення символізму у французькій поезії та його основні риси.
6. Поетична практика французького символізму та її особливості.
 - 6.1. Внесок П. Верлена в розвиток символістської поезії. Таємниця верленівської

- осені (асоціативний аналіз «Осінньої пісні»)
- 6.2. Місце творчості А. Рембо в символістській поезії. Образна система, філософія мистецтва у поезії «П'яний корабель»
 - 6.3. Роль поетичної спадщини С. Малларме в розвитку французької поезії. Блакить як один із лейтмотивних образів поета (поезія «Блакить»).
 7. Значення теорії та практики символізму для подальшого розвитку європейської літератури.
 8. Вплив поезії французького символізму на українських митців.

Завдання

1. Підготувати тексти П. Верлена («Поетичне мистецтво». «Осіння пісня». «Забуті арієти», «Так тихо серце плаче...». «Тихе небо понад дахом»); А. Рембо («Відчуття». «П'яний корабель». «Голосівки». «Моя циганерія». «Вороння». «Рожево плакала зірниця...»); С. Малларме («Дар поезії». «Блакить». «Лебідь»).
2. Схарактеризуйте філософські засади символізму.
3. Підготувати повідомлення на тему: «Французькі символисти українською та російськими мовами. Особливості перекладу».
4. Вивчити поезію напам'ять. (За вибором студентів. Не менше 5 строф).
5. Проілюструвати поетичні тексти митців.
6. Підготувати повідомлення на тему: «Символізм у живописі».
7. Висловіть власне судження на тему «Музичність» «Осінньої пісні» П. Верлена в українських перекладах».
8. Напишіть твір-мініатюру «Світ у поезії французьких поетів-символістів».
9. Підготуйте аналіз поезії П. Верлена, А. Рембо, С. Малларме.

Питання для дискусії

1. Чому саме П. Верлена було обрано «королем» символістів?
2. У чому полягає концепція «яновидіння» А. Рембо? В яких поезіях вона якнайкраще виражена?
3. Що стало емоційним підґрунтям поезії А. Рембо? Наведіть приклади.
4. У чому розкривається новаторство С. Малларме?

Література

25. Гандреас-Екшмідт К. Компаративний аналіз західноєвропейської (Поль Верлен) і української (Павло Тичина) модерністської поезії / К. Гандреас-Екшмідт, Ю. Романенко // Дивослово. – 2010. – № 5. – С. 10 – 17.
26. Гордеева А. «Музыкальность» Верлена как проблема поэтического перевода / А. Гордеева // Вопросы литературы. – 2010. – № 2. – С. 204 – 224.
27. Діденко Т. Поль Верлен. Життєвий і творчий шлях. «Поетичне мистецтво» – віршовий маніфест символізму. Таємниця верленівської «Осінньої пісні» / Т. Діденко // Зарубіжна література в школі. – 2011. – № 22. – С. 10 – 17.
28. Ленарт В. «Нехай потішить вас маленький скромний дар...» Поглиблений аналіз поезії Поля Верлена / В. Ленарт, Н. Личманюк, В. Луцейко // Всесвітня література та культура. – 2011. – № 1. – С. 30–33.
29. Назарець В. М. Васильєв Є., Пелех Ю. Перлини творчого спадку Артюра Рембо / В. М. Назарець, Є. М. Васильєв, Ю. В. Пелех // Зарубіжна література в школах України. – 2006. – № 2. – С. 2–4.
30. Назарець В., Васильєв Є., Пелех Ю. Поль Верлен: найперше – музика у слові / В. М. Назарець, Є. М. Васильєв, Ю. В. Пелех // Зарубіжна література в школах України. – 2006. – № 1. – С. 7 - 9.
31. Наливайко Д. Французький символізм як зміна метамови європейської поезії // Слово і час. – 1998. – № 8. – С. 23 - 27.
32. Ніколенко О. «Вже нічого більше – хочу тільки флейти...». Поезія Поля Верлена // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2000. – № 1. – С. 45-49.
33. Ніколенко О. Поезія французького символізму: Шарль Бодлер, Поль Верлен, Артюр Рембо: Посібник для вчителя / О. М. Ніколенко. – Харків : Ранок; Веста, 2003. – 144 с.
34. Ніколенко О. Поль Верлен // Тема. – 2005. – № 3-4. – С. 165-184.

35. Ніколенко О. Стефан Малларме // Тема. – 2005. – №3-4. – С. 198 - 212.
36. Обломиевский Д. Артюр Рембо (французский символизм) // Обломиевский Д. Французский символизм. – М.: Наука, 1973. – С. 183 – 228.
37. Рильський М. «Є така поезія Верлена» // Тема. – 2000. – №2. – С. 93 – 94.
38. Семенюк О. Своєрідність творчості Артюра Рембо / О. Семенюк // Всесвітня література та культура. – 2011. – № 1. – С. 25 – 30; Зарубіжна література в школах України. – 2008. – № 10. – С. 59 – 64; Зарубіжна література в школах України. – 2008. – № 10. – С.59 – 64.
39. Фонова Е. «... Где предыдущий план в изнеможении»: Рембо как продолжатель Бодлера / Е. Фонова // Инновации в образовании. – 2007. – № 8. – С. 70 – 79.

Практичне заняття № 7 (ч. II) Новелістика Гі де Мопассана

План

1. Гі де Мопассан – класик соціально-психологічної новели.
2. Художня мікромодель французького суспільства періоду Франко-прусської війни у новелі «Пампушка».
 - 2.1. Історія створення новели.
 - 2.2. Особливості композиції.
 - 2.3. Система образів.
 - 2.4. Майстерність психологічної деталі та роль пейзажу в новелі.
3. Глибина психологізму у створенні персонажів новели «Мадемуазель Фіфі».
4. Проблема материнства у новелі «Мати виродків».
5. «Намисто» як зразок оповідання-міркування.
6. Вплив французького письменника на розвиток жанру новели.

Завдання

1. Опрацювати визначення новели за «Літературознавчою енциклопедією: У двох томах. Т. 2 / Авт.-уклад. Ю.І.Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – С. 128 – 129.
2. Підготувати повідомлення на тему:
 - 2.1. «Жанр новели у світовій літературі».
 - 2.2. Роман Гі де Мопассана «Любий друг». Особливості проблематики.
3. Прочитайте новелу П. Меріме «Арсена Гійо». У чому спільність та відмінність «Арсени Гійо» Меріме та «Пампушки» Мопассана.
4. Прочитайте висловлювання Ф. Ніцше та О. Вайльда про Гі де Мопассана. На які особливості таланту французького письменника вони звернули особливу увагу?

«Я отнюдь не вижу, в каком столетии истории можно было бы собрать столь интересных и вместе с тем столь деликатных психологов, как в нынешнем Париже: называю наугад – ибо их число совсем не мало – господи Поль Бурже, Пьер Лоти, Анатолий Франс, Жюль Леметр или, чтобы назвать одного из сильной расы, истого латинянина, которому я особенно предан – Ги де Мопассан»

Фридрих Ницше

«Ги де Мопассан, обладающий тонкой, язвительной иронией и ярким, живым стилем, срывает с жизни последние лоскутки, еще скрывающие ее убожество, и показывает ее гноящиеся язвы. Он пишет мрачные маленькие трагедии, в которых все действующие лица нелепы и смешны, или горькие комедии, заставляющие смеяться вот уже поистине до слез»

Оскар Уайльд

5. Прокоментуйте висловлювання Е. Золя та А. Чехова про Гі де Мопассана.

«Мы знавшие его, сохраним в нашей душе его яркий и трагически образ. А впоследствии те, которые будут знать его только благодаря его произведениям, полюбят его за вечную песнь любви, которую он пел жизни».

Эмиль Золя

«Он, как художник, поставил такие огромные требования, что писать по старинке сделалось уже невозможным»

Антон Чехов

Література

1. Данилин Ю. Мопассан. Критико-биографический очерк. – М.: Худож. лит., 1951. – 236 с.
2. Евнина Е.М. Мопассан // Евнина Е.М. Западноевропейский реализм на рубеже XIX – XX веков: М.: Наука, 1967. – С. 42 – 80.
3. Лану А. Мопассан. – М.: Молодая гвардия, 1971. – 392 с.
4. Матвійшин В. «Гірка правда» Гі де Мопассана і розвиток психологічної прози в Україні // Український літературний європеїзм : моногр. / В.Матвійшин. – К., 2009. – С. 233 – 240.
5. Матюшкіна Т. Жанр новели у світовій літературі // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2012. – №6. – С. 2–13.
6. Мениаль Э. Ги де Мопассан / Э. Мениаль; Перевод с французского А. Чеботаревской. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1999. – 320 с.
7. Раскин Б. Ги де Мопассан // Писатели Франции. – М.: Просвещение, 1964. – С. 520–544.
8. Соловцова І. Гі де Мопассан – неперевершений майстер реалістичної новели другої половини XIX ст. // Зарубіжна література. – 2004. – №11 – 12. – С. 20 – 26.
9. Трыков В. Новелла Мопассана «Пышка» / Трыков В. Зарубежная литература конца XIX – начала XX веков: Практикум / Отв. ред. В.А. Луков. – М.: Флинта: Наука, 2001. – С. 19 – 18.
10. Філатова О. Прагматичні моделі буття Жоржа Дюруа та Степана Радченка (на матеріалі романів Гі де Мопассана і В. Підмогильного) / О. Філатова, А. Теребей // Науковий вісник Миколаївського державного педагогічного університету: Збірник наукових праць. – Миколаїв, 2009. – Випуск 22 : Філологічні науки. – С. 173 – 179.
11. Штейн А.Л. Мопассан // Штейн А. История французской литературы. – М.: Просвещение, 1988. – С. 246 – 251.

Практичне заняття № 8

Філософія Оскара Вайлда в романі «Портрет Доріана Грея»

План

1. Місце роману «Портрет Доріана Грея» у творчості О.Вайлда. Історія створення роману.
2. «Портрет Доріана Грея» О.Вайлда як зразок інтелектуального роману. Філософські, естетичні та моральні проблеми у творі. Стилєві домінанти твору.
3. Естетичні погляди О.Вайлда та їхнє втілення у романі «Портрет Доріана Грея»:
 - 3.1. Роль образу художника Безіла Холлуорда у розумінні авторського задуму.
 - 3.2. Місце актриси Сибілли Вейн у художній концепції роману.
 - 3.3. Образ лорда Генрі Уоттона та його значення в реалізації авторського задуму.
 - 3.4. Образ Доріана Грея в художній концепції твору
4. Художні функції парадоксу, фантастики, гротеску, іронії та сатири в романі.

Завдання

1. З'ясуйте значення таких понять, як «естетизм», «дендизм», «новий гедонізм», «моралізм».
2. Підготуйте повідомлення на тему: «Братство прерафаелітів та його вплив на розвиток образотворчого мистецтва»; «Фільмографія роману О.Вайлда «Портрет Доріана Грея».
3. За вибором студентів написати:
 - есе «Мої враження від прочитання роману О.Вайлда «Портрет Доріана Грея»;
 - твір-роздум «Проблема краси і моралі та її втілення в романі О.Вайлда «Портрет Доріана Грея»;
 - твір-мініатюру «Чи була невідворотною духовна деградація Доріана Грея»;
4. Висловіть судження про таку думку О.Вайлда: «Кожна людина бачить свої власні гріхи в Доріанових».
5. Подумайте і напишіть, які вади сучасного суспільства відображаються в образі Доріана Грея.
6. Доберіть цитати до образу Доріана Грея, лорда Генрі, художника Безіла.
7. Співставте образи Безіла Холлуорда та лорда Генрі Уоттона. Як вони співвідносяться один з

одним?

Питання для дискусії

1. Чи вбачаєте ви паралелі між історією Доріана та легендою про доктора Фауста? Чи уклав Доріан Грей угоду з дияволом?
2. Чому в кінці роману Доріан вирішує знищити портрет?
3. Чому роман називається не «Доріан Грей», а «Портрет Доріана Грея»?

Література

1. Бачук Т. Гімн естетизму чи естетична антиутопія? // Всесвітня літ. в сучасній школі. – 2012. – № 2. – С.9–12.
2. Бандровська О. Модернізм між минулим і майбутнім: антропологічний дискурс англійського роману : моногр. / Ольга Бандровська. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014 – 444 с.
3. Гладишев В. Доріан Грей – приречений чи винний? Спроба «психологічної реконструкції» характеру (Оскар Вайльд) / В. Гладишев, А. Веселкова // Зарубіжна література в школах України. – 2009. – № 3. – С. 57 – 62.
4. Гладишев В. Літературознавчий контекст – засіб виявлення своєрідності естетизму О. Вайльда. Етюд «Оскар Вайльд» К. Чуковського / В. Гладишев // Всесвітня літ. та культура. – 2009. – № 3. – С. 2–4.
5. Назарець В., Васильєв Є., Пелех Ю. Оскар Уайльд і мораль Доріана Грея // Зарубіжна література в школах України. – 2006. – №7–8. – С. 11 – 15.
6. Новик С. Уайльд і його роман «Портрет Доріана Грея» // Всесвітня література. – 2003. – №6. – С. 32-33.
7. Петренко Л. Проблема духовної деградації головного героя в романі Оскара Вайльда «Портрет Доріана Грея» // Зарубіжна література в школі (Основа). – 2005. – №13 – 14. – С. 30 – 31.
8. Ржевська З. Естет чи мораліст? О.Вайльд «Портрет Доріана Грея» // Зарубіжна література. – 2007. – №10–11 (506–507). – С. 7 – 10.
9. Скобельская О. Скандальные произведения мировой литературы. «Баллада Редингской тюрьмы» Оскара Уайльда // Зарубіжна література в школах України. – 2009. – № 3. – С. 54 – 55.
10. Штанько Л. Оскар Вайльд та роман «Портрет Доріана Грея» // Зарубіжна література. – 2007. – №10–11 (506 – 507). – С. 11 – 14.

Практичне заняття № 9 **Особливості п'єси Бернарда Шоу. «Пігмаліон»**

План

1. Новаторство Б. Шоу в царині драматургії.
2. Історія створення, міфологічна основа, сценічна історія п'єси «Пігмаліон».
3. Жанрово-тематична природа п'єси
4. Проблематика «Пігмаліону» (соціальна, моральна, проблеми науки). Конфлікт п'єси.
5. Сюжетно-композиційна організація п'єси. Особливості композиції драми-дискусії: зав'язка (дія I і II) – розвиток дії (дія III і IV) – дискусія (дія V).
6. Дискусія і відкритий фінал.

Завдання

- З'ясуйте значення поняття «парадокс»
- Підготуйте фотовиставку, присвячену колишнім і сучасним виконавицям ролі Елізи Дулітл (Стела Патрик Кембелл, Одрі Гепберн, Наталія Сумська).
- Дослідіть особливості мови квіткарки в першій дії, її роль у розкритті драматургічного задуму.
- Укладіть словничок висловлювань Елізи Дулітл до моменту її навчання у Хігінса, доберіть до нього відповідну назву.
- Підготуйте інсценізацію «...Хто капелюшка поцупив, той і тітку вколошкав!»; виразне читання «в особах» сцени «Приїзд Елізи до Хігінса» (друга дія).

Питання для дискусії

- Чи мав рацію професор Хігінс, коли після знайомської підтримки зі сміттярем

припустився думки, що за їхньої підтримки Дулітл «Місяців через три ... міг би вже обирати між кабінетом міністрів і церковною кафедрою в Уельсі»?

- Чому Еліза не поділяє радощів Хігінса з приводу успішних відвідин посольського прийому і звинувачує професора в байдужості до її подальшої долі? Прокоментуйте таку репліку героїні: «Раніше я продавала квіти, а не себе. Тепер ви зробили з мене леді – і я здатна торгувати лише собою. Краще б ви залишили мене на вулиці!».
- Як, на вашу думку, складеться доля колишньої квітникарки?

Література

1. Васильєв Є. Історія Пігмаліона та Галатеї без «хеппі енду». До вивчення п'єси Б. Шоу «Пігмаліон» / Є. Васильєв // Зарубіжна література в школах України. – 2009. – № 4. – С. 30 – 32.
2. Гладишев В. Культурологічний контекст «викриває» професора Хігінса. П'єса Бернарда Шоу «Пігмаліон» / В. Гладишев // Зарубіжна література в школах України. – 2006. – № 4. – С. 8 – 11; Всесвітня література та культура. – 2006. – № 7 – 8. – С. 18 – 21.
3. Гусєв А. Квіти запізнитого кохання. «Пігмаліон», Бернард Шоу і місіс Кембл // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2004. – №1. – С. 13 – 15.
4. Коваленко В. Проблема соціальної несправедливості крізь призму п'єси Б. Шоу «Пігмаліон» / В. Коваленко // Зарубіжна література в школах України. – 2007. – №5. – С. 35 – 37.
5. Ковбасенко Ю. Джордж Бернард Шоу (1856 – 1950) // Тема. – 2002. – №2. – С. 103 – 105.
6. Назарець В., Васильєв Є. «У мені живе трагик, а поряд з ним клоун»: Сходження на драматургічний Олімп ірландця Бернарда Шоу / В. Назарець, Є. Васильєв // Зарубіжна література в школах України. – 2007. – № 1. – С. 58 – 61; Всесвітня література та культура. – 2009. – № 3. – С. 5 – 9.
7. Ніколенко О. Розвиток драматургії кінця ХІХ – ХХ століть / О. Ніколенко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2009. – № 5. – С. 42 – 47.
8. Ніколенко О., Шахова Н. Б. Шоу: «Справжній прогрес стане можливим, якщо ми... зможемо створити нових людей» // Всесвітня література в середніх навчальних закладах. – 2006. – № 4. – С. 38–41.
9. Трыков В. П'єса Бернарда Шоу «Дом, где разбиваются сердца» // Трыков В. Зарубежная литература конца ХІХ – начала ХХ веков: Практикум / отв. ред. В.А. Луков. – М.: Флинта: Наука, 2001. – С. 115–124.

Практичне заняття № 10

Драматургія Генріха Ібсена. «Ляльковий дім»

План

1. Умови виникнення та основні риси «нової драми».
2. Історія створення, сценографія та особливості критичної рецепції «Лялькового дому» Г. Ібсена.
3. Риси «нової драми» у п'єсі норвезького драматурга.
4. Образна система «Лялькового дому» (Нора і Торнвальд, Кристина Ліпне, Нільс Крогстад, доктор Ранк).
5. Символіка драми.

Завдання

- I. Інсценізувати уривок з драми «Ляльковий дім» (І сцена І дії – Нора та Хельмер).
- II. Підготувати повідомлення на тему: «Г.Ібсен як фундатор соціально-психологічної драми».
- III. Схарактеризувати взаємини героїв драми.
- IV. Написати твір на тему:
 - „Майбутнє Хельмерів”.
 - «Чому Нора покинула сім'ю?»;
 - «Чи можна будинок Хельмерів назвати «ляльковим»?».
- V. Підготуйте мультимедійну презентацію «Герої Г. Ібсена і світова художня культура». Використайте фрагменти художніх і мультиплікаційних фільмів знятих за творами письменника.

Література

1. Адмони В. Г. Генрик Ибсен: Очерк творчества / В. Г. Адмони. – 2-е изд., перераб. и доп. – Л.: Худож. лит., 1989. – 272 с.
2. Галка Л., Ціко І. Генрік Ібсен. «Ляльковий дім»: матеріали до вивчення / Л. Галка, І. Ціко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2008. – № 4. – С. 45 – 49.
3. Гладышев В. Две судьбы (Нора Хельмер и Кристина Линне) (творчество Ибсена Г.) / В.В.Гладышев // Зарубіжна література в школах України. – 2011. – № 1. – С. 11 – 14.
4. Гладышев В. Изучение пьесы Г. Ибсена «Кукольный дом» в контексте эстетики «новой драмы» / В. Гладышев // Освітнянські вітрила. Гуманітарний альманах. 2006. – Миколаїв, 2006. – №№ 3 – 4. – С. 84 – 98.
5. Градовський А. Картковий дім Торвальда. П'єса Генріка Ібсена «Ляльковий дім» / А. Градовський // Всесвітня література та культура. – 2010. – № 3. – С. 10 – 13.
6. Гуменна Г. Проблема вільного життєвого вибору людини за творами Г. Ібсена «Ляльковий дім» / Г. Гуменна // Зарубіжна література в школах України. – 2007. – № 4. – С. 41 – 43.
7. Ковбасенко Ю. Генрік Ібсен (1828 – 1906) // Тема. – 2002. – №2. – С. 82 – 85.
8. Палій Н. Проблема призначення жінки у драмі «Ляльковий дім» Г.Ібсена та повісті «Людина» О.Кобилянської // Тема. – 2005. – №1 – 2. – С. 181 – 185.
9. Щербина А. Порівняльна поетика європейської « нової драми»: Г. Ібсен «Ляльковий дім», В. Винниченко «Брехня» / А. Щербина // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2011. – № 10. – С. 35 – 40

Практичне заняття № 10 (ч. II)

Роман Кнута Гамсуна „Пан” як зразок світового психологічного імпресіонізму

План

1. Становлення індивідуального стилю Кнута Гамсуна.
2. Роман „Пан” у контексті ранньої творчості митця.
 - 2.1. Історія написання роману.
 - 2.2. Проблемно-тематичний комплекс роману. Система образів.
 - 2.3. Лейтенант Томас Глан: світовідчуження, відносини (Едварда, Єва), переживання. Пантеїзм.
 - 2.4. Психологічний імпресіонізм: аспекти виявлення.
3. Кнут Гамсун в Україні.

Література

1. Відлуння самотності: Кнут Гамсун та контекст українського модернізму / упоряд. Ю.Ємець-Доброносова. – К.: Факт, 2003. – 472 с.
2. Воронский А. Кнут Гамсун // Воронский А. Искусство видеть мир: Портреты. Статьи. – М.: Сов. писатель, 1987. – С.335-348.
3. Гамсун К. Из лекции "Норвежская литература"; О модной литературе // Писатели Скандинавии о литературе: сб. ст. / сост. К.Е.Мурадян. – М.: Радуга, 1982. – С.177-185.
4. Гамсун К. О бессознательной духовной жизни: Эссе // Литературное обозрение. – 1992. – №7-9. – С.64-72.
5. Гамсун Т. Кнут Гамсун – мой отец / пер. с норв. Л.Горлиной, О.Вронской; вступ. ст., коммент. Н.Будур. – М.: Терра-Книжный клуб, 1999. – 462 с.
6. Гурдуз А. Міфопоетична парадигма в українській та західноєвропейській “прозі про землю” кінця ХІХ - першої третини ХХ ст.: моногр. – Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2008. – 216 с.
7. Гурдуз А. Повість М.Коцюбинського “Тіні забутих предків” і роман К.Гамсуна “Пан” у порівняльно-типологічному висвітленні // Слово і Час. – 2003. – № 11. – С. 40-44).
8. Гурдуз А. Специфіка творчого стилю М.Коцюбинського в контексті західноєвропейського літературного процесу: норвезька паралель // Українська література в загальноосвітній школі. – 2003. – № 3. – С. 26-33.
9. Гурдуз А.І. Кнут Гамсун у сучасній Україні // Зарубіжна література в школах України. –

2005. – № 10. – С. 18-20.

10. Гурдуз А.І. Метагерой романів Кнута Гамсуна: динаміка пантеїстичного світосприймання: (Образи Нагеля (“Містерії”, 1892), Глана (“Пан”, 1894) та Ісака (“Соки землі”, 1917)) // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2004. – № 2. – С. 54-56.
11. Коллоэн И.С. Неизбежное крушение?: [О К.Гамсуне]: пер. с норв. Н.Федоровой // Иностранная литература. – 2005. – № 11. – С.221-230.
12. Сучков Б.Л. Кнут Гамсун // Сучков Б.Л. Собрание сочинений: В 3 т. – М.: Худож. лит., 1985. – Т.2. – С.483-522.

Самостійна робота 1

Художній світ Персі Біши і Мері Шеллі

(аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання).

План

1. Естетичний ідеал П.Б.Шеллі. «Захист поезії».
2. П. Б. Шеллі як знавець античності «Звільнений Прометей».
3. Драма «Ченчі»: проблематика и поетика.
4. Політичні вірші П.Б.Шеллі. «Англия. 1819».
5. Тема природи у творчості англійського поета.
6. «Франкенштейн»: проблематика і поетика роману Мері Шеллі.
7. Спадщина Персі Біши і Мері Шеллі українською мовою.

Завдання:

1. Проаналізуйте ряд поезій Шеллі.
2. Твори яких митців присвячені образу Прометея чи темі прометеїзму?

Література

1. Гудова С. Природа и человек в решении проблемы ответственности ученого за последствия своїх открытий в романе М.Шелли «Франкенштейн, или Современный Прометей». (Опыт детального тематического анали за теста художественного произведения) // Всесвітня література та культура. – 2010. – №12. – С. 20 – 23.
2. Дьяконова Н. Поэтические портреты Шелли // Филологические науки. – 1989. – № 1. – С. 19–23.

Або:

Самостійна робота 1 (II)

Тема: Творчість і трагедія Г. фон Клейста

(аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання).

План

1. Життєвий і творчий шлях Г. фон Клейста.
2. Проблемно-тематичний комплекс повісті “Міхаель Кольхаас”.
3. Аналітична концепція “Розбитого глечика”.
4. Г. фон Клейст у світовій літературі.

Завдання:

- Підготуйте повідомлення про життєпис Г. фон Клейста.
- Здійсніть компаративний аналіз “Міхаеля Кольхааса” і “Розбійників” Ф.Шиллера.

Література

1. Берковский Н.Я. Романтизм в Германии. – СПб.: Азбука-классика, 2001. – 512 с.
2. Тертерян И.А. Романтизм // История всемирной литературы: В 9 т. Т.6 / АН СССР. Ин-т мировой лит. им. А.М.Горького. – М.: Наука, 1989. – С.16-27.

Самостійна робота 2

Творчість Г.Гайне: “стовпи слави”

(поезія напам’ять, письмові відповіді на питання)

План

1. Своєрідність творчого шляху Г.Гайне. Рання творчість (огляд).
2. Аналіз збірки “Книга пісень”.
3. Поема “Німеччина. Зимово казка”: доля твору, художня природа.
4. Г.Гайне і українська література.

Або:

Самостійна робота 2 (II)

Тема: Художній світ Ф.Р. де Шатобріана. Повість “Рене”
(аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)

План

1. Адепт “релігії свободи”. Життєпис митця.
2. Повість де Шатобріана “Рене”: проблемно-тематичний комплекс, образна система, стиль.
3. Де Шатобріан серед інших романтиків: типологічні паралелі.

Завдання:

1. Зіставте позиції Шатобріана і Вольтера щодо ролі релігії в житті людини. Яка Ваша думка з цього приводу?
2. Визначте типові риси романтизму в образі Рене.

Література

- 1 История западноевропейской литературы XIX века: Франция, Италия, Испания, Бельгия: Учебник для студентов ВУЗов / Под ред. Т.В.Соколовой. – 2-е изд. – М.: Высш. школа, 2003. – 357 с.
- 2 История зарубежной литературы XIX века: Учеб. для вузов / Под ред. Н.А.Соловьевой. – М.: Высш. школа: Академия, 2000. – 558 с.

Самостійна робота 3

Тема: Жанрова своєрідність роману Віктора Гюго „Собор Паризького Богоматері”
(аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)

1. В.Гюго як теоретик і «практик» драматургії.
2. Новаторство в царині поезії.
3. Історія написання роману «Собор Паризької Богоматері».
4. Специфіка історизму у творі: філософія історії В. Гюго у порівнянні з концепцією В. Скотта; ставлення автора до ролі особистості в історії.
5. Композиційні особливості «Собору Паризької Богоматері». Масові сцени в романі та їх ідейне навантаження. Собор як смисловий центр роману.
6. Система образів, основні принципи створення романтичних характерів (ідея «трикутника» та контрасту).
7. Проблема просвітництва та релігії, символіка та гротеск у романі.

Література

1. Великовский С. Неистощимое чудо по имени В.Гюго // Великовский С. В скрещенье лучей. – М., 1987. – С. 37 – 43.
2. Ганич Н.І. В.Гюго «Собор Паризької Богоматері»: у пошуках методичних варіантів // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2003. – №2. – С. 37–44.
3. Колосова Н. Что может заключать в себе бутылка чернил? Роман В.Гюго «Собор Парижской Богоматери» в культурологическом контексте // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2000. – №6. – С. 39 – 48.
4. Матвійшин В. Морально-етична проблематика творчості Віктора Гюго та її сприйняття в Україні // Матвійшин В. Український літературний європеїзм: моногр. – К.: ВЦ «Академія», 2009. – С. 212 – 219.
5. Мацапура А. Героїчна особистість у творах різнонаціональних літератур (Образ Мазепи у творах Дж.Байрона, В.Гюго, К.Рилеєва, О.Пушкіна, В.Сосюри) // Тема. – 2005. – №1 – 2. – С. 58–66.
6. Моруа А. Олимпио, или Жизнь Виктора Гюго. – М.: Радуга, 1983. – 639 с.

7. Повshedна Н.Є. «Собор Паризької Богоматері» – вічна загадка для людського розуму // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2007. – №3. – С. 16–22.
8. Поколотний Л.Д. Віктор Гюго та його роман «Собор Паризької Богоматері» // Зарубіжна література в школі. – 2006. – №4. – Лютий.
9. Рильський М. Есмеральда [Поезія] // Тема. – 2000. – №2. – С. 77.
10. Собко Л. Моральність і краса в романтичному романі Віктора Гюго «Собор Паризької Богоматері» // Зарубіжна література. – 2002. – Лютий. – Число 6.

Самостійна робота 4

Жорж Санд «Консуело». «Графиня Рудольштадт»

(аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)

План

1. Витоки і становлення літературного стилю Жорж Санд.
2. Еволюція світогляду письменниці.
3. Проблема мистецтва та його призначення в діалогії «Консуело» – «Графиня Рудольштадт».
4. Художні особливості «сільських повістей» Жорж Санд.
5. Твори Жорж Санд в Україні.

Література

1. Білецький О. Жорж Санд // Всесвіт. – 1984. – № 11. – С. 150 – 160.
2. Моруа Андре. Жорж Санд / Пер. С фр. Е.С.Булгаковой. – К.: Мистецтво, 1988. – 457 с.
3. Наливайко Д. Жорж Санд // Наливайко Д.С., Шахова К.О. Зарубіжна література ХІХ століття: Доба романтизму: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – Тернопіль: Богдан, 2001. – С. 169 – 177.

Або:

Самостійна робота 4 (II)

Тема: Роман Дж.Г.Байрона «Дон-Жуан»

(зіставний аналіз інтерпретацій образу Дон Жуана в творах світової літератури)

План

- 1 Дж. Г. Байрон. «Дорогою честі і слави». Мистецькі здобутки поета.
- 2 Поняття традиційного («вічного») образу, мотиву, сюжету. Дон Жуан.
- 3 Специфіка інтерпретації образу Дон Жуана в однойменній романі Байрона (система образів, характер розповідання).
- 4 Проблема художньої природи роману. Національний колорит як один із засобів реалізації задуму митця.
- 5 Місце роману Байрона «Дон Жуан» у світовій донжуаніані.

Завдання

I. Підготувати повідомлення на тему:

- 1) Дж. Г. Байрон і Україна.
- 2) Образ Мазепи в однойменній поемі Дж. Г. Байрона.
- 3) Поема Дж. Г. Байрона «Паломництво «Чайд-Гарольда» як енциклопедія романтизму»

II. Дібрати ілюстративні матеріали (музика, живопис)

Література

1. Бовсунівська Т. «Паломництво Чайд Гарольда»: сповідь бентежної душі // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2002. – №2. – С.48 – 50.
2. Братко В. Поема Байрона «Мазепа»: її історична основа та романтичний міф // Всесвітня література та культура. – 2008. – №1. – С. 19 – 24.
3. Даниленко В. Трансформація легенди про Дон Жуана в однойменному романі у віршах Дж.Байрона // Зарубіжна література в школах України. – 2010. – №11. – С. 48 – 52.
4. Дітькова С. Лорд Байрон – поет-романтик // Всесвітня література та культура. – 2009. – №2. – С. 2 – 7.

5. Дзера О. Біблійське підґрунтя в містерії «Каїн» Байрона // Слово і Час. – 1999. – №9. – С. 76–79.
6. Зверев А. Звезды падучей пламень: Жизнь и поэзия Байрона. – М.: Дет. лит., 1988. – 191 с.
7. Курочкина Е. Поэзия ставшая жизнью. Изучение лирики Дж.Байрона // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2001. – №3. – С. 4 – 16.
8. Кузьманенко А. Еволюція образу Дон Жуана в творчості Байрона // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2000. – №1. – С. 33 – 35.
9. Матвійшин В. Англійський бард Джордж-Ноел-Гордон Байрон в українській проекції // Матвійшин В. Український літературний європеїзм: монографія. – К.: ВЦ «Академія», 2009. – С. 143 – 148.
10. Мельник О.В. Байрон у творчій рецепції Тараса Шевченка // Всесвітня література та культура. – 2010. – №12. – С. 10 – 16.
11. Мелихов А. Прагматизм романтизму (Байрон) // Иностранная литература. – 2012. – №1. – С. 240 – 245.
12. [Поезії, присвячені Дж.Г.Байрону] // Тема. – 2000. – №2. – С. 73 – 75.
13. Соколюк О. Біографія Байрона на тлі доби // Всесвітня література та культура. – 2009. – №4. – С. 11 – 14.
14. Тацій Т., Турянська І. Трагування образу Дон Жуана в історичній легенді та французькій («Дон Жуан, або Кам'яний гість» Мольєра), англійській («Дон Жуан» Дж.Байрона) і українській літературах («Кам'яний господар» Лесі Українки) // Тема. – 2005. – №1–2. – С. 223 – 230.

Самостійна робота 5

Естетичні виклики Шарля Бодлера

(поезія напам'ять, письмові відповіді на питання)

План

1. Бодлер і група «Парнас».
2. Естетичні засади творчості Ш.Бодлера.
3. Основні мотиви та своєрідність художньої структури збірки «Квіти зла»
4. Новаторство французького митця.
5. Ш.Бодлер і розвиток європейської поезії.

Студенти повинні знати:

- особливості поетики представників групи «Парнас»;
- естетичні засади творчості Ш.Бодлера.

Студенти повинні вміти:

- визначати основні мотиви та своєрідність художньої структури збірки «Квіти зла»;
- виокремлювати риси новаторства французького митця.

Ключові слова: символізм, реалізм, група «Парнас».

Завдання

1. Поясніть семантику назви збірки «Квіти зла».
2. Напишіть доповідь на тему: «Образ Ш.Бодлера в поезіях М. Рильського та С.Гордіньського».
3. Підготуйте аналіз однієї з поезій французького поета.

Література

1. Алексєнко С.Г. «Криза гуманістичної культури» доби декадансу. Лірика Ш.Бодлера // Зарубіжна література в школі (Основа). – 2012. – №6 – С. 20 – 26.
2. Ковбасенко Ю. Шарль Бодлер (1821 – 1867) // Тема. – 2002. – №2. – С. 67 – 69.
3. Межанов К. Садовник в саду «Цветов зла». Ессе о Шарле Бодлере // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2006. – №1. – С. 13 – 18.
4. Ніколенко О. М. Поезія французького символізму: Шарль Бодлер, Поль Верлен, Артю Рембо: Посібник для вчителя / О. М. Ніколенко. – Харків : Ранок; Веста, 2003. – 144с.

5. Ніколенко О. М. Відчути пульс життя через «оголене серце» поета / О. М. Ніколенко, Л. В. Шаповалова // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2006. – № 1. – С. 21–31.
6. Парамонова Л. І. Зітканий із суперечностей поет / Л. І. Парамонова // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2005. – № 2. – С. 49–50.
7. [Поезії про Бодлера] // Тема. – 2000. – №2. – С. 91–92.
8. Таранік К. Вивчення літератури раннього модернізму // Тема. – 2001. – № 1. – С. 60–87.

Або:

Самостійна робота 5 (II)

Особливості лірики Афанасія Фета

(поезія напам'ять, письмові відповіді на питання)

План

1. Формування естетичного ідеалу.
2. Новаторство поета.
3. Пейзажна лірика митця.
4. Тема кохання у ліриці поета.
5. Музика і поетичне мистецтво А.Фета.
6. Поезія російського поета українською мовою.

Література

1. Фет А. Лірика: у пошуках методичних варіантів / Н. А. Гнатюк, В. М. Мигальская та ін. // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2005. – № 12. – С. 38–42.
2. Бухштаб Б. Я. А.А. Фет: Очерк жизни и творчества / Б. Я. Бухштаб. – Л.: Наука, 1990. – 137с.
3. Лагунов А.И. Афанасий Фет / А. И. Лагунов. – Харьков : Ранок; Веста, 2002. – 64с.
4. Ранчин А. Еще раз о тургеневской редакции стихотворений Фета. Несколько полемических замечаний / А. Ранчин // Вопросы литературы. – 2009. – № 1. – С. 208–221.
5. Тригуб І. Асоціативна лірика А.Фета // Тема. – 2004. – № 3–4. – С. 125–130.
6. Філіпська О.М. Російська поезія середини ХІХ ст. Основні мотиви лірики Афанасія Афанасійовича Фета / О. М. Філіпська // Зарубіжна література в школі. – 2011. – № 11–12. – С. 8–12.

Самостійна робота 6

Тема: **У галереї “вічних образів”. Конрад Валленрод А.Міцкевича**

(реферат)

План

1. Адам Міцкевич – “національний пророк” польської літератури.
2. Ідейно–художній аналіз “поетичної повісті” “Конрад Валленрод”.
 - 2.1. Історичне тло твору.
 - 2.2. Оригінальність композиції, сюжетного вирішення в поемі.
 - 2.3. Система образів. Конрад Валленрод, Хальбан та Альдона в ній.
 - 2.4. Трагізм і велич Вальтера Альфа. Дисгармонійність героя. (Проблема тлумачення образу). Валленродизм.
 - 2.5. Характеристика постаті литовського князя Вітольда.
 - 2.6. Образ народного співця у творі. Зв'язок із народно-епічним началом (у контексті розмови – характеристика жанру “поетичної повісті”).
 - 2.7. Самобутня стильова інтерпретація “байронічних” елементів у поемі А.Міцкевича.
3. Місце “Конрада Валленрода” у творчій спадщині польського класика. Валленродизм у літературі.
4. А.Міцкевич та Україна.

Література

1. Вєрвєс Г. Адам Міцкевич: Життя і творчість. – К., 1979.
2. Ільницький М. Іван Франко й Адам Міцкевич: до проблеми валленродизму // Дивослово. – 1999. – № 6. – С.2-5.
3. Крементуло В. “Пан Тадеуш” Адама Міцкевича – національна епопея польської літератури // Всесвітня література та культура. – 2004. – № 10. – С.11-15.
4. Лисенко О. Формально-змістове порівняння сонетів Лесі Українки та Адама Міцкевича // Українська література в загальноосвітній школі. – 2003. – № 6. – С. 12-14.
5. Літвінець М. Адам Міцкевич в одязі українського слова// Зарубіжна література (“П.В.”). – 2002. - №41. – С.11.
6. Рильський М. Адам Міцкевич// Твори: В 20 т. Т.14. – К., 1986. – С.238-256.

Самостійна робота 7

Тема: **Поетична творчість Юліуша Словацького**
(поезія напам'ять, письмові відповіді на питання)

План

1. Етапи творчого становлення.
2. Особливості ідіостилю митця.
3. Жанрово-тематична палітра поетичного доробку польського митця.
4. Психологічна складність образів і конфліктів у драмі «Мазепа».
5. Ю.Словацький і Україна.

Завдання:

1. Вивчіть напам'ять поезію Ю.Словацького (на вибір).
2. Сформуйте список літературної мазепіани.

Література

1. Лисенко Н. Юліуш Словацький і Євген Маланюк // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2000. – № 3. – С. 47 – 55.
2. Павличко Д. Український патріотизм Юліуша Словацького // Сучасність. – 2002. – № 10. – С. 124 – 137.
3. Павличко Д. Юліуш Словацький і Україна // Урок української. – 2001. – № 7. – С. 50–52.
4. Радишевський Р.П. Юліуш Словацький: Життя і творчість. – К.: Дніпро, 1985. – 207 с.
5. Романюк І. На творчих перехрестях: І.Франко та Ю.Словацький // Дзвін. – 2000. – № 5 – 6. – С. 155 – 158.
6. Хороб С. Символ «жертвопринесення» у драматургії Юліуша Словацького і Лесі Українки: фольклорно-міфологічний вимір / С. Хороб // Зарубіжна література в школах України. – 2009. – № 5. – С. 2–7.
7. Янкович О. В. Українські мотиви у творчості Ю.Словацького / О. В. Янкович, І. Д. Ханчук // Всесвітня література та культура. – 2012. – № 2. – С. 36–40.

Самостійна робота 8

Тема: **Пенталогія Дж.Ф.Купера про Шкіряну Панчоу: “Останній з могікан”**
(аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)

План

1. Структура пенталогії Купера про Шкіряну Панчоу, історія створення, авторська концепція. Наскрізний образ Натті Бампо.
2. Історична й художня правда в пенталогії.
3. Загальна характеристика образної системи “Останнього з могікан”. Сюжет, проблематика роману.
4. Особливості стилю роману.
5. Українські дослідження пенталогії про Шкіряну Панчоу.

Завдання:

- Складіть життєпис Натті Бампо.

Література

1. История литературы США: В 3 т. Т. 1-3. – М.: Наследие, 1997-2000.
2. Романтические традиции американской литературы XIX века и современность: [Сб. ст.] / АН СССР. Ин-т лит. Им. А.М.Горького; Редкол.: Засурский (отв. ред.) и др. – М.: Наука, 1982. – 351 с.
3. Ружеви́ч Т.М., Ружеви́ч Я.І. Романтичні герої Фенімора Купера // Зарубіжна література в школах України. – 2005. – № 12. – С.52-55.

Самостійна робота 9

Тема: *Жанр новели в літературі романтизму (Е.Т.А. Гофман, В. Ірвінг, Е.А.По)*
(аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)

План

1. Новела у спектрі жанрів романтичної літератури.
2. Розвиток жанру новели у творчості Е.Т.А.Гофмана.
 - 2.1. “...Я поділив увесь рід людський на дві нерівні частини...” “Хороші люди” (філістери) й “істинні музиканти” (ентузіасты) та їх світи у творах письменника. [Ще раз про художню філософію автора.]
 - 2.2. Сполучення й контрастування піднесеного та приземлено–прозового планів у новелах класика. Своєрідність романтичної іронії.
 - 2.3. Радісна й поетична фантастика та фантастика “кошмарів і страхів” у творчості Е.Т.А. Гофмана. Роль цих потоків фантастики в новелах митця.
 - 2.4. Казка як основний вид романтичної літератури, за Е.Т.А. Гофманом. Проблема жанрової приналежності “нових казок” класика. Їх ідейно–художній аналіз.
3. В.Ірвінг – творець американської романтичної новели.
 - 3.1. Американський фольклор та європейські літературні традиції в новелах письменника (“Книга шкитців”).
 - 3.2. Різновиди новел В.Ірвінга.
4. “Мала” проза великого Е.А.По.
 - 4.1. Жанрові та стильові особливості новел майстра. Традиції Е.Т.А. Гофмана і власне творче обличчя.
 - 4.2. Умове групування новел Е.А.По (коротка характеристика груп творів). Ідейно–художній аналіз новел класика (на вибір).
 - 4.3. Роль “малої” прози Е.А.По у становленні детективного жанру.
 - 4.4. Початки наукової фантастики в новелістиці письменника.
5. Еволюція жанру новели в її “романтичному віці”.

Література

1. Аллен Г. Эдгар По. – М., 1992.
2. Ковалёв Ю.В. Эдгар Аллан По: новелист и поэт. – М., 1984.
3. Искандарова Н. Східна казка, жіноча тема та західні стереотипи у творчості Едгара Аллана По / Нігяр Искандарова // Слово і Час. – 2010. – № 11. – С. 69-73.
4. Лімборський І. Психологія героя романтизму і новела Гофмана “Золотий горнелъ” // Всесвітня література та культура. – 2004. – № 7. – С.43-45.
5. Стриха М. Американський класик (Е.По) та українські перекладачі// Всесвіт. – 1998. - №7. – С. 132 – 133.
6. Фюман Франц. “Крошка Цахес, по прозванію Циннобер” // Встреча. Повести и эссе: Сборник / Пер. с нем.: Составл. М. Рудницкого; Предисл. и коммент. А. Гугнина.– М.: Радуга, 1983.– С. 435-450.
7. Художественный мир Гофмана. – М., 1982.

Самостійна робота 10
Пантеїстичний світ поезії Волта Вітмена
(поезія напам'ять, письмові відповіді на питання)

План

1. В. Вітмен – американський поет-новатор.
2. Особливості творчого розвитку поета.
3. Історія створення збірки «Листя трави».
4. Провідні теми й мотиви збірки.
5. Новаторство В.Вітмена.

Література

1. Ковбасенко Ю. Волт Вітмен (1819–1892) // Тема. – 2002. – №2. – С. 70 – 72
2. Назарець В. Життєве та поетичне кредо Волта Вітмена / В. Назарець, Є. Васильєв, Л. Пелех // Всесвітня література та культура. – 2006. – №N7/8. – С. 2 – 5.
3. Погребна В. В. Новаторський характер поетичної збірки Волта Вітмена «Листя трави» / В. В. Погребна // Зарубіжна література в школі (Основа). – 2011. – № 23/24. – С. 15–19.
4. Романюта Л. М. «Людина дивовижної духовної краси» (за творчістю Волта Вітмена) / Л. М. Романюта // Все для вчителя. – 2010. – № 13/14. – С. 91 –95.

Або:

Самостійна робота 10 (II)
Тема: Міфопоетична концепція «Пісні про Гайавату» Г.Лонгфелло
(письмові відповіді на питання)

План

1. Джерела написання «Пісні про Гайавату» Г.Лонгфелло.
2. Поняття міфологічно-легендарного національного епосу.
3. Образна система твору (типологічні паралелі). Гайавата. Люди і світ природи в поемі.
4. Проблематика поеми. Питання тенденційності Лонгфелло.
5. Особливості стилю «Пісні про Гайавату».

Література

1. Боднар О. Поема Генрі Лонгфелло «Пісня про Гайавату» в Україні // Зарубіжна література в школах України. – 2008. – №1. – С. 60–64; Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2009. – №2. – С. 38–40.
2. Боднар О. Фольклорні мотиви у «Тінях забутих предків» М. Коцюбинського та «Пісні про Гайавату» Генрі Лонгфелло // Наукові записки. Серія: Літературознавство. – Тернопіль: ТНПУ, 2005. Вип. XVIII. – С. 217 – 233.
3. Боднар О. Фольклорно-міфологічна основа «Лісової пісні» Лесі Українки та «Пісні про Гайавату» Генрі Лонгфелло // Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство : зб. наук. праць. – Вип. XVI. – Рівне: РДГУ, 2007. – С. 144–167.
4. Зорівчак Р. Генрі Лонгфелло українською мовою: (До 100-річчя від дня смерті поета) // Всесвіт. – 1982. – №3. – С. 148–149.
5. Куляса Н. Василь Мисик – перекладач поезії Г.Лонгфелло // Слово і Час. – 2000. – №12. – С. 42–46.
6. Ніколенко О. М. Романтизм у поезії. Г. Гейне, Дж. Г. Байрон, А. Міцкевич, Г. Лонгфелло: Посібник для вчителя / О.М. Ніколенко. – Харьков: Веста: Издательство «Ранок», 2003. – 176 с.
7. Ронгонен Л.И. Генри У. Лонгфелло и его поэма “Песнь о Гайавате”: Учеб. пособие для студ. пед. ин-тов. – М.: Высш. школа, 1982. – 96 с.
8. Черкаський В. Митець відчув митця: До 175-річчя з дня народження Г.Лонгфелло // Дніпро. – 1982. – № 2. – С. 124–126.

Самостійна робота 11
Новела Проспера Мериме. «Кармен»
(письмові відповіді на питання)

План

1. Художні особливості новел П. Мериме.
2. Своєрідність композиції новели «Кармен». Поєднання рис новели і роману.
3. Характеристика образів Кармен і Хосе.
4. Образ Кармен у світовій літературі.

Завдання

1. Доберіть цитати з новели «Кармен» для характеристики образів Кармен і Хосе.
2. Підготуйте повідомлення на тему: «П. Мериме і Україна».

Література

1. Братко В.О. Стерничий скрипку січе смичком... Екзотична новела П. Мериме «Таманго» // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 1998. – №10. – С. 23–25.
2. Братко В.О. Проспер Мериме і Україна // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1997. – №11. – С. 35 – 36.
3. Келар С.П. Образи циган в європейській літературі // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 1996. – № 9. – С. 35 – 39.
4. Кімова Л. Образ сильної особистості в новелістиці Проспера Мериме // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2001. – № 6. – С. 19 –21.
5. Матвійшин В. Г. Слов'янські та козакофільські мотиви у творчій спадщині Проспера Мериме / В. Г. Матвійшин // Зарубіжна література в школах України. – 2009. – № 3. – С. 2–8.
6. Новикова М. Мифомир «Кармен»: Бык и Бог // Зарубіжна література. – 2002. – № 38. – С. 7–15.
7. Порицький Л. Любляче серце. Життя Просперо Мериме // Зарубіжна література в середніх навчальних закладах України. – 2005. – №6. – С. 18 – 19.
8. Фінчук Г.В. «Гострий і оригінальний письменник...»: Творчість Проспера Мериме / Г. В. Фінчук // Зарубіжна література в школах України. – 2007. – № 7. – С. 55 – 58.
9. Фінчук Г.В. Особливості творчості Проспера Мериме / Г. В. Фінчук // Всесвітня література та культура. – 2008. – № 4. – С. 7 – 10.
10. Фрестье Ж. Проспер Мериме: биография отдельного лица / Ж. Фрестье. – М.: Радуга, 1987. – 312 с.

Самостійна робота 12

Міфосвіт роману Г.Мелвілла “Мобі Дик”
(аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)

План

1. Поняття літературної міфотворчості.
2. “Мобі Дик” як яскравий приклад американської міфопрози. Параболічне прочитання твору (образи, проблемно-тематичний комплекс, стиль роману).
3. Спадщина Г.Мелвілла в українських наукових студіях.

Самостійна робота 13

Художня концепція і філософія поеми Миколи Гоголя «Мертві душі»
(письмові відповіді на питання)

План

1. Особливості художнього стилю М.Гоголя. Гоголь і Україна.
2. Історія створення поеми «Мертві душі». Семантика назви поеми. Проблема жанру.
3. Жанрово-композиційні особливості «Мертвих душ». Соціальна і морально-психологічна проблематика. Тема духовного омертвіння.

4. Система образів твору. Чичиков і пани. Характерологія, динаміка, художня логіка, підтекст. Художні особливості побудови і розкриття образів персонажів (портрет, мовлення, інтер'єр, пейзаж тощо).
5. Особливості використання сатири в творі. Гротеск.
6. Дух, душа і національний характер у „Мертвих душах”.

Студенти повинні знати:

- особливості художнього стилю М.Гоголя;
- історію створення поеми «Мертві душі»;
- семантику назви твору.

Студенти повинні вміти:

- визначати жанрово-композиційні особливості поеми «Мертві душі»;
- характеризувати образну систему твору.

Ключові слова: реалізм, сатира, поема.

Завдання

Підготувати повідомлення на тему: «Творча історія II та III томів поеми «Мертві душі»; «Образ Чичикова в поемі М.Гоголя «Мертві душі».

Література

1. Алексеев П.П. Эволюция жанра в «Мертвых душах» (Гоголь Н.В.) / П. П. Алексеев // Русский язык и литература в школах Украины. – 2009. – № 1. – С. 12 – 21 ; № 2. – С. 3–14.
2. Барабаш Ю. «Своего языка не знает...», или Почему Гоголь писал по-русски? / Ю. Барабаш // Вопросы литературы. – 2011. – № 1. – С. 36 – 59.
3. Беденко Л.С. «Шинель» Н.В. Гоголь. / Л. С. Беденко // Русский язык и литература в учебных заведениях. – 2009. – № 4. – С. 43 – 50.
4. Бетко І. Під покривом гоголівської «Шинелі»: архетипи проти стереотипів (спроба ритуально-міфологічного аналізу повісті) / І. Бетко // Слово і час. – 2010. – № 4. – С. 35 – 46.
5. Джулай Ю.В. Поема М.В.Гоголя «Мертві душі»: рефлексії в стилі постструктуралізму / Ю. В. Джулай // Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». Теорія та історія культури. – К., 2004. – Т. 24. – С. 16 – 21.
6. Крутикова Н.Е. Урбанистическая проблема в художественной прозе Гоголя : Очерки / Н. Е. Крутикова. – К. : Стило, 2007. – 88 с.
7. Курилов А.С. Мертвые ли души у героев «Мертвых душ»? (Гоголь Н.В.) / А. С. Курилов // Русская словесность в школах Украины. – 2010. – № 5. – С. 48 – 53.
8. Манн Ю.В. Поэтика Гоголя / Ю. В. Манн. – 2-е изд., доп. – М.: Худож. лит., 1988. – 413с.
9. Маркович В.М. Петербургские повести Н.В.Гоголя / В. М. Маркович. – Л.: Худож. лит., 1989. – 205с.
10. Мережковский Д.С. Малое кажется великим лишь вследствие нашей собственности малости: Хлестаков и Чичиков как ипостиси «бесмертной пошлости людской» / Д. С. Мережковский // Русская словесность в школах Украины. – 2007. – № 2. – С. 50–56.
11. Михед П.В. Пізній Гоголь і бароко: українсько-російський контекст : моногр. / П. В. Михед. – Ніжин: Аспект-Поліграф, 2002. – 208с.
12. Мовчан П. Шинельна літера і генетична автентика: (роздуми над творами М.Гоголя) / П. Мовчан // Урок української. – 2006. – № 10. – С. 50 – 54.
13. Ніколенко О. «Мертві душі» як історія хвороби тогочасного суспільства / О. Ніколенко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2008. – № 6. – С. 11–15.
14. Партала Л. Образ еды – средство выявления душевной пустоты персонажей-помещиков / Л. Партала // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2009. – № 1. – С. 13 – 15.
15. Поліщук Я. Микола Гоголь і українська література / Я. Поліщук // Дивослово. – 2005. – № 11. – С. 29 – 33.
16. Селіверстова С. Творчість М.В. Гоголя в контексті світової культури (до 200-річчя від дня народження) / С. Селіверстова // Слово і час. – 2009. – № 5. – С. 120 – 121.
17. Сорочинський ярмарок на Невському проспекті: Українська рецепція Гоголя / упоряд.

- В. Агеева. – К.: Факт, 2003. – 352 с.
18. Тверитинова Т.И. Мифопоэтика гоголевской «Шинели» / Т. И. Тверитинова // Зарубіжна література в школах України. – 2010. – № 5. – С. 2–5.
 19. Ткачук М. Семантика екзистенційного світу повісті Миколи Гоголя «Шинель» / М. Ткачук // Слово і час. – 2009. – № 8. – С. 108–114.
 20. Храброва В. Нравственный пафос поэмы Н. В. Гоголя «Мертвые души» – ключ к постижению ее смысла (Опыт концептуального прочтения этого произведения) / В. Храброва // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2009. – № 3. – С. 20–23.

Самостійна робота 14

Злочин і кара в однойменному романі Ф.Достоевського
(аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)

План

1. Становлення Ф.Достоевського як мислителя і письменника. Достоевський і Україна.
2. Особливості романної форми Ф.Достоевського.
3. Семантика назви роману «Злочин і кара».
4. Система образів твору та їх динаміка. Засоби розкриття характерів персонажів.
 5. Раскольников: філософія – злочин – кара. Філософсько-етичне обґрунтування „теорії” Раскольникова та її протиріччя. Проблема „наполеонізму”. Моральна катастрофа героя, духовне переродження
 6. Оточення головного героя: ідейно-композиційне значення, характерологія (Соня, Порфірій Петрович, Разумихин).
 7. Покарання в інтерпретації Ф.Достоевського
5. Поліфонія як принцип поетики роману «Злочин і кара». Психологічна майстерність письменника.
6. Вплив Ф.Достоевського на розвиток мистецтва слова.

Література

1. Крутенко О. Роман «Преступление и наказание» сквозь призму литературоведческой науки (Достоевский Ф. М.) / О. Крутенко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2009. – № 5. – С. 47–50.
2. Курляндская Г.Б. Нравственный идеал героев Толстого и Достоевского. – М., 1988.
3. Мережковский Д. (Из книги «Вечные спутники: Портреты из всемирной литературы», 1896) // Зарубіжна література в школах України. – 2009. – № 10. – С. 63 – 64.
4. Писаренко Ю. Спорідненість творчості Ф.Достоевського та І.Франка («Перехресні стежки») // Тема. – 2005. – №1 – 2. – С. 84–89; Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2003. – №10. – С. 31–33.

Самостійна робота 15

Жанрова своєрідність „Війни і миру” Л.Толстого
(аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)

План

1. Творча історія „Війни і миру”. Сенса назви роману.
2. „Війна і мир” як роман-епопея. Проблема жанру (зокрема, наявність елементів сімейно-побутової хроніки, соціально-психологічного й історичного роману).
3. Особливості сюжетно-композиційної побудови роману.
 - 3.1. Панорама зображення російського життя початку XIX ст.
 - 3.2. Ідейно-композиційно протиставлення двох війн. Історичний план роману. Зображення Бородинської битви.
 - 3.3. Сімейно-побутові „гнізда” як своєрідні композиційні центри роману (Ростови, Болконські, Безухови, Курагини).

4. Реалізм Л.Толстого в зображенні духовних пошуків Андрія Болконського, П'єра Безухова, Наташі Ростової.
5. Толстовська філософія історії. Авторська інтерпретація Наполеона і Кутузова.
6. Майстерність психологічного аналізу в романі. „Діалектика душі” як вершина еволюції психологічного реалізму в російській літературі XIX ст.

Література

1. Бочаров С. Два ухода: Гоголь, Толстой / С. Бочаров // Вопросы литературы. – 2011. – № 1. – С. 9–36.
2. Іващенко О.В. Образ Анни Кареніної в романі Толстого. / О. В. Іващенко // Зарубіжна література в школах України. – 2010. – № 11. – С. 55–56.
3. Марценко Г.О. Вивчення роману Л.Толстого «Анна Кареніна» / Г. О. Марценко // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2004. – № 9. – С. 8–14.
4. Пащенко В.О. Л.М.Толстой і духовори: основні етапи взаємин наприкінці XIX - на початку XX ст. / В. О. Пащенко, Т. В. Нагорна // Український історичний журнал. – 2006. – №3. – С.56–68.
5. Пронкевич О. Чотири смерті Анни Кареніної: кохання-пристрасть крізь призму кінематографу // Зарубіжна література в школах України. – 2011. – №11. – С. 34–37.
6. Ремизов В.Б. Роман Л.Н. Толстого «Воскресение»: концепція життя і форми її втілення / В. Б. Ремизов. – Воронеж : Изд-во ВГУ, 1986. – 163с.
7. Соболев Л. Современники читают «Войну и мир» / Л. Соболев // Вопросы литературы. – 2007. – № 6. – С. 179–225.
8. Ткачук Э.И. Идеал женщины в образе Наташи Ростовской как символ понятий «дом», «семейное счастье» (Толстой Л.М.) / Э. И. Ткачук // Всесвітня література та культура. – 2010. – № 1. – С. 11–13.
9. Хализев В., Кормилов С. Роман Л.Н.Толстого «Война и мир» : Учеб. пособие для пед. ин-тов. – М. : Высш. школа, 1983. – 112 с.
10. Чернецкая Е. Изучение биографии Льва Толстого / Е. Чернецкая // Всесвітня література та культура. – 2009. – № 4. – С. 25–28.

Самостійна робота 16

Закономірності романістики Лева Толстого
(аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)

План

1. Духовна еволюція російського письменника. Толстовство.
2. Новаторство Л.Толстого-прозаїка.
3. Проблемно-тематичний комплекс, символіка роману «Анна Кареніна».
4. Морально-етична проблематика творчості митця.
5. Вплив російського письменника на розвиток літератури XX ст.

Література

11. Бочаров С. Два ухода: Гоголь, Толстой / С. Бочаров // Вопросы литературы. – 2011. – № 1. – С. 9–36.
12. Іващенко О.В. Образ Анни Кареніної в романі Толстого. / О. В. Іващенко // Зарубіжна література в школах України. – 2010. – № 11. – С. 55–56.
13. Марценко Г.О. Вивчення роману Л.Толстого «Анна Кареніна» / Г. О. Марценко // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2004. – № 9. – С. 8–14.
14. Пащенко В.О. Л.М.Толстой і духовори: основні етапи взаємин наприкінці XIX - на початку XX ст. / В. О. Пащенко, Т. В. Нагорна // Український історичний журнал. – 2006. – №3. – С.56–68.
15. Пронкевич О. Чотири смерті Анни Кареніної: кохання-пристрасть крізь призму кінематографу // Зарубіжна література в школах України. – 2011. – №11. – С. 34–37.
16. Ремизов В.Б. Роман Л.Н. Толстого «Воскресение»: концепція життя і форми її втілення / В. Б. Ремизов. – Воронеж : Изд-во ВГУ, 1986. – 163с.
17. Соболев Л. Современники читают «Войну и мир» / Л. Соболев // Вопросы

- літератури. – 2007. – № 6. – С. 179 –225.
18. Ткачук Э.И. Идеал женщины в образе Наташи Ростовской как символ понятий «дом», «семейное счастье» (Толстой Л.М.) / Э. И. Ткачук // Всесвітня література та культура. – 2010. – № 1. – С. 11 – 13.
 19. Хализев В., Кормилов С. Роман Л.Н.Толстого «Война и мир»: Учеб. пособие для пед. ин-тов. – М.: Высш. школа, 1983. – 112 с.
 20. Чернецкая Е. Изучение биографии Льва Толстого / Е. Чернецкая // Всесвітня література та культура. – 2009. – № 4. – С. 25 – 28.

Самостійна робота 17

Проза Еміля Золя як художній експеримент

(аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)

План

1. Формування творчого обдарування.
 - 1.1. Жанрове розмаїття творчості.
 - 1.2. Е.Золя і розвиток імпресіонізму у Франції.
 - 1.3. Громадсько-політична позиція митця (справа Дрейфуса).
2. Е. Золя – теоретик натуралізму. Естетична програма письменника.
3. Художні особливості епопеї «Ругон-Маккари».
 - 3.1. Історія написання.
 - 3.2. Жанрово-тематична специфіка.
 - 3.3. Образна система (аналіз творів на вибір).
4. Вплив французького художника на розвиток мистецтва слова.
5. Творча рецепція доробку Е.Золя в Україні.

Література

1. Гоч С. Художня специфіка вітального образу землі в однойменних романах «Земля» Е. Золя та О. Кобилянської / С. Гоч // Зарубіжна література в школах України. – 2009. – № 4. – С. 9–12.
2. Гурдуз А. Міфопоетика роману Еміля Золя «Земля» / А. Гурдуз // Зарубіжна література в школах України. – 2005. – № 9. – С. 11 – 13.
3. Гурдуз А. Роман Еміля Золя «Земля»: характер міфопоетики та ключові моменти організації міфології / А. Гурдуз // Всесвітня література та культура. – 2008. – № 4. – С. 36–39.
4. Матвійшин В. «Мужицька смерть» Леся Мартовича і Еміля Золя // Український літературний європеїзм : Монографія / В.Матвійшин. – К., 2009. – С. 240–244.
5. Матюшкіна Т. Еміль Золя та його «новий роман» // Зарубіжна література в школах України. – 2007. – №4. – С. 23 – 28.
6. Ніколенко О. Еміль Золя // Тема. – 2005. – №3 – 4. – С. 40 – 77.
7. Пронкевич О. Батько французького натуралізму / О. Пронкевич // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2011. – № 4. – С. 39–46.
8. Трыков В. Творчество Эмиля Золя и его роман «Жерминаль» // Трыков В. Зарубежная литература конца XIX – начала XX веков: Практикум / отв. ред. В.А. Луков. – М.: Флинта: Наука, 2001. – С. 7–18.
9. Фінчук Г. «Революціонер в літературі...»: Е. Золя як фундатор західноєвропейського натуралізму / Г. Фінчук // Зарубіжна література в школах України. – 2007. – № 2. – С.51–54.

Самостійна робота 18

Конан Дойл і детективний жанр

(медіапрезентація, письмові відповіді на вказані в плані питання)

План

1. Жанрово-тематичне розмаїття творчості А.Конан Дойла.
2. А.Конан Дойл і розвиток жанру детективу: традиції і новаторство.
3. Жанрово-тематичні особливості циклу творів про Шерлока Холмса і доктора Ватсона
 - 3.1. Історія створення та критичної рецепції.
 - 3.2. Система прототипів.
 - 3.3. Сюжетно-композиційні особливості оповідань (на матеріалі прочитаних творів).
 - 3.4. Секрет популярності детективів англійського письменника.
4. Кінематографічна історія циклу творів Конан Дойла про Шерлока Холмса і доктора Ватсона.
5. Вплив А.Конан Дойла на розвиток детективу (Жорж Сименон, Агата Крісті та ін.).

Завдання: 1. Створіть медіапрезентацію з теми.
2. Письмові відповіді на вказані в плані питання.

Література

1. Горальська В. Шерлок Холмс і доктор Ватсон – класичний детективний дует. // Зарубіжна література в школах України. – 2010. – №2. – С. 46 – 48.
2. Назарець В. Холмс і Ватсон проти собаки Баскервілів. Суть повісті А. Конан Дойла в запитаннях і відповідях / В. Назарець // Всесвітня література та культура. – 2008. – № 6. – С. 27 – 29.
3. Назарець В. Шерлок Холмс і доктор Ватсон – класичний дует детективів. До вивчення повісті А. Конан Дойла «Собака Баскервілів» / В. Назарець // Зарубіжна література в школах України. – 2008. – № 2. – С. 18 – 20.

Самостійна робота 19

Своєрідність романістики Т. Драйзера

(аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)

План

1. Т.Драйзер – майстер реалістичної прози. Особливості творчого методу.
2. Риси автобіографізму у романі «Дженні Герхардт».
3. Жанрова природа роману «Сестра Кері».
4. Образна символіка роману «Американська трагедія».
5. Проблематика «Трилогії бажань» («Фінансист», «Титан», «Стоїк»).
6. Традиції Т.Драйзера і сучасний літературний процес.
7. Творчість американського письменника у вітчизняному літературознавстві.

Література

1. Батурич С. Драйзер / С. Батурич. – М.: Молодая гвардия, 1975. – 336 с.
2. Безродний Є. Теодор Драйзер про Україну // Всесвіт. – 1971. – №8. – С. 71–75.
3. Давиденко Г., Стрельчук Г., Гричаник Н. Т Драйзер – майстер реалістичної прози Особливості творчого методу // Історія зарубіжної літератури ХХ століття : / Г.Й.Давиденко, Г.Н.Стрельчук, Н.І.Гричаник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – С. 209 – 218.
4. Денисова Т., Сиваченко Г. Теодор Драйзер // Зарубіжна література. – 1998. – №29-32. – С. 18-20.
5. Зарубежная литература ХХ века / Ред. З.Т. Гражданская. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1973. – 750 с.
6. Засурский Я. Н. Теодор Драйзер: Жизнь и творчество / Я.Н. Засурский. – М.: Издательство Московского университета, 1977. – 320 с.

Або:
Самостійна робота 19 (ч. II)
Художні імперативи прози Джека Лондона
(аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)

План

1. Особливості творчого методу Дж.Лондона.
2. Періодизація творчості американського письменника
3. Тематична палітра новелістики Дж.Лондона.
4. Проблема митця і мистецтва у романі «Мартин Іден».

Література

1. Гаськевич К. Світ людей і світ тварин у творі Дж. Лондона «Біле ікло». / К. Гаськевич // Зарубіжна література в школі. – 2011. – № 10. – С. 24 – 28.
2. Гузь О. Повість Джека Лондона «Біле Ікло» / О. Гузь // Всесвітня література та культура. – 2011. – № 9. – С. 6 – 22.
3. Давиденко Т. Зображення людського характеру в екстримальній ситуації (за оповіданням Дж. Лондона «Жага до життя») / Т. Давиденко // Зарубіжна література в школі. – 2011. – № 21. – С. 10–13.
4. Денисова Т., Сиваченко Г. Джек Лондон (1876-1916) // Зарубіжна література. – 1998. – №29 – 32. – С. 16 – 18.
5. Мізіна Т. Проблематика оповідання Джека Лондона «Любов до життя» // Зарубіжна література в школі (Основа). – 2006. – №3(27). – С. 7 – 9.
6. Чередник Л. Лобо та Біле Ікло: що в них спільного та відмінного? Компаративний аналіз творів Дж.Лондона та Е.Сетон-Томпсона // Всесвітня література в середніх навчальних закладах. – 2004. – №10. – С. 42 – 43.

Самостійна робота 20
Стильові особливості поезії О.Блока і В.Маяковського
(поезія напам'ять, письмові відповіді на питання)

План

1. В.Маяковський і російський футуризм.
2. Заангажованість радянського періоду. Трагічна доля митця.
3. Непересічність творчого обдарування.
4. Актуальні проблеми драматургії В.Маяковського.

Література

1. Аникина О. Стихотворение В. В. Маяковского «Послушайте!» // Литература в школе. – 2006. – №1. – С. 38-40.
2. Астахова А. Библейские мотивы и образы в дооктябрьской поэзии В.Маяковского // Русский язык и литература в школах Украины. – 2003. – №4. – С. 11-15.
3. Дітькова С. Маяковський і футуризм // Всесвітня література та культура. – 2006. – №2. – С. 4-6.
4. Дядичев В. Прошлых дней изучая полемики. К истории резолюции Сталина о Маяковском // Москва. – 1991. – №4. – С. 187-200.
5. Зайцев В. Об изучении творчества В.Маяковского на современном этапе // Филологические науки. – 2004. – №3. – С. 3-12.
6. Лившиц Б. К. Когда зарождалась его скандальная известность, «еще мало похожая на славу» (Воспоминания о Владимире Маяковском) / Б. К. Лившиц // Русская словесность в школах Украины. – 2009. – №6. – С. 48–54.
7. Мирошникова Н. О новаторстве В.В.Маяковского // Русский язык и литература в школах Украины. – 2003. – №4. – С. 7-11.
8. Огинская Л. Маяковский продолжается. Не юбилейное. И не только воспоминания / Л. Огинская // Вопросы литературы. – 2011. – № 5. – С. 408 – 428.
9. [Поезії, присвячені В.Маяковському] // Тема. – 2000. – №2. – С. 98 – 109.
10. Пономарев Е. Травелоги Маяковского. Начало жанра / Е. Пономарев // Вопросы

літератури. – 2012. – № 2. – С. 100 – 144.

11. Таратута С. Рання лирика Маяковского и её герой / С. Таратута // Зарубіжна література в школах України. – 2006. – № 7 – 8. – С. 25 – 27.
12. Тимченко С. «Душу цветущую любовью выжег». Страницы жизни В.В.Маяковского и стихотворение «Лиличка! Вместо письма» в контексте творчества поэта // Всесвітня література та культура. – 2002. – №11. – С. 45-50.

Тема № 20 (ч. II)

О.Блок

План

1. Своєрідність символізму поета.
2. Відображення релігії Вічної Жіночності у творчості митця.
3. Тематичне розмаїття О.Блока: тема «страшного світу»; романтичного «двобою з життям», «тема батьківщини».
4. Стихія російської революції в поемах «Скіфи» та «Дванадцять».

Література

1. Ахматова А. Александр Блок // Тема. – 2000. – №2. – С. 109 – 110.
2. Гельо Т. Російський символіст на горах київських. Сторінки життя Олександра Блока // Всесвітня література та культура. – 2006. – №1. – С. 28-30.
3. Герук О. Навстречу прекрасной даме: материалы к изучению творчества А.Блока // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2002. – №2. – С. 22-27; // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2011. – №1. – С. 15 – 19.
4. Есаулов И. Мистика в поэме «Двенадцать» А.Блока // Литература в школе. – 1998. – № 5. – С. 47-53.
5. Игошева Т. Образ «матери-земли» в поэтическом сознании А.Блока // Филологические науки. – 2005. – №6. – С. 13-21.
6. Книпович Е. «Меня всегда поражало в нем чувство необходимости порадоваться чужой удаче» // Русская словесность в школах Украины. – 2011. – № 5. – С. 52–55.
7. Костенко Л. «Учора в дощ зайшов до мене Блок...» // Тема. – 2000. – №2. – С. 98.
8. Макарова Б. Поэма «Двенадцать» А.Блока // Литература (Первое сентября). – 2004. – № 20. – С. 22-25.
9. Мурьянов М. Символика розы в поэзии Блока // Вопросы литературы. – 1999. – №6. – С. 98-128.
10. Мусаэлян К. Образ Христа в поэме «Двенадцать» // Литература (Первое сентября). – 2004. – №1. – С. 19.
11. Поцепня Д. Проза А.Блока: Стилистические проблемы. – Л.: Изд-во Ленинград. ун-та, 1976. – 136 с.
12. Соловьева Л. Опыт прочтения стихотворения Александра Блока «Шаги Командора» // Литература (Первое сентября). – 2002. – №47. – С. 15.
13. Тематичний номер, присвячений творчості О.Блока // Литература в школе. – 2006. – №6.
14. Усманов Д. Идеи философии Ф.Ницше в творчестве А.Блока // Литература (Первое сентября). – 2000. – № 26. – С. 11-12.
15. Цветаева М. Из стихов к Блоку // Тема. – 2000. – №2. – С. 97–98.

Самостійна робота 21

Поетика і міфопоетика «Смерті у Венеції» Томаса Манна

(аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)

План

1. Новаторство Т.Манна в царині новели.
2. Історія написання, семантика назви новели «Смерть у Венеції».
3. Композиційні, тематичні та сюжетні особливості новели.
4. Образна система твору. Ставлення автора до своїх героїв.

Завдання

Підготувати повідомлення на тему:

- «Т.Манн – видатний німецький письменник XX ст.»;
- «Проблематика новели Т.Манна «Маріо і чарівник»;
- Конфлікт бюргера і художника у новелі Т.Манна «Тоніо Крегер».

Література

1. Беркович Е. Работа над ошибками. Заметки на полях автобиографии Томаса Манна / Е.Беркович // Вопросы литературы. – 2012. – № 1. – С. 118 – 181.
2. Гальчук О. В. Томас Манн. Література Німеччини першої половини XX ст. / О. В. Гальчук // Історія зарубіжної літератури XX століття : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К., 2010. – С. 152 – 159.
3. Данюк Л. Пошуки виходу з кризи гуманізму. Т.Манн. Життєвий і творчий шлях письменника // Зарубіжна література. – 2005. – №45. – С. 3 – 6.
4. Евнина Е.М. Ранний Томас Манн // Евнина Е.М. Западноевропейский реализм на рубеже XIX – XX веков: М.: Наука, 1967. – С. 99– 117.
5. Мігальчинська М. Музика таланту Томаса Манна // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2002. – №11. – С. 61 – 62.
6. Скуратівський В. Томас Манн: слово діло на тлі словоблуддя // Зарубіжна література (Шкільний світ). – 2002. – №36. – С. 1 – 2; 11 – 12.
7. Трыков В. Новелла Томаса Манна «Тонио Крегер» // Трыков В. Зарубежная литература конца XIX – начала XX веков: Практикум / Отв. ред. В.А. Луков. – М.: Флинта: Наука, 2001. – С. 152 – 18.
8. Штейнбук Ф. Тексти, які нас обирають (Роздуми щодо вивчення новели «Смерть у Венеції» Т.Манна) // Всесвітня література. – 1999. – №12. – С. 27 - 39.

Самостійна робота 22

Новаторство стилю А.Чехова

(аналітичні письмові відповіді на вказані в плані питання)

1. Від Чехонте до Чехова. Еволюція стилю прозаїка.
2. Поетика оповідань А.Чехова. Новаторство російського митця.
3. «Острів Сахалін» як вияв громадянської позиції письменника.
4. А.Чехов і розвиток мистецтва театру в Росії.
5. «Чайка» А Чехова як зразок «нової драми». Історія сценічної інтерпретації.
6. Вплив творчості російського митця на розвиток світової культури.
7. А.Чехов і Україна.

Література

1. Биткивская Г. В. Фаустовская тема в творчості А. Чехова / Г. В. Биткивская // Зарубіжна література в школах України. – 2011. – № 2. – С. 15 – 18.
2. Гладышев В. «Ничтожен» ли Беликов? «Человек в футляре» и «глубоко порядочные» люди глазами Чехова // Зарубіжна література в школах України. – 2001. – № 1. – С. 21–25.
3. Дунаева Е. Из истории чеховского фонда Государственного литературного музея: 1912–1915 // Вопросы литературы. – 2010. – Март-Апрель. – С. 392 – 396.
4. Воложанова С. Музей одной книги А.П.Чехова // Вопросы литературы. – 2010. – Март-Апрель. – С. 398–414.
5. Зубарева В. Чехов – основатель комедии нового типа / В. Зубарева // Вопросы литературы. – 2011. – № 4. – С. 92 – 124.
6. Карасев Л. Пьесы Чехова // Вопросы философии. – 1998. – №9. – С. 72 - 91.
7. Кудрявцев М. Буденний живих символів: ідейно-художня парадигма творчості Антона Чехова // Зарубіжна література в школах України. – 2009. – №10. – С. 13 – 16; №11. – С. 22–23.
8. Мацапура В. Чехов – драматург-новатор (На матеріалі пьес «Чайка» и «Вишневый сад») // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2007. – №4. – С. 49 – 53.

9. Ніколенко О. Собака дорожчий за людину. Оповідання А.Чехова «Хамелеон» // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 1999. – №3. – С. 7 – 9.
10. Первова Г. М. Феномен дитинства в произведениях А. П. Чехова / Г. М. Первова // Начальная школа. – 2012. – № 1. – С. 61 – 64.
11. Плещеев А.А Чехов. Из воспоминаний // Вопросы литературы. – 2010. – Март-Апрель. – С. 392 – 396.
12. Сергиева Н. Н. Испытания даются для того, чтобы мы что-то осознали, стали мудрее. Материалы к изучению пьесы А. П. Чехова «Дядя Ваня» / Н. Н. Сергиева // Русская словесность в школах Украины. – 2012. – № 3. – С. 41 – 45.
13. Таратута С. Жизнь в футляре. Маленькая трилогия Антона Чехова // Зарубіжна література в школах України. – 2006. – №1. – 2006. – С. 10 – 11.
14. Тихомиров В. «Человек в футляре» у А.П.Чехова и Э.Т.А.Гофмана // Зарубіжна література в школах України. – 2007. – №5. – С. 9 – 10.
15. Шмидт И. Из далекого прошлого (Поездка с А.П.Чеховым по Сибири) // Вопросы литературы. – 2010. – Март-Апрель. – С. 415 – 427.
16. Яковенко В. В. Сенс художнього змалювання «футлярного життя» в оповіданні А.П.Чехова «Людина у футлярі» // Зарубіжна література в школі (Основа). – 2012. – № 3 (171). – С. 37–39.

Список обов'язкових художніх текстів з курсу
„Історія світової літератури (XIX ст. Романтизм)”

Англійська література

1. Байрон Дж. Г. «Дон-Жуан». «Паломництво Чайльд-Гарольда». «Східні новели». «Мазепа». «Мій дух як ніч...», «Прометей», «Станси до Августи».
2. Скотт В. «Квентін Дорвард». «Айвенго».
3. Шеллі П. Б. «До Мері». «Філософія кохання». «На добраніч». «До Джейн. Спомин». «Орфей». «Гімн Аполлона». «Визволений Прометей».

Німецька література

1. Гайне Г. Збірка «Книга пісень». («Чому троянди немов неживі», «Коли розлучаються двоє», «Не знаю, що стало зо мною...», «Вечірні промені ясні», «Вмирають люди і роки», «Хотів би я в слово єдине...» «На півночі кедр самотній...»).
2. Гофман Е.Т.А. «Життєві погляди кота Мурра». «Золотий горщик». «Мадемуазель де Скюдери». «Малюк Цахес на прізвисько Циннобер». «Дон Жуан». «Кавалер Глюк».
3. Новалис «Гімни до ночі». «Духовні пісні».

Французька література

1. Гюго В. «Собор Паризької Богоматері». «Знедолені». «93-й рік». «Людина яка сміється». (Два романи за вибором студентів).
2. Санд Жорж. «Консуело». «Графиня Рудольштадт».

Література США

1. Лонгфелло Г. «Пісня про Гайавату».
2. По Е. «Чорний кіт». «Провалля і Маятник». «Лігея». «Червона смерть». «Окуляри». «Вбивство на вулиці Морг». «Викрадений лист». «Золотий жук». «Крук». «Падіння дому Ашерів».
3. Мелвілл Г. «Мобі Дік».

Польська література

1. Міцкевич А. «Конрад Валленрод», «Пан Тадеуш», «Дзяди». «Кримські сонети».
2. Словацький Ю. «Мазепа». «Українська дума». «Ода до вольності».

Російська література

Тютчев Ф. «Фонтан». «Ще горить в душі бажання...». «Останній катаклізм». «День і ніч». «Silentium». «Осінній вечір». «Я знаю в праосені пору». «Ще горять в душі бажання...». «Я вас зустрів – і все минуле...». «Останнє кохання».

Фет А. «Шепіт, ніжний звук, зітхання...». «Я прийшов до тебе, мила...». Додатково дві поезії за вибором студентів.

Історія світової літератури (XIX ст. Реалізм)

1. Бальзак О. «Гобсек». «Батько Горіо». «Шагренева шкіра». «Втрачені ілюзії».
2. Бічер-Стоу Г. „Хатинка дядька Тома”.
3. Бодлер Ш. Зб. „Квіти зла”. «Альбатрос», «Гімн красі». «Відповідності», «Вечорова гармонія».
4. Бронте Ш. „Джен Ейр”.
5. Вітмен В. Збірка «Листя трави».
6. Гоголь М. «Мертві душі». «Портрет». «Шинель».
7. Діккенс Ч. «Домбі і син», „Життя Девіда Копперфільда...”, „Посмертні записки Піквікського клубу”.
8. Достоевський Ф. «Злочин і кара». «Ідіот». „Брати Карамазови”.
9. Ібсен Г. „Пер Гюнт”. „Ляльковий дім”. „Бранд”.
10. Мериме П. «Таманго». «Маттео Фальконе». «Кармен». «Венера Ілльська». „Хроніка царювання Карла IX”.
11. Стендаль Ф. «Червоне і чорне». «Пармський монастир». «Ваніна Ваніні».
12. Теккерей У. «Ярмарок марнославства».
13. Толстой Л. „Війна і мир”, «Анна Кареніна», „Воскресіння”.
14. Флобер Г. «Пані Боварі», „Виховання почуттів”. „Проста душа”.

Історія світової літератури. Модернізм (кінець XIX – початок XX ст.)

Англійська література

1. Вайлд О. «Портрет Доріана Грея». «Балада Редінгської в'язниці».
2. Шоу Б. «Пігмаліон».
3. Конан Дойл. «Записки про Шерлока Холмса» («Пістрява стрічка», «Спілка рудих»).

Література США

1. Драйзер Т. «Американська трагедія». («Фінансист». «Титан». «Стоїк». Один із романів за вибором студентів).
2. Лондон Дж. «Мартін Іден». «Біле Ікло». «Воля до життя».
3. О'Генрі. «Дари волхвів». «Останній листок». «Навернення Джиммі Валентайна». «Умебльована кімната».

Французька література

1. Верлен П. «Поетичне мистецтво», «Осіньна пісня». «Забуті арієти», «Так тихо серце плаче...». «Тихе небо понад дахом».
2. Рембо А. «Відчуття». «П'яний корабель». «Голосівки». «Моя циганерія». «Вороння». «Рожево плакала зірниця...»
3. Золя Е. «Кар'єра Ругонів». «Земля». «Жерміналь». Один із романів за вибором студентів.
4. Малларме С. «Дар поезії». «Блакить». «Лебідь».
5. Мопассан Гі де. «Пампушка». «Мадемуазель Фіфі». «Мати виродків». «Намисто». «Любий друг».

Німецька література

Манн Т. «Тоніо Крегер». «Смерть у Венеції». «Маріо і Чарівник».

Російська література

1. Маяковський В. «А ви змогли б?», «Послухайте!». «Лілічко! Замість листа».
2. Блок О. «Незнайомка». «Весно, весно, без меж і без краю...», «Скіфи».
3. Чехов А. «Чайка». «Іонич». «Вишневий сад». «Людина у футлярі». «Мужики». «На підводі». «Палата №6».

Норвезька література

1. Ібсен Г. «Ляльковий дім». «Пер Гюнт».
2. Гамсун К. «Пан». «Голод» (бажано також: „Вікторія”. „Містерії”, „Соки землі”).

Контрольні завдання до практичних занять, завдання для заліків

Історія світової літератури Контрольна робота № 1 (Приклад)

I варіант

I змістова лінія – орієнтаційно-ознайомчий рівень (ОО)

1. У Західній Європі романтизм домінував...
а) у кін. XIX ст.; б) у кін. XVIII ст.;
в) на поч. XIX ст.; г) у I пол. XIX ст.
2. Ромео – Джульєтта, Петрарка – Лаура, Гельдерлін – ...
а) Пенелопа; б) Беатриче;
в) Діотіма; г) Магдалина.
3. Тема “приватної війни” розкрита в...
а) “Життєвих поглядах кота Мурра”; б) “Розбитому глечики”;
в) “Молодечих страждань”; г) “Міхаелі Кольхаасі”.
4. “Новими казками” свої твори називав:
а) Гофман; б) Новаліс;
в) Гельдерлін; г) Гайне.
5. Гофман персонажів своїх творів розподіляє на...
а) ентузіастів і філістерів; б) музикантів і немусикантів;
в) добрих і злих чарівників; г) людей і нелюдей.
6. “Євангелієм XX ст.” називають...
а) “Рене”; б) “Знедолених”; в) “Консуело”; г) “Війну і мир”.
7. Повість Шатобріана “Рене” мала бути частиною...
а) “Ренегата”; б) “Начезів”; в) “Знедолених”; г) “Консуело”.
8. Що означає в перекладі ім’я “Есмеральда”?
а) фатум; б) перлина; в) циганка; г) смарагд.
9. “Старим Орфеєм” називають...
а) Пушкіна; б) Гюго; в) Леопарді; г) Байрона.
10. “Геній християнства” написаний...
а) де Ламартіном; б) В.Гюго; в) де Шатобріаном; г) У.Фосколо.

II змістова лінія – понятійно-аналітичний рівень (ПА)

1. Назвіть представників єнської школи романтиків.
2. Коли Міхаель Кольхаас домагається справедливості?
3. До якого літературного гуртка (школи) належав Гельдерлін?
4. Назвіть головних героїв “Знедолених” Гюго.
5. До якого типу романтизму тяжіє де Віньї?

III змістова лінія – продуктивно-синтетичний рівень (ПС)

1. Назвіть основні риси романтизму.
2. У чому головна ідея “Крихітки Цахес...”?
3. У чому трагедія Рене з однойменної повісті де Шатобріана?
4. Чи виконав свою місію на землі Жан Вальжан (“Знедолені”)?
5. Схарактеризуйте образ Ернані.

Екзаменаційні питання з курсу

1. Історичні передумови виникнення романтизму.
2. Течії романтизму.
3. Характерні риси романтизму.
4. Романтизм як художній метод XIX ст.
5. Місце «східних» поем у художній спадщині Дж.Г.Байрона.
6. Тема «світової скорботи», втечі від світу в ліриці Дж.Г.Байрона.
7. «Байронічний герой»: риси характеру та світогляду, настрої й поривання.
8. Байронічний герой у поемі «Мазепа» Дж.Г.Байрона.
9. Роман Дж.Г.Байрона «Дон-Жуан». Специфіка інтерпретації традиційного образу, проблематика й художня природа.
10. Новаторство В. Скотта у жанрі історичного роману.
11. Система образів роману; проблема влади і народу у романі «Айвенго».
12. Втілення найкращих рис народу в образах Гурта, Вамби, розбійників Робін Гуда (за романом В.Скотта «Айвенго»).
13. Соціально-політичні та літературно-естетичні погляди П.Б.Шеллі.
14. Основні мотиви лірики П.Б.Шеллі.
15. П.Б.Шеллі. Етапи життя та творчості.
16. Поєднання трагічного та сатиричного у трагедіях П.Б.Шеллі.
17. Загальна характеристика творчості Г.Гейне. Аналіз двох поезій (за вибором студентів).
18. Збірка «Книга пісень» Г. Гейне як зразок німецького романтизму.
19. Моральний сенс історії злету й падіння у казці Е.Т.А.Гофмана «Крихітка Цахес...».
20. Сатирико-метафоричний зміст казки новели Е.Т.А.Гофмана «Крихітка Цахес на прізвисько Циннобер».
21. Новалис «Гімни до ночі». «Духовні пісні». Особливості ідіостилю поета.
22. Особливості історизму та елементи романтизму в романі В.Гюго «Собор Паризької Богоматері».
23. Напруга й драматизм епохи в долі людини (за романом В.Гюго «Собор Паризької Богоматері»).
24. Осмислення теми митця та мистецтва у романах Санд Жорж «Консуело» та «Графиня Рудольштадт».
25. «Пісня про Гайявату» Г.Лонгфелло. Поняття міфологічно-легендарного національного епосу.
26. Особливості лірики Г.Лонгфелло.
27. Ідейний зміст «Пісні про Гайявату» Г.Лонгфелло.
28. Образ головного героя «Пісні про Гайявату» Г.Лонгфелло.
29. Е.А.По як фундатор детективного жанру.
30. Ідейно-естетичний аналіз оповідання Е.А.По «Золотий жук».
31. Психологічні новели Е.По.
32. Художні особливості новел Е.По.
33. «Логічні» новели Е.По. Характеристики новели «Вбивство на вулиці Морґ».
34. Історія створення, сюжетно-композиційні особливості роману Г. Мелвілла «Мобі Дик».
35. Творчий шлях А.Міцкевича.
36. У галереї «вічних образів»: «Конрад Валленрод» А.Міцкевича.
37. Місце поеми «Дзяди» в художній спадщині А. Міцкевича.
38. Жанрово-тематична своєрідність лірики Ю. Словацького.
39. Особливості поетичної майстерності Ф. Тютчева.
40. А. Фет як предтеча російського символізму.

Питання для самоконтролю (блок II) / Теми рефератів

1. Історичні передумови виникнення реалізму.
2. Реалізм як художній метод XIX ст.

Англомовна література

1. Історія створення, композиція і герої роману Ч.Диккенса «Посмертні записки Піквікського клубу».
2. Соціальні й моральні проблеми в романі Ч.Диккенса «Домбі та син...». Система образів роману.
3. Образ Домбі як ідейно-художній центр роману Ч.Диккенса «Домбі та син...». Образ дитини й тема дитинства в творах Ч.Диккенса («Пригоди Олівера Твіста», «Домбі та син»).
4. Художня своєрідність роману В.Теккерея «Ярмарок марнослава». Сатиричний напрям роману В.Теккерея «Ярмарок марнослава». Символіка назви. Питання позитивного героя.
5. Волт Вітмен – поет-трансценденталіст.
6. Збірка В.Вітмена «Листя трави»: семантика назви, особливості побудови, провідні мотиви.
7. Образ ліричного героя збірка В.Вітмена «Листя трави».

Французька література

1. Особливості розвитку реалізму у Франції. «Шалена література».
2. Французький реалістичний роман XIX ст. Характерні ознаки. Трагедія протистояння особистості й суспільства.
3. Жанр новели у французькій літературі XIX ст.
4. Поєднання романтичних та реалістичних тенденцій у новелі Стендаля «Ваніна Ваніні».
5. Соціально-психологічний роман Стендаля «Червоне і чорне». Символіка назви. Значення соціального оточення, його вплив на формування характеру головного героя.
6. Місце образів Луїзи де Реналь та Матильди де Ла-Моль у драматичній композиції роману Стендаля «Червоне і чорне». Розкритті центрального конфлікту.
7. Своєрідність психологізму Стендаля.
8. Тема кохання у романі Стендаля «Червоне і чорне».
9. Роман Стендаля «Червоне і чорне» як зразок критичного реалізму.
10. Проблематика роману Стендаля «Пармський монастир».
11. Наполеонівська тема у романі Стендаля «Пармський монастир».
12. Своєрідність структурної побудови «Людської комедії» О де Бальзака.
13. Засоби творення образу лихваря у романі О де Бальзака «Гобсек».
14. Місце роману «Батько Горію» у структурі «Людської комедії» О де Бальзака. Образ Ежена Растиньяка в «Людській комедії» Бальзака. Своєрідність характеру персонажа.
15. Еволюція характеру Шарля Гранде у романі Бальзака «Євгенія Гранде».
16. Тема загибелі безкорисливого почуття в романі Бальзака «Батько Горію».
17. Містифікації Проспера Меріме.
18. Своєрідність історичного роману П.Меріме «Хроніка часів Карла IX».
19. Новелістика П.Меріме. Зв'язок з романтичною традицією.
20. Художня своєрідність новел П.Меріме.
21. Образ етруської вази як символ подвійного життя та крихкості прекрасного (новела П.Меріме «Етруська ваза»).
22. Ідейно-естетичний аналіз новели П.Меріме «Арсена Гійо».
23. П.Меріме і українська література.
24. Г.Флобер як характерний представник реалізму II половини XIX ст. Естетика і «об'єктивний метод» письменника.
25. Моральний та соціальний конфлікти у романі Г.Флобера «Пані Боварі». Формування характеру головної героїні роману Г.Флобера «Пані Боварі». Роль міщанського середовища в житті Еми.
26. Своєрідність психологізму Флобера.
27. Тема втрачених ілюзій у романі Г.Флобера «Виховання почуттів».
28. Поезія Шарля Бодлера. Композиція, основні мотиви збірки «Квіти зла».

Російська література

1. Реалістичні тенденції у творчості М.Гоголя.
2. Особливості жанру в поемі М.Гоголя «Мертві душі».

3. Образ «маленької людини» у «Петербурзьких повістях» М.Гоголя.
4. Тема «маленької людини» у творчості М.Гоголя та Ф.Достоевського.
5. Тема злочину і покарання у творчості Ф.Достоевського.
6. Новаторство Л.Толстого в царині роману.
7. Символічний сенс роману Л.Толстого «Анна Кареніна».
8. Художня специфіка романістики Л.Толстого.

Питання для самоконтролю (блок III) / Теми рефератів

Французька література

1. Принципи символізму П. Верлена.
2. Естетична система П.Верлена.
3. Провідні мотиви верленівської лірики: «пейзажність душі»; їх художня своєрідність та насиченість символами.
4. Аналіз окремих поезій П.Верлена (за вибором студентів).
5. Символічний зміст сюжету морської подорожі в поезії «П'яний корабель» А.Рембо.
6. Естетичні погляди А.Рембо.
7. Змалювання духовних поривань ліричного героя А.Рембо в поезії «П'яний корабель».
8. Поетикальні домінанти епопеї Е.Золя «Ругон-Маккари».
9. Художні особливості романістики Е.Золя (на матеріалі прочитаних творів).
10. Поетична спадщина С.Малларме.
11. Теоретичні ідеї символізму С.Малларме.
12. Загальна характеристика збірок С.Малларме «Нові вірші», «Поезії на випадок».
13. Символічний зміст поезії «Лебідь».
14. Новаторство Гі де Мопассана в царині новели.
15. Мопассан і натуралізм. Місце роману «Життя» у творчості митця.
16. Ідейно-тематичне навантаження роману Гі де Мопассана «Любий друг».

Англійська література

1. О.Вайлд і розвиток світової літератури.
2. Символіка портрета головного героя в романі О.Вайлда «Портрет Доріана Грея».
3. Особливості побудови, головний конфлікт та моральна проблематика «драми-дискусії» Б.Шоу «Пігмаліон».
4. Образи головних героїв п'єси Б.Шоу «Пігмаліон». Спільне й відмінне в сюжеті драми та античному міфі про Пігмаліона й Галатею.
5. Міфологічний підтекст, проблематика п'єси Б.Шоу «Пігмаліон».
6. Особливості драматичного мистецтва Б.Шоу.
7. Жанрово-тематичне розмаїття творчості А.Конан Дойла.
8. А.Конан Дойл і розвиток жанру детективу: традиції і новаторство.
9. Конан Дойл – творець Шерлока Холмса.

Німецька література

1. Розвиток німецької літератури кін. XIX – поч. XX ст. (на матеріалі творчості Т.Манна).
2. Ідея протистояння тоталітаризму та утвердження особистістю свого «я» в новелі Т.Манна «Маріо і чарівник».
3. Гуманістичний пафос новели Т.Манна «Маріо і чарівник».
4. Тема «бездуховного мистецтва» у новелі Т.Манна «Смерть у Венеції».

Література США

1. Дж.Лондон як представник американської літератури.
2. Проблематика і поетика оповідань Дж.Лондона.
3. Новаторство О'Генрі в царині новели.
4. Міфологема «американської мрії» у творчості Т.Драйзера.

Російська література

1. Особливості творчого методу А.Чехова.
2. Актуальність творчості А.Чехова.
3. «Міщанство» як соціальне явище і філософська проблематика у творчості А.Чехова.
4. Символічність образу Белікова в оповіданні А.Чехова «Людина у футлярі».
5. В.Маяковський – лідер російського футуризму.

6. О.Блок – поет російського символізму.
7. Життєствердні мотиви й символістські елементи твору «Весно, весно, без меж і без краю...» О. Блока.
8. Конфлікт мрії та дійсності в поезії О.Блока «Незнайома». Символічне значення образу Незнайомої.

Норвезька література

1. Провідні тенденції творчості К.Гамсуна.
2. Г.Ібсен як творець європейської «нової драматургії».
3. Драматургічна концепція Г.Ібсена

Теми рефератів

Романтизм

1. Романтизм як літературний напрям.
2. Романтизм у літературі та мистецтві: естетичні принципи, особливості світосприйняття, художні відкриття і найвидатніші представники.

Англійська література

1. Своєрідність англійського романтизму.
2. Паломництво «Чайльд Гарольда» Дж.Г.Байрона як новий тип ліро-епічної поеми.
3. «Українська тема» у творчості Дж.Г.Байрона. Поема «Мазепа».
4. Змалювання внутрішнього ладу героя у романі Дж.Г.Байрона «Дон Жуан».
5. Художня своєрідність «східних» поем Дж.Г.Байрона.
6. Філософський зміст драматичних поем Дж.Г.Байрона.
7. Філософія історії та концепція людини у романістиці В. Скотта.
8. В. Скотт і традиції українського історичного роману.
9. Світогляд та філософсько-естетичні засади творчості П.Б.Шеллі.
10. Поетичний світ, авторська міфологія, образи й мотиви П.Б.Шеллі.
11. Творчість П.Б.Шеллі та його внесок у розвиток англійського романтизму.
12. Основні теми лірики П.Б.Шеллі.
13. Естетичні ідеї П.Б. Шеллі (трактат «На захист поезії»).
14. Лірика П. Б. Шеллі.
15. Художні особливості ліричної драми П.Б. Шеллі «Визволений Прометей».

Німецька література

1. «Єнська школа»: специфіка творчості провідних представників.
2. Проблеми національної своєрідності німецького романтизму.
3. Творчість Г. Гайне 1840-х рр. Поеми «Атта Троль» та «Німеччина. Зимово казка».
4. Провідні теми, настрої й образи лірики Генріха Гейне.
5. Художня природа поеми Г.Гейне «Німеччина. Зимово казка».
6. Г. Гайне і українська література. Особливості творчих впливів.
7. Тема «Дон Жуана» у Гофмана та Байрона.
8. Ідея універсальної особистості у творчості Е. Т. А. Гофмана.
9. Вплив творчості Е.А.Т. Гофмана на розвиток європейських літератур.
10. Сутність розгортання конфлікту між одухотвореністю та філістерством у творі Е.Т.А. Гофмана «Крихітка Цахес на прізвисько Циннобер».
11. Жанрова своєрідність та проблематика роману Е.Т.А.Гофмана «Життєва філософія Кота Мурра».
12. Романтична іронія, химерна вигадка і реальність у казці Е.Т.А.Гофмана «Золотий горнець».
13. Своєрідність роману Новаліса «Генріх фон Офтердінген».
14. Роман Новаліса «Генрих фон Офтердинген» як «романтична робінзонада».
15. Хронотоп у романі Новаліса «Генріх фон Офтердінген».
16. Новаліс і розвиток російського символізму.

Французька література

1. Національна своєрідність французького романтизму.
2. Філософські та соціальні витоки французького романтизму.
3. Символічне й композиційне значення образу собору в романі В.Гюго «Собор Паризької Богоматері».
4. Жертви соціальної несправедливості у романі В.Гюго «Людина, яка сміється».
5. В. Гюго та реформа французького театру.
6. Роман «Людина яка сміється» В.Гюго: композиція, система образів, художні прийоми.
7. Своєрідність романтичної драми В. Гюго.
8. Специфіка історизму в романі В. Гюго «Собор Паризької Богоматері».
9. Соціальна проблематика та романтична стилістика у романі В. Гюго «Знедолені».
10. Концепція революції та моральна проблематика у романі «Дев'яносто третій рік».
11. Проблематика психологічних та соціальних романів Жорж Санд.

12. Проблема емансипації жінки в романах Жорж Санд.
13. Своєрідність романтичного конфлікту і образ романтичної героїні в диалогії Жорж Санд «Консуело», «Графиня Рудольштадт».
14. Тема творчості та особистість художника у романі Жорж Санд «Консуело».
15. Філософія кохання та шлюбу у творчості Жорж Санд.

Література США

1. Національна своєрідність те естетичні принципи американського романтизму.
2. Роль романтизму у створенні американської національної літератури.
3. Відображення фольклору американських індіанців у «Пісні про Гайявату» Г. Лонгфелло.
4. Поетичний ідеал Е. По.
5. Е. По – літературний критик.
6. Естетична концепція Е. А. По.
7. Своєрідність новелістики Е. А. По.
8. Поезія Е. А. По «Ворон» та його вплив на розвиток європейського поетичного мистецтва.
9. Міфосвіт роману Г. Мелвілла «Мобі Дик».
10. «Мобі Дик» Г. Мелвілла як філософський роман.
11. Символіка в романі Г. Мелвілла «Мобі Дик».

Польська література

1. Українська рецепція літератури польського романтизму.
2. А. Міцкевич – засновник і теоретик польського романтизму.
3. Особливості стилю поеми А. Міцкевича «Дзяди».
4. Мотив єдності людини і природи в «Кримських сонетах А. Міцкевича».
5. Патріотичний ідеал і засоби його розкриття у творчості Ю. Словацького.

Російська література

1. Філософська лірика Ф. Тютчева
2. Інтимна лірика Ф. Тютчева.
3. Ф. Тютчев і розвиток романтизму в Росії.
4. Фет А. Особливості творчого обдарування.

Реалізм

1. Реалізм як художній метод XIX ст.
2. Реалізм XIX ст., його світоглядні й естетичні засади.

Англомовна література

1. Соціальні контрасти і духовні конфлікти англійського суспільства в романі Ч. Діккенса «Пригоди Олівера Твіста».
2. Риси автобіографізму у романі «Життя Девіда Коперфілда» Ч. Діккенса.
3. Тема дитинства у творчості Ч. Діккенса.
4. Жанр соціального роману у творчості Ч. Діккенса.
5. Особливості англійського реалізму та їхнє втілення у творчості Ч. Діккенса.
6. Поетика роману В. Теккерея «Ярмарок марнослава».
7. Проблематика роману В. Теккерея «Ярмарок марнослава».
8. Проблема героя у романі В. Теккерея «Ярмарок марнослава».
9. Ідейно-художня своєрідність роману В. Теккерея «Ярмарок марнослава».
10. Новаторський характер збірки В. Вітмена «Листя трави».
11. Особливості поетичного світобачення В. Вітмена.
12. В. Вітмен і американська поезія трансценденталізму.
13. Міфологічні образи й мотиви у поезії В. Вітмена.

Французька література

1. Італійська тема у творчості Ф. Стендаля.
2. Характер і доля Ж. Сореля у романі Стендаля «Червоне і чорне».
3. Особливості відображення епохи у романі Стендаля «Червоне і чорне».
4. Внутрішня драма героїв Стендаля (за романом «Червоне і чорне»).
5. П. Мериме – майстер психологічної новели.
6. Психологізм у новелах П. Мериме.
7. Драматичні пристрасті у новелі П. Мериме «Кармен».

8. Драматизм і реалізм у творчості П.Меріме.
9. Проблематика роману О. де Бальзака «Батько Горіо».
10. Влада золота у романі О. де Бальзака «Гобсек».
11. Відображення людської сутності у творах О. де Бальзака.
12. Особливості творчої манери О. де Бальзака.
13. Глибина психологічного аналізу у творчості Г. Флобера.
14. Мотив кохання у романі Г.Флобера «Пані Боварі».
15. Трагічне і комічне у творчості Шарля Боварі (за мотивом роману Г.Флобера «Мадам Боварі»).
16. Жіночі образи у творчості Г.Флобера.
17. Структура та символічне підґрунтя збірки Ш.Бодлера «Квіти зла».
18. Символи та метафори в поезії Ш.Бодлера.
19. Протиставлення ідеалу та дійсності у творчості Ш.Бодлера.

Російська література

9. Образ Росії у поемі М.Гоголя «Мертві душі».
10. Художній світ поеми М.Гоголя «Мертві душі».
11. Жанрова специфіка «Мертвих душ» М.Гоголя.
12. Образ Петербурга у творчості М.Гоголя.
13. Образ «маленької людини» у творчості М.Гоголя.
14. Портретна галерея людської психології й моралі в поемі М.Гоголя «Мертві душі».
15. Соціально-історичні та етико-філософські аспекти зображення дійсності поеми М.Гоголя «Мертві душі».
16. Своєрідність сміху Миколи Гоголя в поемі «Мертві душі».
17. Петербурзький міф у творчості М.Гоголя та Ф.Достоевського.
18. Образ Родіона Раскольникова як символічне відображення духовного стану російського суспільства 1860-х рр. (за романом Ф.Достоевського «Злочин і кара»).
19. Тема «маленької людини» у творчості М.Гоголя та Ф.Достоевського.
20. Тема злочину і покарання у творчості Ф.Достоевського.
21. Онірична символіка у творчості Ф.Достоевського.
22. Розвінчування теорії надлюдини у творчості Ф.Достоевського.
23. Образ «фатальної жінки» у творчості Ф.Достоевського.
24. Біблійна символіка у творчості Ф.Достоевського.
25. Кінематографічна історія роману Ф.Достоевського «Ідіот».
26. Образ «нової жінки» у творчості Ф.Достоевського.
27. Новаторство Л.Толстого в царині роману.
28. Ідеї Л.Толстого та їхній вплив на світову культуру кін. XIX – поч. XX ст.
29. Символічний сенс роману Л.Толстого «Анна Кареніна».
30. Мотив кохання у романістиці Л.Толстого.
31. Художня специфіка романістики Л.Толстого.
32. Проблеми шлюбу та сім'ї у романі Л.Толстого «Анна Кареніна».

Модернізм

Французька література

17. Принципи символізму П. Верлена.
18. Естетична система П.Верлена.
19. Провідні мотиви верленівської лірики: «пейзажність душі»; їх художня своєрідність та насиченість символами.
20. Аналіз окремих поезій П.Верлена (за вибором студентів).
21. Символічний зміст сюжету морської подорожі в поезії «П'яний корабель» А.Рембо.
22. Естетичні погляди А.Рембо.
23. Змалювання духовних поривань ліричного героя А.Рембо в поезії «П'яний корабель».
24. Поетикальні домінанти епопеї Е.Золя «Ругон-Маккари».
25. Художні особливості романістики Е.Золя (на матеріалі прочитаних творів).
26. Поетична спадщина С.Малларме.
27. Теоретичні ідеї символізму С.Малларме.

28. Загальна характеристика збірок С.Малларме «Нові вірші», «Поезії на випадок».
29. Символічний зміст поезії «Лебідь».
30. Новаторство Гі де Мопассана в царині новели.
31. Мопассан і натуралізм. Місце роману «Життя» у творчості митця.
32. Ідейно-тематичне навантаження роману Гі де Мопассана «Любий друг».

Англійська література

10. О.Вайлд і розвиток світової літератури.
11. Символіка портрета головного героя в романі О.Вайлда «Портрет Доріана Грея».
12. Особливості побудови, головний конфлікт та моральна проблематика «драми-дискусії» Б.Шоу «Пігмаліон».
13. Образи головних героїв п'єси Б.Шоу «Пігмаліон». Спільне й відмінне в сюжеті драми та античному міфі про Пігмаліона й Галатею.
14. Міфологічний підтекст, проблематика п'єси Б.Шоу «Пігмаліон».
15. Особливості драматичного мистецтва Б.Шоу.
16. Жанрово-тематичне розмаїття творчості А.Конан Дойла.
17. А.Конан Дойл і розвиток жанру детективу: традиції і новаторство.
18. Конан Дойл – творець Шерлока Холмса.

Німецька література

5. Розвиток німецької літератури кін. XIX – поч. XX ст. (на матеріалі творчості Т.Манна).
6. Ідея протистояння тоталітаризму та утвердження особистістю свого «я» в новелі Т.Манна «Маріо і чарівник».
7. Гуманістичний пафос новели Т.Манна «Маріо і чарівник».
8. Тема «бездуховного мистецтва» у новелі Т.Манна «Смерть у Венеції».

Література США

5. Дж.Лондон як представник американської літератури.
6. Проблематика і поетика оповідань Дж.Лондона.
7. Новаторство О'Генрі в царині новели.
8. Міфологема «американської мрії» у творчості Т.Драйзера.

Російська література

9. Особливості творчого методу А.Чехова.
10. Актуальність творчості А.Чехова.
11. «Міщанство» як соціальне явище і філософська проблематика у творчості А.Чехова.
12. Символічність образу Белікова в оповіданні А.Чехова «Людина у футлярі».
13. В.Маяковський – лідер російського футуризму.
14. О.Блок – поет російського символізму.
15. Життєствердні мотиви й символістські елементи твору «Весно, весно, без меж і без краю...» О. Блока.
16. Конфлікт мрії та дійсності в поезії О.Блока «Незнайома». Символічне значення образу Незнайомої.

Норвезька література

4. Провідні тенденції творчості К.Гамсуна.
5. Г.Ібсен як творець європейської «нової драматургії».
6. Драматургічна концепція Г.Ібсена

Екзаменаційні білети (Приклад)

Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського
Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр
Напрямок підготовки: 014.02 Середня освіта (Мова і література),
035.04 Філологія (Германські мови та літератури (переклад включно))
Спеціальність: Середня освіта: Мова і література (англійська та друга іноземна мова);
Філологія: Мова і література (англійська), Мова і література (німецька).
Форма контролю: екзамен
Назва екзамену: Історія світової літератури (XIX – поч. XX ст.)

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Своєрідність романтичної типізації та поняття романтичного ідеалу. Оригінальність інтерпретації романтичного героя у творчості Е.Т.А.Гофмана, Дж.Г.Байрона, Вальтера Скотта. Сутність романтичного двосвіту.
2. Мала проза великого Е.А.По. Жанрові та стильові особливості новел митця. Ідейно-художній аналіз новел (на вибір).
3. Образ дитини й тема дитинства в творах Ч.Діккенса («Пригоди Олівера Твіста», «Домбі і син»).
4. Принципи символізму П. Верлена. Естетика.

Затверджено на засіданні

кафедри української мови і літератури

Протокол № 6 від „14” листопада 2017 року

Завідувач кафедри _____ проф. Філатова О. С.

Екзаменатор _____ доц. Гурдуз А. І.

Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського
Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр
Напрямок підготовки: 014.02 Середня освіта (Мова і література),
035.04 Філологія (Германські мови та літератури (переклад включно))
Спеціальність: Середня освіта: Мова і література (англійська та друга іноземна мова);
Філологія: Мова і література (англійська), Мова і література (німецька).
Форма контролю: екзамен
Назва екзамену: Історія світової літератури (XIX – поч. XX ст.)

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 2

1. Модернізм як літературно-мистецький напрям. Передумови становлення, філософські засади, естетика. Спектр течій.
2. Особливості англійського романтизму: тенденції, етапи розвитку, представники. Естетико-філософські позиції лейкистів (В.Вордсворт, С.Т.Колридж, Р.Сауті), загальна характеристика їх творчості. Роль “озерної школи” у становленні романтизму в Англії.
3. Г. фон Клейст як визначний митець німецької романтичної літератури. Проблема “приватної війни” і права на неї в повісті “Міхаель Кольхаас”.
4. Особливості розвитку реалізму у Франції. «Шалена література».

Затверджено на засіданні

кафедри української мови і літератури

Протокол № 6 від „14” листопада 2017 року

Завідувач кафедри _____ проф. Філатова О. С.

Екзаменатор _____ доц. Гурдуз А. І.

Глосарій

Алегорія (грецьк. allegoria, від allos – інший і agoreno – говорю) – інакомовлення, в якому конкретний образ є формою розкриття абстрактного уявлення, судження, поняття. Суть алегорії становить внутрішнє порівняння певного явища з іншим. Вона постала на межі понятійного образно-художнього мислення з розкладом культової міфології, звідки взято багато алегоричних образів. Складніший вид алегорії – наділення істот, предметів рисами людського характеру.

Анотація (лат. annotatio – зауваження, примітка) – коротка загальна характеристика певного твору, статті, рукопису тощо, яка вміщує стислу інформацію про зміст книжки, відомості про автора та читацьке призначення.

Антипод (грецьк. antipodes – протилежний) – художній образ, який своїми поглядами, рисами характеру, моральними якостями протиставляється іншому персонажеві. Яскравими прикладами образів-антиподів є персонажі народних казок, своєрідні персонажі-символи у бароковій літературі.

Байка – коротке, переважно віршоване, алегоричне оповідання, в якому закладено дидактичний зміст; різновид ліро-епічного жанру. Складається з оповідної частини та висновку-повчання.

Бароко (від італ. bagosso – дивний, химерний) – напрям у мистецтві та літературі XVII-XVIIIст., який посідає важливе місце у розвитку європейської культури. Його художня система надзвичайно складна: їй властиві мінливість, поліфонічність, ускладнена форма. Література бароко поєднує релігійні та світські мотиви й образи, тяжіє до різних контрастів, складної метафоричності, алегорій, прагне вразити читача пишним, барвистим стилем та риторичним оздобленням твору. Видатними ліриками бароко були італійський поет Джамбаттіста Маріно (1569-1625) та іспанський поет Луїс де Гонгора-і-Арготе (1561-16270), виразником філософських і художніх принципів бароко у жанрі драми – іспанський драматург Педро Кальдерон де ла Барка (1600-1681).

Бурлеск(італ. burlesque від buria – жарт) – вид комічної, пародійної поезії та драматургії, тематично пов'язаний з народною сміховою культурою, акцентований на свідомій невідповідності між змістом і формою. У бурлескних творах все навпаки: про поважні, серйозні речі мовиться жартома, навмисне знижено, а про речі буденні, звичайні оповідається з надмірною кумедною патетикою. Бурлеск набув популярності в європейських літературах XVII-XVIIIст., особливо у зв'язку з тенденцією пародіювання “Енеїди” Вергілія, започаткованою французьким поетом П.Скарроном.

Верлібр (франц. vers libre – вільний вірш) – вірш без рими з довільним чергуванням рядків різної довжини. У художній літературі він виник за доби Середньовіччя (літургійна поезія), використовувався у творчості європейських письменників XVIII ст., має місце у сучасній поезії.

Водевіль (франц. vaudeville – водевіль) – легка, комедійна, переважно одноактна п'єса з анекдотичним сюжетом, наповнена динамічними діалогами, піснями, танцями. Водевіль виник у Франції в XV – XVI ст., але як драматичний жанр остаточно сформувався у XVIIIст.

Гіпербола (грецьк. hyperbole – перебільшення) – різновид тропа, що полягає у надмірному перебільшенні характерних властивостей чи ознак певного предмета, явища або дії задля особливого увиразнення художнього зображення чи виявлення емоційного ставлення до нього. Світова література має чимало прикладів гіперболічних тропів (“Гаргантюа і Пантагрюель” Ф.Рабле, “Мандри Гуллівера” Дж.Свіфта та ін.).

Гротеск (франц. grotesque – химерний, незвичайний; італ. grotta – грот, печера) – вид художньої образності, для якого характерними є фантастична основа, тяжіння до особливих, незвичайних, ексцентричних, спотворених форм, поєднання в одному предметі або явищі несумісних, контрастних якостей (комічного з трагічним, реального з фантастичним тощо), що веде до абсурду; заперечення усталених художніх і літературних форм. Звідси зв'язок гротеску з пародією, травестією, бурлеском. Гротеск відкрито й свідомо створює особливий надприродний, химерний, дивний світ: саме таким демонструє його читачеві автор. Гротеск використовувався ще в міфології та в античній літературі (Аристофан, Плавт), у ренесансних творах (Ф.Рабле, Е.Роттердамський), у просвітницькій та романтичній літературі (Дж.Свіфт, Е.Т.А.Гофман).

Драма (грецьк. drama – дія) – один з літературних родів, який змальовує світ у формі дії. Здебільшого призначений для сценічного втілення. Для драматичних творів притаманна фабульна побудова з необхідними для цього атрибутами: зав'язкою, розвитком дії, кульмінацією та розв'язкою. Започаткували цей вид літератури античні письменники (Есхіл, Софокл, Еврипід), подальшого розвитку він набув за доби класицизму (П.Корнель, Ж.Расін), в епоху Просвітництва (Ф.Шиллер, Г.Е.Лессінг), в літературі ХІХст. (В.Гюго, Дж.Байрон та ін.) і ХХст. (Б.Шоу, Б.Брехт та ін.). Відповідно до змісту і форми, характеру конфлікту драматичні твори поділяються на окремі види і жанри (трагедія, комедія, драма, фарс, водевіль, мелодрама, трагікомедія). У минулому існували також містерії, міраклі, мораліте, шкільні драми, інтермедії. Драма як жанр драматичних творів – п'єса соціального або побутового характеру з гострим конфліктом, який розвивається у постійній напрузі. Дійові особи драми – переважно звичайні, рядові люди, і автор прагне розкрити їх психологію, дослідити еволюцію характерів, мотивацію вчинків і дій.

Експозиція (лат. expositio – виклад, опис, пояснення) – вихідна частина сюжету художнього твору, в якій стисло подаються ситуація, що логічно випереджає зав'язку, час і місце дії, пояснюються наміри оповідача тощо.

Жанр ліро-епічний – своєрідний літературний жанр, в якому гармонійно поєднуються зображальні засоби виразності, притаманні ліриці та епосу, внаслідок чого витворюються якісно нові сполуки (вірш у прозі, ліро-епічна поема, роман у віршах та ін.). Зародження ліро-епічних творів простежується у добу романтизму, коли ліричні тенденції розповсюджувалися на інші роди літератури.

Ідеалізація – спосіб наукового пізнання, один із різновидів абстрагування, що полягає у створенні таких об'єктів, що не існують у реальному житті, але мають свої прообрази (наприклад, ідеальний газ у фізиці). Подеколи в літературознавстві під ідеалізацією розуміють надмірно прикрашене зображення життя.

Інтерпретація (лат. «тлумачення», «роз'яснення») – дослідницька діяльність, пов'язана з тлумаченням змістового, смислового боку літературного твору на різних його структурних рівнях через співвіднесення з цілістю вищого порядку.

Іронія (грецьк. eironeia – лукавство, удавання) – засіб гумору, заснований на називанні супротивного, коли про щось мовиться ніби у позитивному плані, але прихований підтекст свідчить про протилежне. Іронія може передавати різні відтінки сміху – жартівливий, зневажливий, осудливий, глузливий, саркастичний тощо.

Кирило-Мефодіївське братство – таємна політична антицаристська організація, виникла в Києві в середовищі національно свідомої української інтелігенції у грудні 1845 - січні 1846 р., проіснувала до березня 1847 р. Основу організації на кінець 1846 р. складало 12 осіб. Програмні положення товариства викладені у «Книзі буття українського народу»

(«Закон Божий») М.Костомарова, у «Статуті Слов'янського товариства Св. Кирила і Мефодія», що мав записку-пояснення, написану В.Білозерським, у відозві «Брати українці!», «Братья великороссияне и поляки!».

Класицизм (лат. classicus – взірцевий, зразковий) – художній стиль і напрям в європейській літературі та мистецтві XVII – XVIII ст. Зберігав свої позиції аж до першої чверті XIX ст. Характерна орієнтація на художню творчість Стародавньої Греції та Стародавнього Риму, що проголошувалось ідеальною, класичною (зразковою), гідною наслідування. Теоретичним підґрунтям класицизму була антична теорія поетики («Поетика» Аристотеля), основні положення якої втілювала французька «Плеяда» (XVI ст.). Найповнішим, найґрунтовнішим був теоретичний трактат Н.Буало «Мистецтво поетичне» (1674), написаний після того, як класицизм у літературі Франції сформувався. Н.Буало встановив суворі вимоги до кожного жанру, узаконив жанрову специфіку та ієрархію жанрів. Автори класицизму брали сюжети з античної міфології та історії. Для драматургії проголошується закон трьох єдностей: єдність дії (головна дія не може перериватися не пов'язаними з нею подіями чи епізодами); єдність часу (події мають відбуватися протягом однієї доби); єдність місця (місце дії не змінювалося). Героями класицистичних творів були переважно люди високого походження. Найвизначнішими письменниками-класицистами у Франції були Ф. де Малерб, П.Корнель, Ж.Расін, Ж.Б.Мольєр, Ж. де Лафонтен та ін. Під впливом французької літератури класицизм поширювався в інших країнах Європи: Німеччині (І.Готшед); Росії (В.Тредіаковський, М.Ломоносов, Г.Державін та ін.).

Композиція (лат. compositio – побудова, складання, поєднання, створення) – побудова твору, доцільне поєднання всіх його складових у художньо-естетичну цілісність, зумовлену логікою зображення світу, задумом письменника, нормами обраного жанру. Композиція виражає взаємозв'язок, взаємодію персонажів, сцен, епізодів, розділів, способів зображення і компонування художнього твору (розповідь, опис, портрет, пейзаж, інтер'єр, монолог, діалог, репліка, ремарка) і кутів зору суб'єктів твору (автора, оповідача, персонажів). Композиція забезпечує відповідність структури художнього твору задумові письменника.

Контекст – частина твору (фраза, строфа, глава, розділ), яка допомагає зрозуміти точний зміст аналізованого епізоду.

Конфлікт (лат. conflictus – зіткнення, сутичка) – зіткнення протилежних інтересів і поглядів, напруження і загострення суперечностей, що призводить до активних дій, ускладнень, боротьби, супроводжуваних складними колізіями. Конфлікт у художніх творах реалізується передусім у сюжеті.

Кульмінація (лат. culmen – вершина) – момент найвищого піднесення, напруження, розвитку конфлікту, вирішального зіткнення характерів; мить перелому в сюжеті, з якої починається розв'язка.

Літературний процес – поступальний розвиток світової літератури.

Метод художній (творчий) (грецьк. methodos – шлях дослідження) – сукупність засобів творення художньої дійсності в літературі, що ґрунтується на певному, притаманному лише даному митцеві розумінні світу, суспільства і людини у ньому. Він включає в себе принципи добору життєвих фактів і явищ, засоби художнього узагальнення і побудови образів. Основними художніми (творчими) методами у літературі XVIII-XIX ст. були бароко, класицизм, сентименталізм, романтизм, реалізм та ін.).

Напрямок літературний – сукупність художньо-змістовних та естетичних принципів і тенденцій, що характерні для творчості багатьох письменників певного періоду розвитку літературного процесу. Так, у XVII-XVIII ст. це – класицизм, бароко, сентименталізм, у XIX

ст. – романтизм, реалізм, натуралізм тощо. Представників кожного літературного напрямку об'єднують однаковий підхід до зображення дійсності, місця людини у суспільстві та Всесвіті; використання системи нормативних правил на рівні стилю, композиції, жанрових форм, сукупності художніх засобів; спільність мотивів, тем, ідей, образів, сюжетних схем, які є характерними для конкретно літературного напрямку.

Просвітництво – доба в історії європейської культури, XVIII ст., “Вік Просвітництва”. У цей час формуються нові уявлення про світ, людину, суспільство, про смисл життя тощо. Письменники, філософи, вчені того часу вважали, що вони несуть людям світло нової істини, тому їх називали просвітниками, а всю добу – Просвітництвом. Просвітники стверджували, що з усіх цінностей людини найбільшою є розум, що у Всесвіті діють однакові універсальні закони і людина буде щасливою тоді, коли пізнає їх і влаштує власне життя за цими законами, найвищим з яких є закон Розуму. Класичні зразки просвітницької художньої літератури у Франції створили Вольтер, Дідро, Руссо. В Англії рух просвітництва започаткували письменники Дефо, Свіфт, Філдінг. Німецька література доби Просвітництва досягла розквіту у другій половині XVIII ст. (Лессінг, Гете, Шилер).

Реалізм (лат. «realis» - речовий, дійсний) – один з ідейно-художніх напрямів у літературі й мистецтві XIX ст. Основоположна проблема взаємин людини і середовища, впливу соціально-історичних обставин на формування духовного світу (характеру) особистості. Замість інтуїтивно-чуттєвого світосприймання на перше місце висувається пізнавально-аналітичне начало, а типізація дійсності стверджується як універсальний спосіб художнього узагальнення. Література стає засобом пізнання людиною себе і навколишнього світу, набуває аксіологічного (ідеологічного) звучання. Принцип вірності реальній дійсності усвідомлюється як критерій художності, як сама художність. Тут важливі об'єктивність, миметичні принципи, переорієнтація (після романтизму) з минулого на сучасність, конкретно-історичний підхід до явищ дійсності, розуміння історії як поступального розвитку (прогресу), гуманізм та ін.

Роман – епічний жанровий різновид; місткий за обсягом, складний за будовою прозовий (рідше віршований) епічний твір, у якому широко охоплені життєві події, глибоко розкривається історія формування характерів багатьох персонажів. *Роман історичний* побудований на історичному сюжеті, відтворює в художній формі певну епоху, період історії. В історичному романі історична правда поєднується з правдою художньою.

Романтизм (франц. romantisme) – літературний напрям, який сформувався на противагу класицизму. Виник він наприкінці XVIII ст. у Німеччині, Англії та Франції, на початку XIX ст. поширився у Польщі, Росії, Австрії, згодом охопив інші країни Європи, Північної і Південної Америки. У XVIII ст. романтичним називали усе незвичайне, фантастичне, дивне, таке, що зустрічається лише у романах, а не в житті. На межі XVIII-XIX ст. термін “романтизм” означав новий літературний напрям, протилежний класицизму. Визначальними для нього стали такі риси, як заперечення раціоналізму доби Просвітництва, відмова від реалістичного зображення дійсності, неприйняття буденності і звеличення “життя духу”, культ почуттів, заглибленість у внутрішній світ людини, захоплення фольклором, інтерес до фантастики, екзотичних картин природи тощо. Романтизм відкидає нормативність, понад усе цінується творча свобода, фантазія. Заслуга романтиків полягає у розвитку жанрів історичного роману і драми, фантастичної повісті, ліро-епічної поеми, балади, романсу.

Сарказм (грецьк. sarkasmos – терзання, від sarkazo – рву м'ясо) – засіб сатиричного викриття негативного у житті; їдка, викривальна, особливо дошкульна насмішка, вияв крайнього негативного ставлення до зображуваних явищ і людей. Сарказм не має прихованого значення, як іронія, а поєднує сміх з гіркотою і злістю. Він спрямовується на явища не тільки смішні, а й шкідливі, різко негативні й аморальні. Прикладом яскраво вираженого сарказму є роман Дж. Свіфта “Мандри Гуллівера”.

Сатира (лат. satira, від satura – суміш, усяка всячина) – різновид смішного, комічного; особливий спосіб художнього відображення дійсності, який полягає в осудливому осміянні негативного – суспільних явищ, людських вад тощо. На відміну від гумору сатира має гострий, непримиренний характер. У західноєвропейській літературі розквіт сатири пов'язаний з іменами Ф.Рабле, Мольєра, Дж.Свіфта та ін.

Сентименталізм (франц. sentimentalisme, від лат. sentiment – почуття, чуттєвість, чутливість) – течія в європейській літературі другої половини XVIII ст. – початку XIX ст., яка виникла і розвинулася на противагу жорстким, раціоналістичним нормам класицизму та властивому добі Просвітництва культу абсолютизованого розуму і проголосила “культ почуттів”. Отримала свою назву за твором англійського письменника Л.Стерна “Сентиментальна подорож” (1768). Тогочасне суспільство відкрило здатність простої людини, не зіпсованої цивілізацією, до тонких чуттєвих переживань. Найпоширенішими жанрами сентименталізму були елегія, послання, епістолярний роман, повість, дорожні нотатки, щоденники. Улюблені персонажі й теми письменників-сентименталістів (Руссо, Річардсон, Карамзін) – люди простого звання, діти, прості явища природи, кохання тощо.

Співомовка – короткий гумористичний вірш, часто побудований на якомусь народному анекдоті, дотепі, приказці чи казковому мотиві.

Стилізація (фр.) – свідоме наслідування творчої манери певного письменника, зовнішніх формальних ознак його стилю, певного фольклорного чи літературного жанру, стилю чи напрямку.

Стиль – сукупність ознак, які характеризують твори певного часу, напрямку, індивідуальну манеру письменника. Мистецтвознавство під стилем розуміє те спільне, що об'єднує творчість ряду митців, споріднену тематикою, способом творення художнього світу. Тут стиль збігається з мистецьким напрямом, течією. Оскільки літературно-стильову течію започатковує оригінальний митець з яскраво вираженим світобаченням, неповторним письмом, то найбільш вживаним і окресленим поняттям є «авторський, або індивідуальний, стиль». Світовідчуття, світобачення письменника зумовлюють оригінальність стилю його творів. Стиль письменника – це система особливостей його творчості, якими його твори відрізняються від творів інших митців. Сукупність зображально-виражальних засобів письменника дає ефект стилю, коли закономірно поєднується в художньо мотивовану систему, зумовлену індивідуальністю митця.

Сюжет (франц. sujet – тема, предмет) – система подій в епічних, драматичних, інколи ліричних творах. Оскільки подія чи система подій відбуваються у часі, мають причинно-наслідкові зв'язки, відзначаються відносною завершеністю, то виділяють наступні елементи сюжету: експозиція, зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка. Деякі твори мають багатолінійні сюжети, коли декілька сюжетних ліній розвиваються паралельно, перетинаються між собою, доповнюючи одна одну.

Тема (грецьк. thema – “те, що лежить в основі”) – коло подій, життєвих явищ, представлених у художньому творі, у тісному зв'язку з проблемами, які з них постають і потребують осмислення.

Трактат (лат. tractatus, від tractare – розглядати, досліджувати) – науково-теоретична праця, в якій аналізується складна проблема, всебічно аргументується концепція автора тощо. В епоху класицизму і Просвітництва цей вид набув особливого поширення, коли були складені класичні зразки трактатів стосовно проблем різних видів мистецтва, зокрема художньої літератури. Тепер замість слова “трактат” частіше вживається термін

“монографія”.

Фабула (лат. fabula – байка, розповідь, переказ, історія) – елемент сюжету, що визначає межі руху сюжету у просторі і часі; розповідь про події, зображені у творі, на відміну від самих подій – сюжету твору. Основу фабули складають події, взяті письменником із реального життя, з історії людства, міфології, інших творів мистецтва. Подія – це одиниця фабули.

Цикл – ряд пов’язаних між собою явищ, які творять певну замкнуту цілість. У літературі – сукупність художніх творів одного жанру, об’єднаних задумом автора в естетичну цілість.

Хроніка – літопис, вид історичного твору; твір, в якому послідовно розкривається історія суспільних чи родинних подій за тривалий проміжок часу.

КОНЦЕПЦІЯ КУРСУ

1. Мета вивчення дисципліни "Світова література" – ознайомити студентів з основними тенденціями розвитку зарубіжного літературного процесу XIX – поч. XX ст., акцентуючи на традиціях і новаторстві, відстежуючи національні тенденції розвитку літератури у зв'язках з іншими літературами; на конкретному матеріалі з'ясовувати історичну змінюваність напрямів, жанрів і стилів, посилювати акцент щодо питань розвитку художньої свідомості, майстерності, зростання естетичного і морального потенціалу класичної літератури, сприйняття її в контексті світової культури.
2. Завдання курсу: розкривати безперервність літературного процесу, сприяти усвідомленню літератури як певного національного та історичного типу художньої творчості, домагатися від студентів розуміння естетичної функції, яку продовжує відігравати література в сьогоденні, вдосконалювати вміння і навички студентів аналізувати художні твори та явища літературного процесу; забезпечити оволодіння студентами необхідною термінологією; формувати вміння і навички роботи з науковою літературою; розвивати естетичні смаки студентів та їх креативні здібності; сприяти виробленню у студентів власних поглядів на художні явища; а також критичного підходу до наукових праць тенденційного характеру.
3. Методи і прийоми навчання: фундаментальний, комбінований, пояснювально-ілюстративний, проблемного викладу навчального матеріалу, репродуктивний, інтертекстуальний, компаративний, культурно-історичний, описовий, герменевтичний методи навчання.
4. Дидактичні засоби навчання: слово викладача, підручники і посібники, веб-сайт викладача.

Рекомендована література

1. Навчально-методичний комплекс „Світова література”. – URL до електронного варіанта: <https://mnu.mk.ua/course/index.php?categoryid=257> .
2. Гурдуз А.І. Авторський міф та його варіант: специфіка „уесекського світу” Томаса Гарді в романі „Удалині від збожеволілого натовпу” // Новітня філологія. – Миколаїв : Вид-во Миколаїв. держ. гуманітарного ун-ту ім. Петра Могили, 2007. – № 6. – С. 150-157.
3. Гурдуз А.І. Чекання як життя: типологічна паралель творів О.Генрі та Т.Гарді // Зарубіжна література в школах України. – Київ, 2007. – № 2. – С. 55-56.
4. Гурдуз А.І., Здоренко К.І. Шляхи Франкенштейна: творчий діалог Брайана Олдісса – Мері Шеллі // Новітня філологія. – Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2007. – № 7. – С. 138-145.
5. Гурдуз А. Міфопоетична парадигма в українській та західноєвропейській “прозі про землю” кінця ХІХ - першої третини ХХ ст.: монографія. – Миколаїв : Вид-во Миколаїв. держ. гуманітарного ун-ту ім. Петра Могили, 2008. – 216 с.
6. Гурдуз А.І. Літературна мінотаврія ХХ - початку ХХІ ст. // Зарубіжна література в школах України. – Київ, 2009. – № 1. – С. 13-17; № 6. – С. 51-56.
7. Наливайко Д.С. Зарубіжна література ХІХ ст.: Доба романтизму: підруч. / Д.С.Наливайко, К.О.Шахова. – Тернопіль : Навч. книга - Богдан, 2001. – 416 с. (20 прим. у бібл.).
8. История зарубежной литературы XX века: учеб. / под ред. Е.М.Апенко. – М.: Проспект, 2001. – 413 с. (3 прим. у бібл.).
9. Давиденко Г. Й. Історія зарубіжної літератури ХІХ – початку ХХ століття / Г. Й. Давиденко, О. М. Чайка ; 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Центр учбової літератури, 2009 – 400 с. (5 прим. у бібл.).
10. Давиденко Г.Й. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів / Г.Й.Давиденко, Г.М.Стрельчук, Н.І.Гричаник. – Вид. 3-тє. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 488 с. (20 прим. у бібл.).
11. Історія зарубіжної літератури ХХ ст.: навч. посіб. / В.І.Кузьменко, О.О.Грачківська, М.В.Кузьменко та ін. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 496 с. (20 прим. у бібл.).

Базова

1. Михальская Н.П. История английской литературы : учеб. для гуманит. фак. вузов / Н.П.Михальская, Г.В.Аникин. – М. : Академия, 1998. – 516 с.
2. Храповицкая Г.Н., Коровин А.В. История зарубежной литературы: Западноевропейский и американский романтизм: Учеб. пособие для вузов. – М.: Флинта: Наука, 2002. – 406 с.
3. Андреев Л.Г. История французской литературы: Учеб. для филол. спец. вузов / Л.Г.Андреев, Н.П.Козлова, Г.К.Косиков. – М.: Высш. шк., 1987. – 543 с.
4. Зарубежная литература второго тысячелетия. 1000 – 2000: Учеб. пособие [Л.Г.Андреев, Г.К.Косиков, Н.Т.Пасхьян и др.]; Под ред. Л.Г.Андреева. – М.: Высшая школа, 2001. – 335 с.

Допоміжна

1. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. Марії Зубрицької. 2-е вид., доповнене. – Львів: Літопис, 2001. – 832 с.
2. Зарубіжна драма ХХ сторіччя (укладач Є.В.Волощук). – К.: Навчальна книга, 2003. – 319 с.
3. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. / За ред. Н.Михальської та Б.Щавурського. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2005.
4. Літературознавча енциклопедія: в 2 т. / авт.-уклад. Ю.І.Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 624 с.
5. Літературознавчий словник-довідник / Р.Т.Гром'як, Ю.І. Ковалів та ін. – К.: ВЦ «Академія», 1997. – 752 с.
6. Наливайко Д. Искусство: направления, течения, стили. – К., 1985. – 364 с.

Інформаційні ресурси

1. Посилання на сайти викладача: <https://mnu.mk.ua/course/index.php?categoryid=257> ;

2. Підручники:

- Наливайко Д.С. Зарубіжна література XIX ст.: Доба романтизму: підруч / Д.С.Наливайко, К.О.Шахова. – Тернопіль : Навч. книга - Богдан, 2001. – 416 с. (20 прим. у бібл.).
- История зарубежной литературы XX века: учеб. / под ред. Е.М.Апенко. – М.: Проспект, 2001. – 413 с. (3 прим. у бібл.).
- Давиденко Г. Й. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття / Г. Й. Давиденко, О. М. Чайка ; 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Центр учбової літератури, 2009 – 400 с. (5 прим. у бібл.).
- Давиденко Г.Й. Історія зарубіжної літератури XX століття : навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів / Г.Й.Давиденко, Г.М.Стрельчук, Н.І.Гричаник. – Вид. 3-тє. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 488 с. (20 прим. у бібл.).
- Історія зарубіжної літератури XX ст.: навч. посіб. / В.І.Кузьменко, О.О.Грачківська, М.В.Кузьменко та ін. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 496 с. (20 прим. у бібл.).

3. Електронні підручники, статті:

- Гурдуз А. Міфопоетична парадигма в українській та західноєвропейській “прозі про землю” кінця XIX - першої третини XX ст. – Миколаїв: вид-во МДГУ ім. П.Могили, 2008. – 216 с. . – URL : <http://lib.chdu.edu.ua/index.php?m=9&b=20>.
- Бібліотека світової літератури (оригінали та переклади): <http://ae-lib.narod.ru>
- Електронна бібліотека «Джерело»: <http://ukrlib.com>
- Бібліотека українського центру: <http://ukrcenter.com>
- Національна бібліотека України з віртуальною бібліографічною довідкою: <http://chl.kiev.ua>
- Сайт <http://philolog.in.ua>
- Бібліотека світової літератури (оригінали та переклади): <http://ae-lib.narod.ru>